T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE KASTAMONU AFAD ÖRNEĞİ

BUSE BERNA MANDAOĞLU KINDI

Danışman : Prof. Dr. Serdar Kenan GÜL
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ertan BEŞE
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Osman KARACAN

KASTAMONU-2026

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

BUSE BERNA MANDAOĞLU KINDI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE KASTAMONU AFAD ÖRNEĞİ

BUSE BERNA MANDAOĞLU KINDI

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: PROF. DR. SERDAR KENAN GÜL

Afetler, çoğu zaman ani bir şekilde meydana gelerek bireyleri savunmasız bırakmakta ve toplumsal yaşam üzerinde ciddi etkiler yaratmaktadır. Afetlerin neden olduğu can kayıpları, ekonomik zararlar ve toplumsal travmalar, afet yönetimini kamu yönetimi açısından önemli bir çalışma alanı hâline getirmiştir. Türkiye'de afet yönetimi anlayışındaki dönüşüm özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında hız kazanmış ve 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. Böylece kriz odaklı yapıdan uzaklaşılarak risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini birlikte ele alan bütünleşik afet yönetimi anlayışı benimsenmiştir. AFAD, merkez ve taşra teşkilatlarıyla afet yönetiminden ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasından sorumlu temel kurumdur. Yerel düzeyde afet yönetimi faaliyetleri ise İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri aracılığıyla yürütülmektedir. Bu çalışma, afet yönetimi anlayışındaki dönüşümü ve bütünleşik afet yönetimi modelinin yerel düzeydeki uygulamalarını Kastamonu ili özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada öncelikle afet yönetimine ilişkin kavramsal ve tarihsel çerçeve ele alınmış, ardından Kastamonu ilinin afet riskleri değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde görev yapan 15 uzman katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; bulgular "Afet Yönetim Anlayışı", "Kastamonu İli ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü", "Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme" ve "Kişisel Kanılar" temaları altında incelenmiştir. Araştırma bulguları, yerel düzeyde afet yönetimi anlayışının büyük ölçüde kriz odaklı yapıdan risk odaklı yapıya yöneldiğini göstermektedir. Katılımcılar genel olarak afet yönetim süreçlerinin etkin yürütüldüğünü ifade etmiş; TAMP, İRAP ve AYDES uygulamalarının afet yönetim süreçlerine önemli katkılar sağladığını belirtmişlerdir. Öte yandan, kurumlar arası koordinasyon süreçlerinde zaman zaman çeşitli aksaklıkların yaşanabildiği ortaya konmuştur. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin genel olarak yeterli olduğu değerlendirilmekle birlikte, toplumun afet süreçlerine daha aktif katılımının sağlanması ve toplumsal farkındalığın artırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, araştırmada bütünleşik afet yönetimi anlayışının kurumsal düzeyde büyük ölçüde benimsendiği görülmüştür. Bununla birlikte, afet yönetiminde başarının yalnızca müdahale kapasitesiyle sınırlı olmadığı; kurumlar arası iş birliği, toplumsal bilinç ve yerel risklere uygun planlama anlayışıyla doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda afetlere karşı daha dirençli bir toplum yapısının oluşturulabilmesi için eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve toplumun afet yönetimi süreçlerine daha aktif biçimde dâhil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Afet, Afet ve Acil Durum Yönetimi, AFAD, Kastamonu

Haziran 2026, 120 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

THE CASE OF KASTAMONU AFAD IN DISASTER AND EMERGENCY MANAGEMENT

BUSE BERNA MANDAOĞLU KINDI

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION
SUPERVISOR: PROF. DR. SERDAR KENAN GÜL

Disasters often occur suddenly, leaving individuals vulnerable and causing serious impacts on social life. Loss of life, economic damage, and social trauma caused by disasters have made disaster management an important field within public administration. In Türkiye, the transformation of disaster management accelerated particularly after the 1999 Marmara Earthquake, and the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) was established in 2009 with Law No. 5902. Thus, the integrated disaster management approach, which addresses risk reduction, preparedness, response, and recovery processes together, replaced the crisis-oriented approach. AFAD is the main institution responsible for disaster management and inter-institutional coordination, while Provincial Directorates of Disaster and Emergency Management carry out local disaster management activities. This study examines the transformation of disaster management understanding and the local implementation of the integrated disaster management model in Kastamonu province. Semi-structured interviews were conducted with fifteen expert participants working at the Kastamonu Provincial Directorate of Disaster and Emergency Management. The data from the interviews were analyzed using content analysis, and the findings were examined under the themes of "Disaster Management Understanding," "Kastamonu Province and the Provincial Directorate of Disaster and Emergency Management," "Disaster Education and Awareness," and "Personal Opinions." The findings indicate that disaster management at the local level has largely shifted from a crisis-oriented to an integrated, risk-oriented approach. Participants stated that disaster management processes were generally carried out effectively and that practices such as TAMP, IRAP, and AYDES contributed significantly to these processes. However, occasional problems in inter-institutional coordination were also identified. Although education and awareness activities were generally considered sufficient, the study revealed the need for greater public participation and increased social awareness in disaster management. As a result, the study demonstrates that the integrated disaster management approach has largely been adopted at the institutional level. However, success in disaster management depends not only on response capacity but also on inter-institutional cooperation, public awareness, and planning approaches appropriate to local risks. Therefore, expanding educational activities and ensuring more active public participation are considered important for building a more disaster-resilient society.

KEYWORDS: Disaster, Disaster and Emergency Management, AFAD, Kastamonu

June 2026, 120 Page

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanma sürecinde katkılarını sunan tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederim. Tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Serdar Kenan GÜL hocama rehberlik ettiği ve bilgi birikimiyle tez çalışmasının her aşamasında yanımda olduğu için teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecinde destek sağlayan Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü İl Müdürü Sayın Dr. Suat TÜFEKCİ'ye ve personeline katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince ve tüm akademik süreçlerimde beni her zaman destekleyen sevgili eşim Emre KINDI'ya, canım annem Hikmet MANDAOĞLU'ya ve canım babam Mehmet MANDAOĞLU'ya tüm kalbimle teşekkür ederim. Aynı zamanda benim stresimi alan, beni dinleyen canım kedim Pamir'e teşekkür ederim. Ayrıca bölümümüzde yer alan ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Buse Berna MANDAOĞLU KINDI

Kastamonu, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ..... **ii**
TAAHHÜTNAME ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
TEŞEKKÜR ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ..... **ix**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **x**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xi**
1. GİRİŞ **1**
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE **7**
2.1 Acil Durum 7
2.2 Afet 7
2.3 Afet Türleri 8
2.3.1 Doğal Afetler 9
2.3.1.1 Deprem 9
2.3.1.1.1 Tektonik depremler 10
2.3.1.1.2 Volkanik depremler 12
2.3.1.1.3 Çöküntü depremler 13
2.3.1.1.4 Deniz depremleri 13
2.3.1.2 Sel ve taşkın 13
2.3.1.3 Heyelan 14
2.3.1.4 Çığ 15
2.3.1.5 Orman yangınları 15
2.3.1.6 Kuraklık 16
2.3.1.7 Tsunami 16
2.3.2 İnsan Kaynaklı Afetler 17
2.3.2.1 Çevre kirliliği 17
2.3.2.2 İklim değişikliği 17
2.3.2.3 Nükleer santral kazaları 18
2.3.2.4 Sanayi kazaları 18
2.4 Afet Yönetimi 19
2.4.1 Modern Afet Yönetimi Yaklaşımından Bütünleşik Afet Yönetimine 21
2.4.2 Bütünleşik Afet Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı 22
2.4.3 Bütünleşik Afet Yönetim Aşamaları 23
2.4.3.1 Risk ve zarar azaltma aşaması 23
2.4.3.2 Hazırlık aşaması 25
2.4.3.3 Müdahale aşaması 26
2.4.3.4 İyileştirme aşaması 28
3. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD) **30**
3.1 AFAD Öncesinde Türkiye'de Afet Yönetimi 30
3.1.1 Osmanlı Dönemi 30
3.1.2 Cumhuriyet Dönemi 33
3.1.2.1 1. Dönem 1920-1944 yılları 33

3.1.2.2 2. Dönem 1944-1958 yılları 36
3.1.2.3 3. Dönem 1958-1999 yılları 38
3.1.2.4 4. Dönem 1999-2009 yılları 41
3.1.2.5 5. Dönem 2009 sonrası 43
3.2 Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) 43
3.2.1 Merkez Örgütlenmesi 44
3.2.2 Taşra Örgütlenmesi 45
3.2.3 Afet ve Acil Durum Yönetimi İle İlgili Kurullar 46
3.2.3.1 Afet ve Acil Durum Kurulu (AADK) 47
3.2.3.2 İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İAADKK) 47
3.2.4 Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi (AFADEM) 48
3.2.5 Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) 48
3.2.6 Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES) 52
3.2.7 İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) 53
3.2.8 Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 53
3.2.9 Afet Gönüllülük Sistemi 54
4. KASTAMONU İLİ GENEL ÖZELLİKLERİ VE KASTAMONU'DA YAŞANMIŞ AFET VE ACİL DURUMLAR 56
4.1 İdari Yapı 56
4.2 Kastamonu Coğrafi Konum ve Fiziki Özellikleri 57
4.3 Demografik Yapı ve Yerleşim Özellikleri 58
4.4 İklim ve Bitki Örtüsü 59
4.5 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı 61
4.6 Ekonomik Yapı 63
4.7 Kastamonu'da Yaşanmış Afet ve Acil Durumlar 64
4.7.1 Meteorolojik-Hidrolojik Kaynaklı Afetler 64
4.7.1.1 2021 Bozkurt sel felaketi 64
4.7.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Kaynaklı Afetler 65
4.7.2.1 1943 Tosya-Lâdik depremi 65
4.7.2.2 Heyelan ve kaya düşmesi olayları 66
4.7.3 Klimatolojik Kaynaklı Afetler 67
4.7.3.1 Orman yangınları 67
4.7.3.2 Kuraklık 67
5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ 68
5.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi 68
5.2 Araştırmanın Sınırlılıkları 69
5.3 Araştırma Soruları 69
5.4 Araştırmanın Yöntemi 70
5.5 Verilerin Analizi 72
5.6 Etik İlkeler 72
6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 74
6.1 Afet Yönetim Anlayışı 76
6.1.1 Afet Yönetim Anlayışındaki Zihniyet Dönüşümü 77
6.1.2 Afet Yönetiminin Olmazsa Olmazları, Başarıyı Etkileyen Faktörler 78
6.1.3 Koordinasyon ve İş birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi 80
6.1.4 Türkiye Afet Müdahale Planı'nın Önemi 82
6.2 Kastamonu İli ve Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü 83
6.2.1 Kastamonu İli Özelinde Risklerin Değerlendirilmesi 84

6.2.2 Kastamonu'da Meydana Gelmiş Afet ve Acil Durum Örnekleri ve Bu Durumlardaki Afet Yönetiminin Değerlendirilmesi ... 86
6.2.3 İl Risk Azaltma Planı'nın Önemi ... 88
6.3 Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme ... 89
6.3.1 Kurumsal Eğitimlerin Yeterliliği ... 90
6.3.2 Afet Bilinci Oluşturmak ve Toplumsal Farkındalığın Artırılması ... 91
6.4 Kişisel Kanılar ... 93
6.4.1 Afet Yönetim Evrelerine Dair Değerlendirmeler ... 93
6.4.2 Afet Yönetimine Katkı Sağlayacak Yorum ve Öneriler ... 95
6.5 Bulguların Değerlendirilmesi ve Literatürle Karşılaştırılması ... 97
7. SONUÇ VE ÖNERİLER ... 101
KAYNAKLAR ... 107
EKLER ... 115
Ek A Mülakat Soruları ... 116
Ek B Kurum İzin Yazısı ... 119
Ek C Etik Kurul İzin Yazısı ... 120

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Afetin neden olduğu hasara göre sınıflandırılması 8
Şekil 2.2 Türkiye'nin hareket halindeki levhalar arasındaki konumu 10
Şekil 2.3 Türkiye deprem tehlike haritası 11
Şekil 2.4 Türkiye heyelan yoğunluk haritası 14
Şekil 2.5 Türkiye çığ yoğunluk haritası 15
Şekil 2.6 Modern afet yönetim evreleri 23
Şekil 2.7 Risk oluşturan faktörler ve azaltma yöntemleri 24
Şekil 3.1 AFAD teşkilat şeması 45
Şekil 3.2 Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Teşkilat Şeması 46
Şekil 4.1 Kastamonu mülki idare il haritası 56
Şekil 4.2 Kastamonu ili bölge haritası 57
Şekil 4.3 Kastamonu ili fiziki haritası 61
Şekil 4.4 Türkiye deprem tehlike haritası 63
Görsel 4.1 Bozkurt sel felaketi sırasında çekilen görüntüler 65

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Geleneksel, Modern ve Bütünleşik Afet Yönetimi Yaklaşımlarının Karşılaştırılması 21
Tablo 2.2 Afet gerçekleştikten sonraki ilk üç ayda karşılanması gereken genel gereksinimler 27
Tablo 3.1 Seviye etki derece tablosu 50
Tablo 3.2 TAMP operasyon servisi acil durum alt servisi çalışma grupları 51
Tablo 4.1 T.C. Kastamonu Valiliği İdari Birimler (2026). 57
Tablo 4.2 Kastamonu İli Ortalama Sıcaklık ve Yağış Verileri (1991-2020). 60
Tablo 4.3 Kastamonu ili akarsuları 62
Tablo 6.1 Katılımcı Profili 74
Tablo 6.2 Araştırmanın tema ve alt tema yapısı 75

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AADK : Afet ve Acil Durum Kurulu
AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AYDES : Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi
DASK : Doğal Afet Sigortaları Kurumu
İAADKK : İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu
İRAP : İl Risk Azaltma Planı
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP : Türkiye Afet Müdahale Planı
TARAP : Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
MGM : Meteoroloji Genel Müdürlüğü
UNDRR : Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi

1. GİRİŞ

Afet ve acil durumlar, tarih boyunca toplumların sosyal, ekonomik ve yönetsel yapıları üzerinde derin etkiler bırakan en önemli sorun alanlarından biri olmuştur. Deprem, sel, heyelan, kuraklık, yangın ve salgın hastalık gibi doğal kaynaklı afetlerin yanı sıra sanayi kazaları, çevre kirliliği, teknolojik kazalar ve iklim değişikliği gibi insan kaynaklı afetler de günümüzde toplumların sosyal, ekonomik ve fiziksel yapıları üzerinde ciddi etkiler yaratmaktadır. Özellikle nüfus artışı, plansız kentleşme, sanayileşme, çevresel bozulmalar ve iklim değişikliği gibi unsurlar afetlerin etkilerini daha görünür ve yıkıcı hâle getirmiştir. Bu durum yalnızca afetlere müdahale edilmesini değil, aynı zamanda afet risklerinin önceden belirlenmesini, zarar azaltma politikalarının geliştirilmesini ve toplumun afetlere karşı dirençli hâle getirilmesini de gerekli kılmıştır.

Afetlerin yol açtığı can kayıpları, ekonomik zararlar ve toplumsal travmalar, devletleri bu alanda yeni politika ve uygulamalar geliştirmeye yöneltmiştir. Uzun yıllar boyunca bu anlayış, daha çok afet sonrasında gerçekleştirilen müdahale ve iyileştirme faaliyetleriyle sınırlı kalmıştır. Başka bir ifadeyle, süreç büyük ölçüde "kriz yönetimi" yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ancak zaman içerisinde yalnızca afet sonrasında müdahale etmenin yeterli olmadığı anlaşılmış; afet öncesi hazırlık, risk azaltma ve zarar azaltma çalışmalarının da en az müdahale aşaması kadar önemli olduğu kabul edilmiştir. Bu doğrultuda modern yaklaşım gelişmiş ve afetlere yönelik süreçler bütünleşik bir bakış açısıyla ele alınmaya başlanmıştır.

Bütünleşik afet yönetimi anlayışı, risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarının birbirini tamamlayan bir süreç olarak ele alınmasına dayanır. Bu yaklaşım doğrultusunda afetlerin yalnızca doğal olaylar olmadığı, afetlerin ortaya çıkmasında toplumsal kırılganlıkların, kurumsal kapasitenin ve yönetsel süreçlerin de etkili olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla afet yönetimi, merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK), özel sektör ve toplumun tüm kesimlerinin iş birliği içinde yürütmesi gereken çok boyutlu bir yönetim alanı hâline gelmiştir.

Türkiye, jeolojik, topoğrafik ve iklimsel özellikleri nedeniyle afet riski yüksek ülkeler arasında yer almaktadır. Özellikle deprem, sel, heyelan ve orman yangınları gibi afetler ülke genelinde önemli can ve mal kayıplarına neden olmaktadır. Türkiye'de afet yönetimine ilişkin düzenlemelerin tarihsel geçmişi Osmanlı Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. 1509 Büyük İstanbul Depremi sonrasında alınan tedbirler ve yapılan düzenlemeler, afet yönetimine ilişkin ilk uygulamalar arasında değerlendirilmektedir. Cumhuriyet Döneminde de afetlerle mücadele kapsamında çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış ve kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Ancak afet yönetimi uzun yıllar boyunca parçalı bir yapı içinde yürütülmüş; farklı kurumların yetki ve sorumluluk alanlarının çakışması, koordinasyon sorunlarını beraberinde getirmiştir.

Türkiye'de afet yönetimi anlayışının dönüşümünde 1999 Marmara Depremi önemli bir kırılma noktası olmuştur. Marmara Depremi, mevcut afet yönetim sisteminin yetersizliklerini açık biçimde ortaya koymuş; kriz odaklı yaklaşımın afetlerle mücadelede tek başına yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu süreçten sonra afet yönetiminde risk yönetimi yaklaşımına ağırlık verilmiş, kurumsal yapılanma ve mevzuat alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişim sürecinin en önemli adımlarından biri, 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kurulmasıdır. AFAD'ın kurulmasıyla birlikte afet ve acil durum yönetiminde koordinasyonun tek çatı altında toplanması amaçlanmış; afet öncesi hazırlık, risk azaltma, eğitim, bilinçlendirme ve müdahale süreçlerini kapsayan bütünleşik afet yönetimi anlayışı kurumsal bir zemine oturtulmuştur.

AFAD, günümüzde afet ve acil durum yönetimi alanında Türkiye'nin temel koordinasyon kurumu konumundadır. Merkez ve taşra teşkilatları aracılığıyla faaliyetlerini sürdüren kurum, afet öncesi hazırlık çalışmalarından afet sonrası iyileştirme süreçlerine kadar uzanan geniş bir görev yelpazesine sahiptir. Özellikle il afet ve acil durum müdürlükleri, yerel düzeyde afet yönetiminin uygulanması açısından önemli bir işleve sahiptir. Bu nedenle afet yönetimi süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için yerel düzeyde faaliyet gösteren AFAD birimlerinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü örneği üzerinden afet ve acil durum yönetimi süreçlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kastamonu ili, topoğrafik yapısı, iklim özellikleri ve doğal çevre koşulları nedeniyle sel, heyelan, kaya düşmesi, orman yangınları ve deprem gibi çeşitli afet riskleriyle karşı karşıya olan illerden biridir. Özellikle 2021 yılında Bozkurt ilçesinde meydana gelen sel felaketi, ilin afet risklerini ve afet yönetimi kapasitesini yeniden gündeme taşımıştır. Bu bağlamda çalışmada, Kastamonu AFAD personelinin afet yönetimine ilişkin bakış açıları, kurumun uygulama süreçleri, koordinasyon faaliyetleri, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ile ilin afet risklerine ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir.

Tezin temel amacı, afet ve acil durum yönetimi süreçlerinin yerel düzeyde nasıl yürütüldüğünü Kastamonu AFAD örneği üzerinden ortaya koymaktır. Bu doğrultuda tezde, afet yönetim anlayışının nasıl değerlendirildiği, kurumlar arası koordinasyonun nasıl sağlandığı, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yeterliliği, Kastamonu iline özgü afet risklerinin nasıl algılandığı ve mevcut uygulamalara ilişkin personel görüşlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışma ile afet yönetimi süreçlerinde karşılaşılan sorunların ve çözüm önerilerinin ortaya konulması hedeflenmiştir.

Araştırmanın önemi, afet yönetimi alanındaki kurumsal uygulamaları yerel düzeyde incelemesi ve doğrudan AFAD personelinin görüşlerine dayanmasıdır. Literatürde afet ve acil durum süreçlerine ilişkin çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, uygulayıcı personelin deneyim ve değerlendirmelerini merkeze alan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle tez, hem uygulamadaki mevcut durumu ortaya koyması hem de Kastamonu ili özelinde afet yönetimine ilişkin değerlendirmeler sunması bakımından literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilen bulguların yerel düzeyde yürütülen risk azaltma, hazırlık ve koordinasyon süreçlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, afet ve acil durum yönetimi süreçlerinin Kastamonu AFAD personeli tarafından nasıl değerlendirildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Kastamonu ilinin başlıca risk alanları, kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği

mekanizmalarının yeterliliği ile afet eğitimi ve toplumsal bilinçlendirme faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, uygulama sürecinde karşılaşılan temel sorunların belirlenmesi ve mevcut yapının geliştirilmesine yönelik önerilerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, AFAD personelinin deneyimleri, gözlemleri ve değerlendirmeleri üzerinden yerel düzeyde yürütülen uygulamaların mevcut durumu analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmış ve Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde görev yapan toplam 15 personel ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılara afet yönetim anlayışı, Kastamonu ili ve afet riskleri, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri ile kişisel değerlendirmeler olmak üzere dört tema altında yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve belirli temalar altında sınıflandırılmıştır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırma yalnızca Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personeli ile sınırlandırılmıştır. Bu durum elde edilen bulguların tüm AFAD teşkilatına genellenmesini güçleştirmektedir. Ayrıca araştırmanın belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiş olması, katılımcı sayısının sınırlı olması ve bazı katılımcıların çeşitli nedenlerle ayrıntılı bilgi paylaşmaktan kaçınabilmesi araştırmanın diğer sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın yerel düzeyde afet yönetimi uygulamalarını ortaya koyması açısından önemli veriler sunduğu düşünülmektedir.

Tez toplam yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan giriş kısmında, araştırmanın konusu ve kapsamı ele alınmış; afet ve acil durum yönetiminin günümüzde artan önemi üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra, araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, temel problem alanı ve sınırlılıkları açıklanarak çalışmanın genel çerçevesi ortaya konmuştur.

İkinci bölümde, afet ve acil durum yönetimine ilişkin kavramsal ve kuramsal çerçeve incelenmiştir. Bu kapsamda afet, acil durum ve afet türleri açıklanmış; doğal ve insan kaynaklı afetler farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Ayrıca afet yönetimi kavramı

ele alınarak modern afet yönetimi anlayışından bütünleşik afet yönetimi yaklaşımına geçiş süreci açıklanmıştır. Risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan afet yönetim döngüsü ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye'de afet yönetiminin tarihsel gelişim süreci ele alınmıştır. Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne uzanan süreçte afet yönetimine ilişkin gerçekleştirilen yasal ve kurumsal düzenlemeler incelenmiş; özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında yaşanan dönüşüm üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ayrıca AFAD'ın kuruluş süreci, teşkilat yapısı, görev alanları ve afet yönetimine ilişkin temel uygulamalar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırmanın uygulama alanını oluşturan Kastamonu ilinin genel özellikleri incelenmiştir. İlin coğrafi, demografik, ekonomik ve jeolojik yapısına ilişkin bilgilere yer verilmiş; Kastamonu'nun afet riski bakımından taşıdığı özellikler değerlendirilmiştir. Ayrıca geçmişte ilde meydana gelen sel, deprem, heyelan, kuraklık ve orman yangını gibi afet ve acil durum örnekleri ele alınarak ilin afetsellik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Beşinci bölümde, araştırmanın yöntemi ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Araştırmanın amacı, kapsamı, araştırma soruları ve sınırlılıkları belirtilmiş; nitel araştırma yöntemi doğrultusunda veri toplama süreci, görüşme tekniği, çalışma grubu ve verilerin analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Altıncı bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Kastamonu AFAD personeli ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda afet yönetim anlayışı, kurumlar arası koordinasyon, afet eğitimi ve bilinçlendirme faaliyetleri ile Kastamonu iline özgü afet riskleri ve afet yönetim süreçlerine ilişkin değerlendirmeler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların afet yönetimine ilişkin görüşleri, deneyimleri ve önerileri belirli temalar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak değerlendirilmiş ve araştırmanın temel sonuçları ortaya konmuştur. Bu doğrultuda yerel düzeyde afet ve acil durum yönetimine ilişkin çeşitli tespitler yapılmış; Kastamonu örneği üzerinden afet yönetim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik

önerilere yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın literatüre sağlayabileceği katkılar değerlendirilmiş ve gelecekte yapılabilecek araştırmalar için çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu yönüyle araştırmanın yerel düzeyde afet ve acil durum süreçlerinin anlaşılmasına ve uygulamadaki mevcut durumun değerlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Afet ve acil durum yönetiminin doğru bir şekilde değerlendirilebilmesi için öncelikle konuya ilişkin temel kavramların ve kuramsal yaklaşımların açıklanması gerekmektedir. Bu bölümde afet, acil durum ve afet türleri gibi temel kavramlar ele alınmış; doğal ve insan kaynaklı afetler farklı boyutlarıyla incelenmiştir. Bunun yanı sıra, afet yönetimi kavramı üzerinde durularak geleneksel, modern ve bütünleşik afet yönetimi yaklaşımları değerlendirilmiş; risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan afet yönetimi süreci açıklanmıştır. Böylece araştırmanın teorik altyapısını oluşturan temel kavram ve yaklaşımların ortaya konulması amaçlanmıştır.

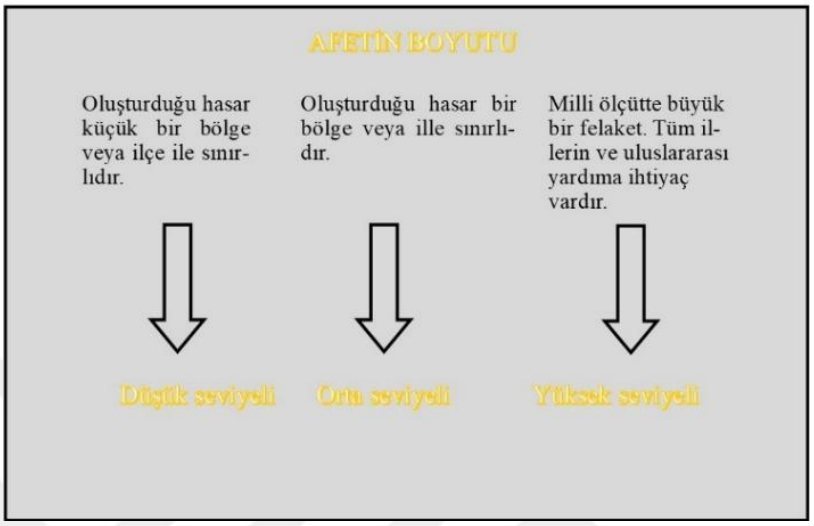
2.1 Acil Durum

Acil durum, beklenmedik bir şekilde meydana gelerek insanların normal yaşam düzenini kesintiye uğratan bir olaydır. Fakat genel olarak yerel mekanizma bu durumlarla başa çıkabilmektedir (AFAD, 2022). Acil durum kavramı 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da "Toplumun tamamını veya belirli bir kesiminin normal hayatını ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar, olayların oluşturduğu kriz hali" olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete, 2009). Acil durum ve afet kavramlarını birbirinden ayıran unsur, müdahale ihtiyacının büyüklüğü ve sonuçlarıdır.

2.2 Afet

Afet, toplumu fiziksel, sosyal ve ekonomik açılardan etkileyerek kayıpların oluşmasına neden olan olaylar olarak ifade edilmektedir. Afet, doğal ya da beşerî kaynaklı olarak meydana gelen, normal hayatı ve bireylerin faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan olaylara verilen genel addır (Kadıoğlu, 2022, s. 42). Bu olaylarla mücadelede yerel imkânların çoğu zaman yetersiz kaldığı ve çok boyutlu, koordinasyon temelli bir yönetim yaklaşımının gerekli olduğu görülmektedir.

Afetler, sonuçları itibarıyla düşük, orta ve yüksek seviyeli olmak üzere üçe ayrılır. Bu ayrım genel olarak afet sonucunda meydana gelen can kaybı ile ekonomik ve sosyal kayıpların büyüklüğü arasında doğru orantılıdır (Kadıoğlu, 2008).

Şekil 2.1 Afetin neden olduğu hasara göre sınıflandırılması (Kadıoğlu, 2008).

2.3 Afet Türleri

Afetler doğal, beşerî ya da teknoloji kaynaklı olarak sınıflandırılmaktadır. Teknoloji kaynaklı afetler beşerî kaynaklı afetlerin bir alt başlığı olarak da değerlendirilebilmektedir. Afetler, her ne kadar oluşum nedenlerine göre sınıflara ayrılmış olsa da, ortak sonuçlara neden olmaktadır. Bu konuda çeşitli gözlemler ortaya konmuştur. Mikdat Kadıoğlu'nun "Afet Yönetimi" (Aralık, 2022) adlı kitabında afetlerin ortak sonuçları aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir:

- Yalnızca insanları değil, tüm canlı yaşamını etkileyen sonuçlar doğurmaktadır.
- Toplumun olayla başa çıkabilme kapasitesi olanaksızdır.
- Oluşum nedeninden daha çok toplumla ilişkilidir.
- Genellikle bir tehlike ile tetiklenmektedir.

2.3.1 Doğal Afetler

Doğal afetler, biyolojik, hidrolojik, meteorolojik, jeolojik ve jeofiziksel değişimler sonucunda ortaya çıkan ancak ekonomik, sosyal ve kültürel yıkımlara neden olan olaylardır. İnsan etkisi olmadan gerçekleşen, yıkıcı etkilere sahip ve doğa tarafından meydana gelen olaylara verilen addır. Doğal afetler, insanlığın varlığıyla eşzamanlı olarak geçmişten günümüze kadar meydana gelmiş ve çok sayıda insanın ölümüne neden olmuştur. Doğal afetlere örnek olarak deprem, sel, çığ, heyelan ve tsunami verilebilir. Doğal afetler, meydana geldikleri bölgenin tamamını ya da bir bölümünü etkiler. Beklenmedik anlarda meydana gelerek maddi ve manevi hasara yol açması, günlük hayatın işleyişini sekteye uğratmaktadır. Farklı bölgeler farklı doğal afetlere yatkınlık göstermektedir. Coğrafi özellikler ve iklim gibi etkenler bölgenin afetlere olan yatkınlığını etkilemektedir (Toprak vd., 2024, s. 3).

Afetler, büyük ölçekli ve dinamik gibi sınıflandırmalara sahip olabilmektedir (Kadıoğlu, 2022, s. 44). Büyük ölçekte gerçekleşen bir doğal afete karşı yerel ve ulusal kaynaklar bazen yeterli olamayabilmektedir. Uluslararası dayanışma ve yardımlaşma esasına dayalı olarak yardımlaşma mecburiyeti doğmaktadır. Dinamik afetler ise etkileri devam ederek büyüyen ve zincirleme etkiye sahip afetler olarak tanımlanmaktadır.

2.3.1.1 Deprem

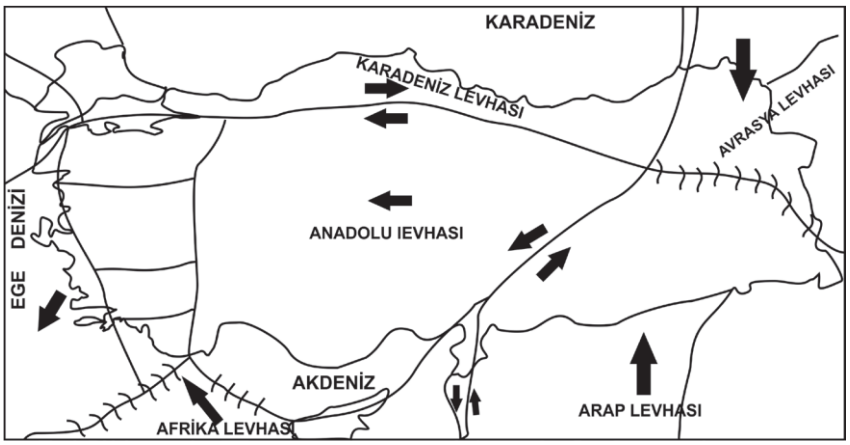
Deprem, zelzele ya da yer sarsıntısı olarak adlandırılan doğal bir afettir. Yer kabuğunda ortaya çıkan enerji sonucunda beklenmedik bir şekilde meydana gelen sismik dalgalanma olaylarıdır (Edemen vd., 2023, s. 720). Afet ve Acil Durum Başkanlığı Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nde (2022) deprem, "tektonik kuvvetler ya da volkanik faaliyetler sebebiyle yer kabuğunda oluşan kırılmanın sonucu olarak ortaya çıkan enerjiyi sismik dalgalarla ileten ve ortamı ya da yeryüzünü sarsan olaylar" olarak ifade edilmektedir.

Depremler oluşum şekillerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalar ise şu şekildedir:

- Tektonik Depremler
- Volkanik Depremler
- Çöküntü Depremler
- Deniz Depremleri

2.3.1.1.1 Tektonik depremler

Tektonik depremler, yeryüzünde meydana gelen en sık deprem türüdür. Ülkemizde de gerçekleşen depremlerin büyük bir kısmı tektonik depremlerdir. Tektonik deprem, yer kabuğunun hareketleri sonucunda meydana gelen ve levha sınırlarında oluşan bir deprem türüdür (AFAD, 2022). Alp Himalaya deprem kuşağının üzerinde bulunması, Türkiye'nin bir deprem ülkesi olması gerçeğini ortaya koyan en büyük nedenlerden biridir. Kuzeyden Avrasya levhası, güneyden ise Afrika ve Arap levhaları tarafından sıkıştırılmaktadır.

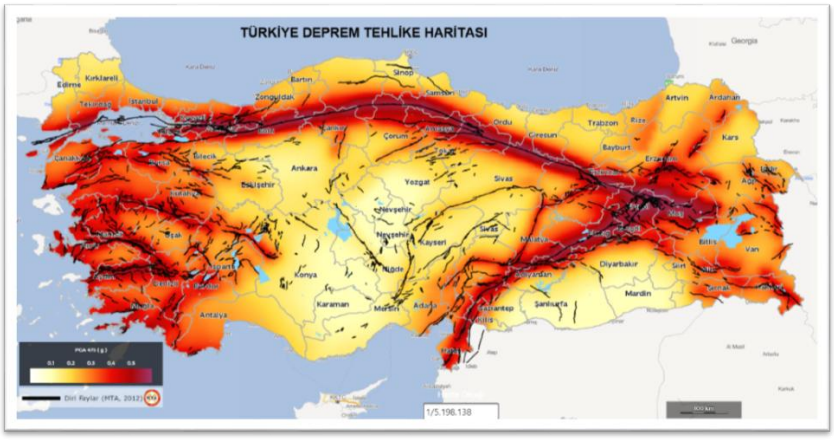

Şekil 2.2 Türkiye'nin hareket halindeki levhalar arasındaki konumu

Türkiye'de depremler üç ana fay hattı üzerinde gerçekleşmektedir. Bunlar:

- Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF)
- Batı Anadolu Fay Hattı (BAF)

- Doğu Anadolu Fay Hattı (DAF)

Şekil 2.3 Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD, 2018)

Kuzey Anadolu Fay Hattı, tarihte en aktif ve yıkıcı depremlerin yaşandığı bölge olarak bilinmektedir. Türkiye'de dünden bugüne deprem riskinin en fazla olduğu hattır. Doğuda Bingöl'den başlayarak batıda Marmara'ya uzanır. Geçmişten günümüze tarihsel sürece bakıldığında, birçok deprem felaketi bu hat üzerinde gerçekleşmiştir. Bu risk günümüzde de devam etmekte olup afet yönetimi bağlamında hayati önem taşımaktadır. 1939 Erzincan Depremi, 1943 Tosya Lâdik Depremi, 1999 Gölcük Depremi gibi depremler, bu fay hattı üzerinde gerçekleşen ve büyüklüğü 7'nin üzerindeki depremlerdir. Binlerce insanın hayatını kaybetmesine de neden olan bu depremler, ülkenin fiziksel, ekonomik ve sosyal açıdan yıpranmasına yol açmıştır. Aynı zamanda bu depremler ülkedeki afet yönetim anlayışlarında değişime ve gelişime sebep olmuşlardır.

Batı Anadolu Fay Sistemi ise dünyada hızla yayılım gösteren ve sismik etkinliğin en yüksek olduğu alanlardan birini temsil etmektedir. Batı Anadolu Fayı'nda graben yapısından kaynaklı olarak deprem yaşanma riski oldukça yüksektir. Doğu-batı yönlü grabenler ve bunlara ait havzalar göze çarpmaktadır (Öztürk, 2014, s. 78-80). Bu fay sistemi, oldukça çetrefilli tektonik yapısı nedeniyle sürekli depremlere maruz kalmaktadır. Gelecekte deprem olma riski oldukça yüksektir. Grabenlerin kenarlarındaki faylar kısa, küçük yapılı ve birçok faydan oluşur. Bu nedenle fayın birinde meydana gelen deprem etrafındaki diğer fayları tetikleyerek yeni depremlere neden olmaktadır (Demirtaş ve Yılmaz, 1996, s. 18-19). Ege Graben Sistemi olarak da

bilinen bu fay sistemi, yüksek sismik etkinliği nedeniyle çok sayıda depreme neden olmuştur. Sosyo-ekonomik olarak çeşitli yaralara sebep olan bu depremlerden bazıları ise 1914 Burdur Depremi, 1957 Muğla Depremi, 1970 Gediz Depremi ve 2020 İzmir Depremi'dir.

Ülkemizdeki bir diğer fay hattı da Doğu Anadolu Fay Hattı'dır. Bu hat, kuzeye hareket eden Arap levhası ile batıya hareket eden Anadolu levhası arasında yer almaktadır (Demirtaş ve Erkmen, ty, s. 1-2). Hatay'dan Bingöl'e uzanan bu fay hattı geçmişten günümüze en yıkıcı depremlerin beşiği olmuştur. 1971 Bingöl Depremi, 1998 Adana Depremi, 2003 Bingöl Depremi, 2010 ve 2020 Elazığ Depremleri bu fay hattında meydana gelen bazı depremlerdir. Bu depremlerin büyüklüklerinin 6 ile 7 arasında olduğu bilinmektedir.

2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin yakın dönem afet tarihindeki en yıkıcı depremlerden biri olarak değerlendirilmektedir. On bir ili kapsayan geniş bir coğrafyada meydana gelmiştir. Merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleridir. Depremden en çok etkilenen il Hatay olmuştur. Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa, Osmaniye, Adana, Kilis ve Elazığ, depremden etkilenen 11 il arasında yer almaktadır. Bu deprem, binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur; çok sayıda kişi ise barınma ve yerleşim sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

2.3.1.1.2 Volkanik depremler

Volkanik depremler ise volkanizma hareketleri ve lav püskürmesi sonucunda ortaya çıkan depremlerdir. Yerin derinlerinden çıkan maddenin yeryüzüne çıkışıyla birlikte kimyasal ve fiziksel olaylar meydana gelir. Bu olaylar sonucunda ortaya çıkan gazın patlamasıyla volkanik depremlerin oluştuğu ifade edilmektedir (İşçi, 2008, s. 961). Volkanik depremler, Endonezya, Japonya, Filipinler, Şili ve ABD gibi ülkelerde aktif yanardağların yoğun olması nedeniyle görülen bir deprem türü olarak bilinmektedir. Türkiye'de ise aktif bir yanardağ olmadığından bu tür depremler görülmemektedir.

2.3.1.1.3 Çöküntü depremler

Bir diğer deprem türü ise çöküntü depremidir. Çöküntü depremleri, özellikle karstik arazilerde ve karstik mağaraların tavanlarında çökmeyle meydana gelmektedir. Ya da maden ocaklarındaki yeraltı yollarının çökmesiyle oluşur. Ülkemizde karstik arazi yapısıyla bilinen Akdeniz Bölgesi'nde eriyebilen kayaçların bulunduğu mağaralarda meydana gelmektedir.

2.3.1.1.4 Deniz depremleri

Deniz depremleri, deniz tabanındaki levha hareketleri sonucunda oluşan sismik hareketlerdir. Bu hareketler nedeniyle denizde büyük dalgalar oluşur. Bu depremlerin neden olduğu büyük tehlike ise tsunamidir. Japonya ve Şili gibi ülkeler deniz depremi riski taşıyan ülkeler olarak göze çarpmaktadır. Japonya tarihinde tsunami sonucunda ciddi hasar meydana gelmiş ve binlerce insan hayatını kaybetmiştir.

2.3.1.2 Sel ve taşkın

Bir diğer doğal afet türü ise sel ve taşkınlardır. Sel ve taşkınlar meteorolojik kökenli afetlerdir. Sel ve taşkın kelimelerinin çok kez birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür. Fakat sel, dik eğimli arazilerde şiddetli yağış sonucunda oluşan ve taşkına nispeten daha hızlı ve daha fazla kinetik enerjiye sahip olan kum, taş ve büyük kayaları bile beraberinde götürebilecek güce sahip bir akımdır. Taşkınlar ise akarsu yataklarındaki su artışının yaşanması nedeniyle yatak etrafındaki arazilere, yerleşim alanlarına ve bireylere zarar verebilecek duruma gelmesidir (Korkanç ve Korkanç, 2006, s. 42-43).

Geçmişten günümüze birçok sel ve taşkın felaketi yaşanmıştır. Fakat günümüzde iklim değişikliği gibi faktörlerin etkisiyle daha dengesiz yağışlar gözlenmektedir. Bu dengesiz ve aşırı yağışların afete dönüşmesi ise giderek artmaktadır. Nüfus artışı sonucunda insanlar dere ve akarsu yataklarını yerleşim yeri olarak kullanmaya başlamışlardır. Bu nedenle aşırı yağışlar taşkınların oluşmasına ve etrafındaki alanları tahrip ederek can ve mal kaybına yol açmaktadır. Toprakların bilinçsiz bir şekilde kullanılması, ormanların tahrip edilmesi gibi durumlar yağışın tutulma kapasitesinin

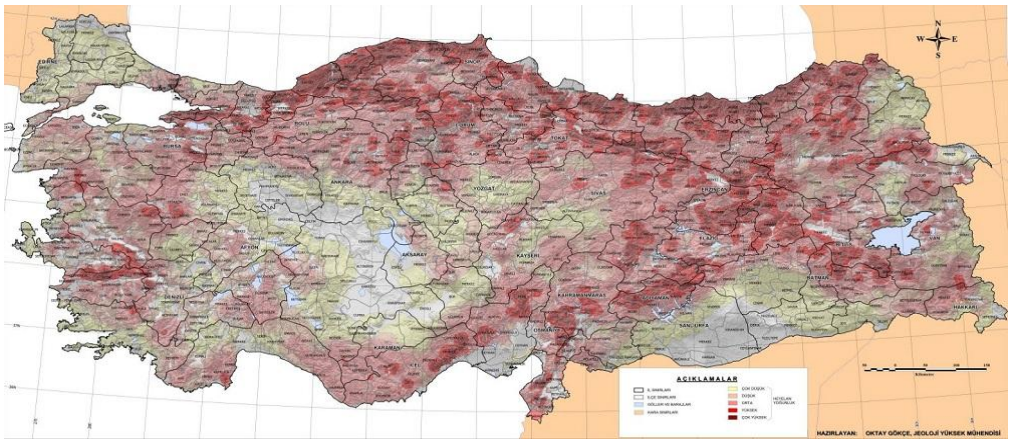
düşmesine ve toprağın suyu emme özelliğinin bozulmasına neden olmaktadır. Doğrudan ve dolaylı olarak zararlı etkileri vardır. Can kaybının yaşanması, yerleşim alanlarının ve arazilerin tahrip olması sel ve taşkınların doğrudan zararlı etkileridir. Dolaylı olarak ise ekonomiye zarar vermekte, kanalizasyon ve temiz su ile ilgili yaşanan problemlerin salgın hastalıklar doğurmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde, özellikle Karadeniz Bölgesi'nde aşırı yağışların yaşanması nedeniyle sel ve taşkınlara maruz kalmıştır. Sel ve taşkınlara karşı önlemler alınmalı ve iyi bir risk yönetimi planlanmalıdır. Erken uyarı sistemlerinin kullanılması, bölgenin ağaçlandırılması veya ıslah çalışmalarının yapılması sel ve taşkınlara karşı hazırlıklı olmayı sağlayacaktır.

2.3.1.3 Heyelan

Heyelan, literatürde kütle hareketleri başlığı altında değerlendirilmektedir. Yerçekiminin etkisiyle toprağın veya kayaların yamaç aşağı kayarak aşağı ve dışarı doğru hareket etmesiyle oluşan bir doğal afet türüdür. Heyelan oluşmasına neden olan çeşitli unsurlar vardır. Doğal unsurlardan bazıları aşırı yağış, kar erimeleri, dik eğim ya da depremdir. Bitki örtüsünün tahrip edilmiş olması, yanlış arazi kullanımı ve yol yapım çalışmaları da beşerî unsurlara örnek olarak verilebilmektedir.

Türkiye'de Doğu Karadeniz Bölgesi, hem eğiminin fazla olması hem de aşırı yağış alması nedeniyle özellikle heyelan riski taşıyan bir bölgedir.

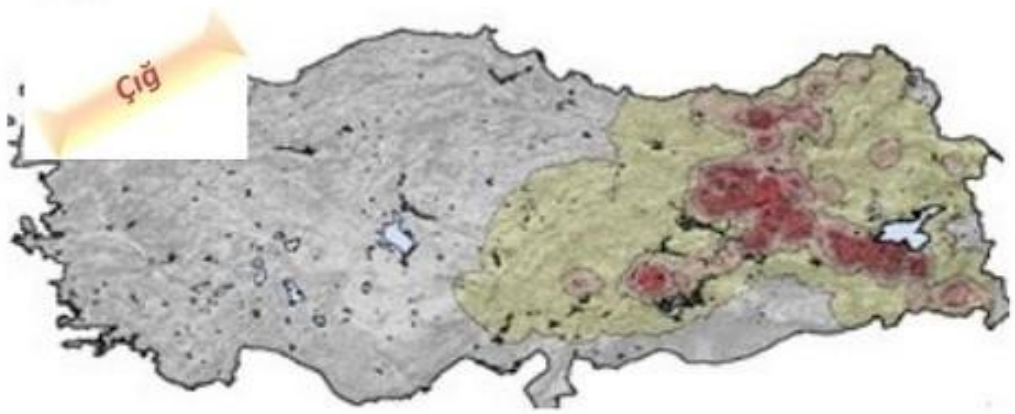

Şekil 2.4 Türkiye heyelan yoğunluk haritası (AFAD, ty).

2.3.1.4 Çığ

Çığ, bir kar kütlesinin yerçekiminin etkisiyle eğimli alanlarda dengesinin bozulması sonucu ani ve büyük bir hızla aşağı yönde hareketi durumudur (AFAD, 2022). Çığın oluşmasına neden olan önemli ve kritik faktörler vardır. Örneğin, dik yamaçlar, yeni karın eski kar yüzeyine tutunamaması, sarsıntılar ve şiddetli rüzgârlar bu kritik faktörlerden bazılarıdır.

Çığ meydana geldiği bölgede tahribata neden olmakta ve ulaşım yollarını kapatmaktadır. Ülkemizde yüksekliğin arttığı ve engebeli arazilerin bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi, çığ olaylarının en sık meydana geldiği yerdir. Bu konuda alınabilecek önlemler ise erken uyarı sistemleri ve bölgenin ağaçlandırılması şeklinde ifade edilebilmektedir.

Şekil 2.5 Türkiye çığ yoğunluk haritası (AFAD, ty).

2.3.1.5 Orman yangınları

Orman yangınları, kontrolsüz bir şekilde meydana gelerek bitki örtüsüne zarar veren, biyoçeşitliliği tehdit eden ve ekosistemi etkileyen afetlerdir. Bu felaketin büyüklüğünü etkileyen en önemli unsur, özellikle hava koşullarıdır. İklim değişikliğine bağlı olarak meydana gelen aşırı sıcaklar ve nem oranlarındaki düşüş orman yangınlarını

artırmaktadır. Beşerî etkenlerden dolayı çok kez orman yangınları çıktığı bilinse de, yıldırım düşmesi gibi doğal sebepler de bu duruma neden olabilmektedir.

Türkiye'de yaz ayları orman yangınları açısından oldukça riskli dönemlerdir. Özellikle Akdeniz Bölgesi, hem sıcaklığın yüksek olması hem de orman varlığı nedeniyle orman yangınlarının yaşanmasına neden olmuştur; bu risk devam etmektedir.

2.3.1.6 Kuraklık

Kuraklık diğer afetler gibi ani ve hızla gelişen bir afet türü değildir. Aksine, sinsice ilerleyen bir durumdur. Yağışların azlığı ve arazilerin yanlış kullanımı, kuraklığın ortaya çıkmasına ve etkilerinin artmasına neden olmaktadır. Günümüzde iklim değişikliğinin etkisi ve suyun bilinçsiz kullanımı nedeniyle kuraklığın şiddeti giderek artmaktadır. Kuraklık aslında ifade edilenden çok daha fazlasıdır. Tarımda verimliliği düşürmesi ya da tarıma elverişsiz hale gelmesiyle toplumu sosyal ve ekonomik açılardan sarsan bir olaydır.

2.3.1.7 Tsunami

Tsunami, okyanus tabanında meydana gelen depremlerin ya da başka sismik olayların yol açtığı büyük dalgadır. Tsunamiyi tek başına değerlendirmek imkânsızdır. Oluşmasına neden olan çeşitli faktörler bulunduğundan, meydana geldiği yerlerde büyük tahribat oluşturmakta, kıyı ekosistemini derinden etkileyen yıkıcı bir etkiye sahip olmaktadır. Türkiye'de, özellikle aktif fay hatlarının geçtiği bölgelerde, deniz kıyılarında risk oluşturmaktadır. Tsunaminin dünyada yıkıcı etkiyle ve sıkça meydana geldiği bilinen ülkelerden bazıları Japonya, Endonezya ve Şili'dir. Bu ülkelerde meydana gelerek on binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur.

Yukarıda doğal unsurlarla meydana gelen çeşitli afet türlerinden bahsedilmiştir. Bunlara ek olarak hortum, fırtına, kaya düşmesi, toprak kayması ve yıldırım gibi afetler de örnek olarak verilebilir. Türkiye'de de sıkça meydana geldiği bilinen bu afetler can sıkıcı bir sürü sonuca neden olmaktadır. Bu afetlere karşı risk analizlerinin yapılması ve önlemlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca afetin zararlı etkilerini azaltmak için risk yönetiminin iyi bir şekilde planlanması gerekmektedir. Afet

gerçekleştikten sonra ise en iyi yönetimi sağlamak amacıyla ve anlayışla hareket edilmeli; yaraların en hızlı şekilde sarılmasına ve etkilerin ortadan kaldırılmasına yönelik bütünleşik bir afet yönetim anlayışı benimsenmelidir.

2.3.2 İnsan Kaynaklı Afetler

Her ne kadar afetleri doğal afetler üzerinden tanımlasak ve yalnızca doğal süreçler üzerinden görsek de, insanların doğaya müdahale etmesiyle birlikte insan kaynaklı afetler başlığı ortaya çıkmıştır. İnsanlığın gün geçtikçe artan doğayı kontrol etme çabası ve bilinçsiz, etik kabul edilmeyecek bir tutum sergilemesi, bu afetlerin oluşmasına neden olan başlıca unsurlardır.

2.3.2.1 Çevre kirliliği

Çevre kirliliği literatürde bir afet türü olarak değerlendirilmektedir. Fakat bu afet türü birdenbire değil, kademeli olarak gerçekleşen ve etkisinin uzun zaman sonra ortaya çıktığı bir afettir. Artan nüfus ve bu nüfusun bilinçsiz bir şekilde hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Havanın, suyun veya toprağın kirlenmesine neden olan ve doğanın yapısında değişiklikler meydana getiren bu beşerî faaliyetler, yalnızca doğanın tahrip edilmesi anlamına gelmez. Aynı zamanda gıda güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkmakta, bireylerin dolaylı olarak yine kendilerine zarar vermesi olarak da değerlendirilebilmektedir.

2.3.2.2 İklim değişikliği

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM, 2015), iklim değişikliğini "nedeni her ne olursa olsun iklimin ortalamasında onlarca yıl ya da daha uzun süre boyunca gerçekleşen değişiklikler" olarak tanımlamıştır. İklim değişikliği de çevre kirliliği gibi hemen meydana gelen bir olay değildir. Uzun vadede etkileri görülmekte, giderek ülkelerin gündemine oturmaktadır. Her ne kadar insan faaliyetlerinden kaynaklansa da, bireyler ve ülkeler bu durumu çoğu zaman görmezden gelmekte, suçluyu başka yerlerde aramaktadır.

İklim değişikliği, aslında doğanın dengesinin bozulduğunu gösteren en önemli göstergelerden biridir. İklim değişikliği hem kendisi hem de sebep olduğu doğa olayları bakımından değerlendirildiğinde bir afet türü olarak görülmektedir.

2.3.2.3 Nükleer santral kazaları

Nükleer kazalar, radyoaktif maddenin çevreye yayılmasıyla birlikte sınır tanımadan kritik sonuçlara yol açan insan kaynaklı afetlerdir. Nükleer santraller ısı enerjisini elektrik enerjisine çevirmek için kullanılmakta olup santrallerin inşa aşamasından itibaren kontrollü ve tedbirli olunmasını gerektirmektedir. Nükleer kazalar meydana geldikleri alanda hasar yaratmakla beraber halkın sağlığını büyük ölçüde tehdit etmektedir (AFAD, 2022).

Çevreye yayılan radyasyonun insanların bedenlerine nüfuz etmesi uzun vadede en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır. Yaşanan bu kazalar insan sağlığı üzerinde kalıcı bir olumsuz etki yaratmakta, insanların kanser hastalığına yakalanmasına neden olmaktadır.

2.3.2.4 Sanayi kazaları

Sanayi kazaları endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan bir afet türüdür. Sanayi tesislerinde üretim aşamalarında ya da lojistik süreçlerinde ortaya çıkan patlamalar, yangınlar veya kimyasal madde sızıntıları olarak ifade edilebilmektedir. Genel olarak tesis içerisinde uyulması gereken kurallara uyulmaması, ihmal edilmesi ya da eksik denetim sonucunda meydana gelmektedir. Fakat meydana gelen bu olaylar yalnızca tesis sınırlarını etkilememektedir. Çevre kirliliğine neden olmakta ve ekosistemi de tehdit etmektedir. Hem can hem de mal kaybına neden olan bu olaylar etkin bir acil durum planlaması gerekliliğini ortaya koyarak bütünleşik afet yönetimi anlayışının benimsenmesi gerektiğini göstermektedir.

İnsan kaynaklı meydana geldiği bilinen bu afetlere ek olarak savaşlar, maden çökmeleri ve salgın hastalıklar da örnek olarak gösterilmektedir. Bilinçsiz hareket edilmesi sonucunda hatalar zincirinin oluşması, insan kaynaklı afetlerin meydana gelmesinde önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır.

2.4 Afet Yönetimi

Afet yönetimi, toplumun afetlerden fiziksel, ekonomik ya da sosyal açılardan en az zararla çıkmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen, çok disiplinli ve çok boyutlu bir süreci ifade etmektedir. Afetler, tüm canlı varlıkları çeşitli yollarla derinden etkileyen olaylardır. Bundan dolayı afet yönetimi olgusu tek taraflı olarak düşünülemez ve sosyolojik çözümlerini de barındırmak zorundadır. Afet yönetiminin en temel amacı, canlıların hayatını korumak ve maddi varlıklarının yok olmasını ya da zarar görmesini önlemektir. Ayrıca meydana gelen afetler toplumun direncini ölçmekte ve bu direnci kırmaya çalışmaktadır. İyi bir afet yönetimi toplumun bilinçlendirilerek hızlı ve dirençli bir şekilde ayağa kalkmasını sağlayacaktır. Her yaşanan afet aynı zamanda ülkenin ekonomisini etkilemekte ve kalkınma hızını yavaşlatmaktadır. Bu nedenle afet yönetimi sadece afet sonrasında krizle başa çıkmak değildir. Toplumun bilinçlendirilmesinden kalkınmanın sürdürülebilirliğine kadar uzanan çok boyutlu bir süreci kapsamaktadır.

Geçmişten günümüze yaşanan her acil durum ve afet, karar mercileri üzerinde bir etki yaratmış; afet yönetim anlayışları da bu doğrultuda şekillenmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemden itibaren afet yönetiminin iyi bir şekilde yapılabilmesi için çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Fakat bütün düzenlemeler geleneksel bir anlayışla ortaya konulmuştur; yalnızca afet sonrası zararların azaltılmasını kapsayan bir anlayış benimsenmiştir.

Bu geleneksel anlayışı, Kadıoğlu (Mart, 2008), Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri adlı kitabında ‘reflekse dayalı ilkel bir yönetim’ olarak değerlendirmiştir. Literatüre bakıldığında, geleneksel afet yönetim anlayışının afet sonrasını kapsayan kriz yönetimi olarak ele alındığı görülmektedir. Fakat Özden ve Özmen (2013) geleneksel afet yönetimini ‘afete parçacıl bakış’ olarak tanımlamışlardır. Afet yönetim aşamalarının sakınım, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme aşamalarından meydana geldiğini dile getirmişlerdir. Bu şekilde aslında geleneksel afet yönetiminin afet öncesi ve afet sonrası olarak ayrıldığını ifade etmişlerdir. Genel olarak dile getirilip afet öncesi süreci önemsemeyen ve kapsamayan bir anlayış olarak ifade edilse

de, parçacıl bir bakış açısıyla ele alan Özden ve Özmen, geleneksel anlayışın farklı bir şekilde yorumlanmasına yol açmıştır.

Sadece afet sonrası aşamaları kapsadığı bilinen bu anlayışın yetersizliği, yaşanan her yeni afetle kendini göstermiştir. Doğa kaynaklı afetlere ek olarak teknoloji kaynaklı afetlerin de ortaya çıkması ve bu afetlerin yaşanmaması için yapılabileceklerin bilinmesi bu anlayışın yetersiz olduğunu gösteren başka bir faktördür. Ülkemizde afet yönetim anlayışında dönemsel olarak kırılma noktaları meydana gelmiştir ve bu anlayışın değişmesine sebep olmuştur.

Daha önce yapılmış araştırmalara bakıldığında, Osmanlı Dönemi'nden 1999 Marmara Depremi'ne kadar geleneksel afet yönetim anlayışının benimsendiği görülmektedir. 1999 Marmara Depremi sonrasında bir kırılma yaşanmış ve afet sonrasını kapsayan kriz yönetim odaklı hareketin ne kadar yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. 1999 Marmara Depremi'nden 2009 yılına kadar geçen süreyi bir uyanış dönemi olarak ifade ettikleri de görülmüştür (Sarı, 2023, s. 65-78). Marmara Depremi sonrasında iyi bir afet yönetimine olan ihtiyaç fark edilmiştir. Bu uyanışla, afet öncesi süreci de kapsayacak şekilde, önlem ve müdahale gücünü artırmak amacıyla çalışmalar yapıldığı anlaşılmıştır.

2009 yılına gelindiğinde ise afet yönetiminden ve koordinasyondan sorumlu tek bir elin var olması gerektiği göze çarpmıştır. O zamana kadar çeşitli bakanlıklar tarafından afet yönetimi uygulanmaya çalışılmıştır. 5902 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Başbakanlığa bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. Bu şekilde, afet öncesi, afet anı ve afet sonrasını kapsayan süreçler tek bir çatı altında sunulmaya başlanmıştır. Bu üç dönem literatürde geleneksel, modern ve bütünleşik afet yönetim anlayışı olarak tanımlanmaktadır. Üç farklı anlayışın birbirinden ayrıldığı noktalar tablo halinde aşağıda ifade edilmiştir:

Tablo 2.1 Geleneksel, Modern ve Bütünleşik Afet Yönetimi Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

Geleneksel Afet Yönetim Anlayışı	Modern Afet Yönetim Anlayışı	Bütünleşik Afet Yönetim Anlayışı
Afetlere karşı yapılabilecek pek bir şey yoktur. Afetler çoğunlukla kaçınılmaz doğal olaylar olarak değerlendirilmektedir	Afetler yönetilebilir, bu bir süreçtir.	Afetler bir planlama sürecine dâhil edilmelidir. Kalkınmayı etkileyen önemli bir faktördür.
Afet anında ve sonrasındaki sürece müdahale edilir.	Afet öncesi hazırlık ve afet sonrası müdahale vardır.	Risk tespiti, zarar azaltma, hazırlık ve müdahale süreçlerini kapsayan, süreklilik odaklı bir süreçtir.
Kriz yönetimi	Hazırlık yapılır, müdahale bu şekilde gelişir.	Risk yönetimi
Arama kurtarma faaliyetleri ve insani yardım önemlidir.	Hızlı ve profesyonel müdahale, ekip ve ekipman ile lojistik önemlidir.	Toplumsal ve kentsel dirençlilik önemlidir.
Koordinasyonun olmadığı, dağınık yönetim ve geçici kurumlar bulunmaktadır.	Merkez tarafından yönetilen uzmanlaşmış çeşitli kurumlar.	Çok paydaşlı yönetim

2.4.1 Modern Afet Yönetimi Yaklaşımından Bütünleşik Afet Yönetimine

Bütünleşik afet yönetimi, klasik ya da geleneksel afet yönetiminin tersine, afet öncesi, afet anı ve afet sonrası aşamaları kapsayan bir afet yönetim anlayışını tanımlar. Bütünleşik afet yönetimi ile modern afet yönetimi birbirlerinin yerine çok kez kullanılmıştır. Bu iki anlayış birbirinin zıddı değildir. Fakat tam anlamıyla birbirlerine karşılık gelmemektedir. Modern afet yönetimi, bütünleşik afet yönetimine giden kritik bir ara duraktır. Bu iki anlayış arasında bazı temel farklılıklar vardır. Örneğin, kurumsal yapılanma ele alındığında, modern afet yönetim anlayışında merkeziyetçi, emir-komuta şeklinde ilerleyen bir işleyiş görülmektedir. Uzmanlaşmış kurumlar bulunmakta, ancak bu kurumlar arasında koordinasyon eksiklikleri bulunmaktadır. Bütünleşik afet yönetiminde ise tüm kurumları, yerel yönetimleri, üniversiteleri ve toplumun tamamını ilgilendiren bir sistem söz konusudur.

Modern afet yönetiminde odak noktası afetlere müdahaledir. Müdahalenin en hızlı ve en kolay nasıl yapılabileceğine ilişkin çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Uzmanlaşmış ekip ve ekipmanlar bu anlayış için önemlidir. Bütünleşik afet yönetiminde ise risk analizi temel alınmaktadır. "Bu riskin oluşmasına neden engel olamadık, neyi yanlış yaptık?" sorularına odaklanmaktadır.

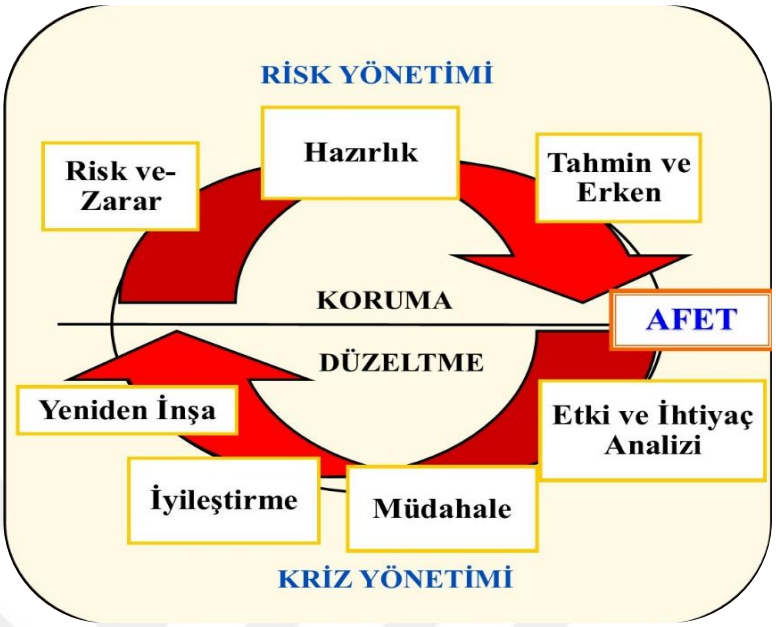
Modern afet yönetimi afet öncesini, afet anını ve sonrasını kapsamaktadır. Bütünleşik afet yönetimi ise bir döngüyü anlatır. İyileştirme faaliyeti tamamlanır tamamlanmaz bağlantılı başka bir zarar azaltma faaliyeti gerçekleştirilmektedir.

Bu iki anlayışta toplumun rolü de oldukça önemlidir ve farklılık göstermektedir. Modern anlayışta toplum mağdur ve yardım bekleyen konumundayken, bütünleşik afet yönetim anlayışında toplum yönetimin bir parçası, bir paydaşıdır.

2.4.2 Bütünleşik Afet Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı

Afet yönetimi, geleneksel kamu yönetimi anlayışında, uzun bir süre boyunca devlet tarafından hiyerarşi içinde yürütülmüştür. Daha merkeziyetçi ve kriz odaklı bir refleks geliştirilmiştir. Ancak günümüzdeki çoklu afet risklerinin varlığı, afet yönetiminin yalnızca merkezi idarenin yürüttüğü faaliyetlerle ya da tek bir kurumun kapasitesiyle yapılamayacağını göstermiştir. Bu nedenle afet yönetimi günümüzde yalnızca merkezi idarenin yürüttüğü bir faaliyet olmaktan çıkıp kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, gönüllüler ve toplumun farklı kesimlerinin birlikte hareket ettiği çok aktörlü bir yapıya dönüşmüştür. Bu nedenle yönetişim yaklaşımı, bütünleşik afet yönetimi anlayışının önemli bir unsuru hâline gelmektedir.

2.4.3 Bütünleşik Afet Yönetim Aşamaları

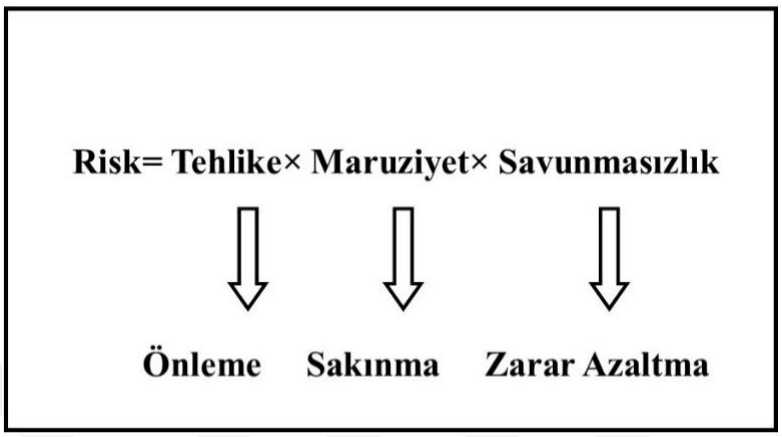
Şekil 2.6 Modern afet yönetim evreleri (Kadıoğlu, 2022).

Literatür incelendiğinde "Bütünleşik Afet Yönetim Evreleri" ile Kadıoğlu'nun çalışmalarında yer verdiği "Modern Afet Yönetim Evreleri"nin aynı şeyi ifade ettiği görülmektedir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen farkların aksine burada aynı süreçler ele alınmaktadır.

2.4.3.1 Risk ve zarar azaltma aşaması

Bütünleşik afet yönetiminin ilk ve en kritik basamağını risk ve zarar azaltma faaliyetleri oluşturmaktadır. Kadıoğlu'na (2022) göre risk azaltma evresi "afet yönetiminin kalbi, köşe taşı" demektir. Tehlikeli durumların tespit edilmesi ve bunların meydana getirebileceği kayıp riskinin azaltılması ya da tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik aşamayı tanımlamaktadır. Afet ve Acil Durum Başkanlığı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nde (2022) risk ve zarar azaltma kavramları, afet riskinin azaltılması ve tehlikelerin ve çevresel bozulmaların afet oluşturmasını önlemek ya da zararlı etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan faaliyetlerin tümü olarak açıklanmaktadır. Bu faaliyetler kurum ve kuruluşları da içine alan uzun bir süreci kapsamaktadır.

Kadıoğlu'nun Afet Yönetimi Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek (2022) adlı kitabında risk oluşturan faktörler ve riski azaltmanın yöntemleri aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

Şekil 2.7 Risk oluşturan faktörler ve azaltma yöntemleri (Kadıoğlu, 2022).

Afetlerin önlenmesi için öncelikli olarak tehlikenin ortadan kaldırılabilir olup olmamasına bakılmaktadır. Kalıcı olarak koruma da sağlanabilmektedir. Sakınma ile maruz kalma da ortadan kaldırılabilir. Tehlike ifade eden alanlardan uzak durarak riskin ortadan kalkması sağlanabilir. Fakat bazı doğal afetlerin önlenmesi mümkün değildir. O zaman da risklerin mümkün olduğunca azaltılması hedeflenmektedir.

Risk ve zarar azaltma aşamasının çeşitli yararları vardır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Afetlere karşı hazırlıklı olmayı sağlar.
- Dirençli toplumun oluşmasını sağlar.
- Afet sonrasında müdahaleyi kolaylaştırır.
- Afet risklerinin değerlendirilmiş olması nedeniyle zincirleme etkiyi ortadan kaldırır.

Bütünleşik afet yönetiminin bir parçası olan risk ve zarar azaltma evresi, diğer aşamalardan bağımsız olarak değerlendirilemez. Örneğin, iyileştirme ve yeniden inşa aşamasıyla birlikte, aslında başka bir afetin risk ve zarar azaltma aşamasının tamamlandığı görülmektedir.

Bu aşama toplumun dirençli hâle gelmesini de amaçlamaktadır. Örneğin, DASK kapsamında Zorunlu Deprem Sigortası yaptırmak, bireyi ve toplumu finansal açıdan daha dirençli hale getirmektedir. Ülkemizde zarar azaltma faaliyetlerine yasal bir dayanak olarak "6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" örnek verilebilir. 6306 sayılı bu Kanun'da (2012) "afet riski altındaki alanlar ve bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerin standartlara uygun şekilde sağlıklı ve güvenli bir biçimde iyileştirilmesi, tasfiye edilmesi ve yenilenmesine dair usul ve esasları belirlemek" amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, risk ve zarar azaltma aşaması, toplumun afet sonrasında geliştirebileceği bir tutum değil; afet öncesinde toplumun oluşturduğu afet yönetim kültürünü temsil etmektedir. Risk ve zarar azaltma faaliyetleri aslında bir zorunluluktur. Çünkü bu aşamanın uygulanıyor olması ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına olumlu etkiler sunmaktadır. Ayrıca hem birey hem de toplum için bu kadar önemli olan bu aşama mecburi görünmektedir. Bu şekilde bütünleşik afet yönetiminin ayrılamaz ve sarsılamaz en temel parçalarından biri olmaktadır.

2.4.3.2 Hazırlık aşaması

Bütünleşik afet yönetimi döngüsünün ikinci evresi hazırlık aşamasıdır. Hazırlık aşaması, risk ve zarar azaltma aşamasında, afet riskinin tamamen ortadan kaldırılamadığı durumlarda afetlere hazırlıklı olmayı sağlayan ve müdahale gücünü artıran bir süreci ifade eder. AFAD'a (2021) göre hazırlık evresi, afetlere hazırlıklı olmak demektir. UNDRR'ye (2026) göre ise "hükümetlerin, kurum ve kuruluşların, toplumun ve bireylerin olası veya mevcut afetlerin etkilerini değerlendirerek, öngörerek ya da müdahale ederek kurtulmak amacıyla ortaya çıkardığı bilgi ve kapasite" demektir.

Bu evre, afet öncesinde kritik ve sakin anları oluşturur. Afet oluştuktan sonra iyi bir müdahale gerçekleştirebilmek, bu aşamada yapılan hazırlıklar ölçüsünde mümkün olacaktır. Hazırlık evresinin temel amacı, afet sonrasında oluşabilecek belirsizlikleri ve kaosu en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak; afet uzmanlarının ve toplumun doğru ve etkili bir anlayış geliştirmesini sağlamaktır. Kadıoğlu'na (2022) göre hazırlık aşaması çalışmaları şu şekildedir:

- Afet yönetimi ile ilgili politika oluşturmak.
- Eğitimler düzenlemek, tatbikat yapmak.
- Erken uyarı sistemleri geliştirmek.
- Değerlendirmelere göre plan kurmak ve tahliye senaryoları geliştirmek.

Bu aşamada gerçekleştirilen çalışmalar, aslında tüm sürecin daha kolay ve daha iyi yönetilebilmesini sağlayacaktır. Bu teorik çerçeve olay komuta sistemleri ile hazırlık sürecinin somut olarak hayata geçirilmesini desteklemektedir. Olay komuta sistemi, kurum ve kuruluşların afet sonrasında tek bir çatı altında birleşerek iletişim halinde olmasını sağlayan bir yönetim biçimidir. Türkiye'de olay komuta sisteminin ulusal düzeyde hususileştirilmiş hali Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'tır. Türkiye'de hazırlık süreci modeli, TAMP kapsamında somut ve profesyonel bir şekilde yürütülmektedir.

TAMP, Türkiye'de afet ve acil durumlarda görev alacak hizmet gruplarını, koordinasyon sürecini, birimlerin sorumluluklarını ve müdahale aşamasının temel prensiplerini belirlemektedir (AFAD, 2022).

2.4.3.3 Müdahale aşaması

Müdahale evresi ise afetin oluşmasının ardından başlayarak afetin toplum üzerinde ortaya çıkarabileceği ikincil sonuçları kısıtlamayı hedefleyen en sıcak ve kritik süreci ifade etmektedir. Bu evrede temel amaç 'altın saat' olarak tanımlanan ilk 72 saatin en az can kaybıyla geçmesini sağlamaktır. Kadıoğlu'na (2008) göre müdahale aşaması,

afetin meydana geldiği andan itibaren afetin derecesine göre ilk üç gün ile bir, iki aylık süreci kapsayan faaliyetlerdir. Şahin'e (2009) göre ise afet anı ya da sonrasında, en az zamanda en çok insan canını kurtarma, yaralıları tedavi altına alma, afete maruz kalanların barınma, beslenme, güvenlik, korunma ya da psikolojik destek ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan çalışmalardır.

Tablo 2.2 Afet gerçekleştikten sonraki ilk üç ayda karşılanması gereken genel gereksinimler (Kadıoğlu, 2022).

Evreler	Süre	Genel Gereksinimler
Acil	İlk 24 saat	• Arama-kurtarma faaliyetleri • Tahliye etme • Barınma ihtiyacı karşılama • Kamuoyuna bilgi verme
Kısa Süreli	1 hafta sonunda	• Çevre sağlığı için gerekli faaliyetler • Güvenlik sağlama
Orta Süreli	1 ay sonunda	• Haberleşme • Psikolojik destek • Sosyal hizmet
Uzun Süreli	3 ay sonunda	• Eğitim • Çevrenin korunması

Görüldüğü üzere müdahale evresi, afet olduktan sonraki en sıcak saatleri ve o anlardaki faaliyetleri kapsamaktadır. Bu nedenle bu aşamada gerçekleşen her bir faaliyet hayati önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze afet yönetiminde temel prensip müdahalenin iyi bir şekilde gerçekleşmesidir. Fakat geldiğimiz noktada geçmişteki anlayışların yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu aşamada o döngünün bir parçasıdır ve iyi yönetilmezse burada yaşanan bir eksiklik iyileştirme faaliyetlerinin gecikmesine sebebiyet verecektir.

2.4.3.4 İyileştirme aşaması

İyileştirme evresi afet yönetiminin son evresi olarak görülmektedir. Aslında bu bir döngüdür ve son olarak değerlendirilemez. Çünkü döngünün herhangi bir aşamasında yapılan faaliyet bir diğer aşamanın temelini oluşturmaktadır. Bu şekilde iç içe geçmiş döngünün bu evresi, afet sonrasında yaşanan olumsuzluklardan ders çıkararak orta ve uzun vadede yapılacak faaliyetleri kapsamaktadır (Memiş ve Babaoğlu, 2020, s. 167). UNDRR'ye (2017) göre iyileştirme evresi, "afete maruz kalmış toplumun sağlık ve maddi durumuna ek olarak fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkinlik ve zenginliklerinin, gelecek dönemde meydana gelebilecek afet risklerinin ortadan kaldırılması veya azaltılması amacıyla yenileme ve iyileştirme durumu" şeklinde tanımlanmaktadır.

İyileştirme aşaması, afet yaşanıp müdahale evresi geçtikten, yani o sıcak ve kritik süreç atlatıldıktan sonra, eskisinden daha güçlü bir toplum ve toplumsal alan inşa etme aşamasını ifade etmektedir. Bu süreç daha dirençli bir toplum inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç, eskisinin yerine getirilmesini değil, eskisinden daha iyi ve güçlü olanı oluşturmaktır. Yeniden inşa süreci çok boyutludur. Örneğin, şehirlerin inşası, fiziksel ve altyapı iyileştirmeleri ve bu şekilde afetlere karşı dayanıklı şehirler kurmak iyileştirme evresinin temel unsurları arasında yer almaktadır. Fakat fiziksel iyileşme, iyileşme sürecinin yalnızca bir bölümüdür. Afetin meydana gelmesiyle birlikte bölgedeki ekonomik faaliyetler durma noktasına gelmektedir. O bölgedeki ekonomik döngülerin yeniden uygulanabilir hale gelmesi hem toplum hem de ülke için çok önemlidir. Bu nedenle, afetin etkilerini ortadan kaldırmak için finansal iyileştirmeler yapmak önemlidir. Bir başka boyut ise psikolojik ve sosyolojik iyileştirmedir. Afete maruz kalan bireyler aşırı stres yaşamaktadır. Bu stresle yıllar boyu etkisinden kurtulamayacağı travmalar oluşmaktadır. Toplumun iyileşmesi açısından psikolojik ve sosyolojik boyutlar iyi değerlendirilmeli ve bu alanda çalışmalar yapılmalıdır. Buraya kadar ifade edilen iyileştirmelerin uygulanabilir hale gelmesi için yasal ve kurumsal iyileştirmelere de ihtiyaç vardır. Profesyonel bir bakış açısıyla "Biz nerede hata yaptık?" sorusuna yetkililerce cevap aranması gerekmektedir. Çünkü iyileştirme aşaması iyi değerlendirilmezse, afet yönetim evrelerinin diğer aşamalarına da sirayet ederek hataların tekrarlanmasına sebep

olacaktır. Aslında iyileştirme evresi, binaların yeniden yapılmasından toplumsal hafızanın onarılmasına kadar uzanan; mekânın ve toplumun ruhunu iyileştirmeyi amaçlar.

Bu bölümde afet ve acil durum yönetimine ilişkin temel kavramlar ile kuramsal yaklaşımlar ele alınmış; afet türleri ve bütünleşik afet yönetimi süreci çeşitli boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Geleneksel anlayıştan modern ve bütünleşik yaklaşıma uzanan dönüşümün, afetlere yönelik bakış açısında önemli değişimlere yol açtığı görülmektedir. Bu kapsamda, afet yönetiminin yalnızca afet sonrası müdahaleden ibaret olmadığı; risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsayan çok boyutlu bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Bir sonraki bölümde ise Türkiye'de afet yönetiminin tarihsel gelişim süreci ele alınacak ve AFAD'ın kurumsal yapısı ile uygulamaları incelenecektir.

3. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD)

Türkiye'de afet ve acil durum yönetimi anlayışı, tarihsel süreç içerisinde yaşanan büyük afetler, toplumsal ihtiyaçlar ve kurumsal dönüşümler doğrultusunda gelişmiştir. Osmanlı Dönemi'nden itibaren afetler karşısında çeşitli hukuki, idari ve toplumsal uygulamalar ortaya çıkmış; Cumhuriyet Dönemi'nde ise afet yönetimine ilişkin daha sistematik ve kurumsal düzenlemeler hayata geçirilmeye başlanmıştır. Özellikle yaşanan büyük depremler, mevcut yapının yetersizliklerini ortaya koymuş ve afet yönetimi anlayışının yeniden şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu bölümde, Türkiye'de afet yönetiminin tarihsel gelişim süreci Osmanlı Dönemi'nden başlayarak ele alınmış; Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen yasal ve kurumsal düzenlemeler değerlendirilmiştir. Ayrıca 2009 yılında kurulan AFAD'ın kuruluş süreci, teşkilat yapısı, görev alanları ve afet yönetimine ilişkin temel uygulamaları incelenmiştir.

3.1 AFAD Öncesinde Türkiye'de Afet Yönetimi

3.1.1 Osmanlı Dönemi

Afetler her dönemde meydana gelmiş ve yıkıcı etkileriyle toplumu derinden etkilemiştir. Bu durum afet yönetimi olgusunu da beraberinde getirmiştir. Geçmişten günümüze afet yönetiminde gelişmeler yaşanmıştır. Fakat bu gelişmeler ani biçimde meydana gelmemiş, geçmişten gelen birikim ve tecrübeler ışığında ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki uygulamaların temelini tarihsel süreçte doğal ve sosyal olaylara verilen refleksler oluşturmuştur.

Bu bağlamda afet yönetimine Osmanlı Dönemi'nden itibaren bakmak gerekmektedir. Osmanlı Dönemi'nde birtakım afetler meydana gelmiş ve toplumu derinden sarsmıştır. Bu nedenle o dönemden itibaren bir mücadele anlayışı oluşmuştur. Buradaki anlayış toplumun yeniden ayağa kalkmasını amaçlayan ve toplumsal dayanışma bilinciyle şekillenen bir modeldir. Bu anlayışın daha iyi anlaşılması adına Osmanlı Dönemi'nde meydana gelen afetler ve bu afetlere karşı verilen hukuki, idari ve finansal tepkiler literatüre bakılarak değerlendirilmiştir.

Osmanlı'da afet yönetiminin kronolojisine bakıldığında literatürde 'Küçük Kıyamet (Kıyamet-i Suğra)' olarak isimlendirilen 1509 İstanbul Depremi'nin dönüm noktası olduğu görülmektedir (Koyuncu ve Koyuncu, 2016, s. 379). Bu tarihe kadar daha küçük şiddette bazı depremler yaşanmıştır; ancak 1509 İstanbul Depremi asıl yıkıcı deprem olarak tarihe geçmiştir. O dönemde daha yeni yapılmış olan Bayezid Camii'nin hasar gördüğü ve kubbesinin çöktüğü de ifade edilmektedir (Gürcan, 2023, s. 200). Bu deprem sonrasında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, kâgir yapıların yerine esnekliğiyle bilinen ve depremlerde yıkılma riski daha az olan ahşap yapıların yapılması teşvik edilmiştir (Biricik, 2001, s. 20). Bu teşvik, günümüzdeki afet yönetim döngüsü bağlamında değerlendirilecek olursa, hem zarar azaltma hem de iyileştirme evresi stratejisi olarak görülebilmektedir. Bu şekilde meydana gelebilecek olaylara karşı hazırlıklı olmayı sağlarken, bir yandan da eskisinden daha dirençli bir yapı ve toplum inşası oluşturulmak istenmiştir.

1766 Büyük İstanbul Depremi, 1509 İstanbul Depremi'nden sonra meydana gelen en sarsıcı depremlerden biridir. Bu deprem sonucunda Fatih Camii neredeyse tamamen harap olmuştur. İçerisinde yer alan medrese bölümü de yıkılmış; bunun altında birçok öğrencinin kalmasına neden olmuştur. Bu depremde sadece İstanbul değil, İstanbul çevresinde yer alan birçok yapı ve yerleşim alanı viran hâle gelmiştir. Depremin ardından o dönemdeki keşif eminlerine -günümüzde inşaat sorumluları olarak nitelendirilebilir- ve saray mimarlarına hasar tespiti yaptırılmıştır (Afyoncu ve Mete, 2000, s. 85-92).

Depremlerle mücadele edebilmek adına esnek yapısıyla bilinen ahşap yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Fakat bu durum, kronik hâle gelen yangınları artırmış ve toplumu çaresiz bırakmıştır. Literatür incelendiğinde, Osmanlı Dönemi'nde çeşitli yangın olaylarının yaşandığı görülmüştür. İlk dönemlerde toplum dayanışması ve tulumbacı ocakları tarafından müdahale edilse de, büyük yangınlar sonrasında sistemli ve yasallaşmış bir düzenin gerekli olduğu görülmüştür. Örneğin, 1848 ve 1882 Ebniye Nizamnameleri Türk imar sisteminde bir dönüm noktası olmuştur. Kentsel alanların yasal düzenlemelerle daha nizami bir şekilde imar ve inşa edilmesi sağlanmıştır. Bu şekilde yolların genişletilmesi, altyapı iyileştirmelerinin yapılması hedeflenmiştir. Fakat Batı yerleşme kültürü örnek alınarak yapılmaya çalışılan bir dizi düzenleme, yol

düzenlemesi ve sıra evler projesinden daha ileriye gidememiştir (Özcan, 2006, s. 150-180). Ebniye Nizamnameleri aslında yangınlara karşı müdahalenin daha rahat gerçekleştirilmesi adına hazırlık aşamasını ifade etmektedir. Bu dönüşüm, Osmanlı'da risk ve zarar azaltma ile hazırlık gibi aşamaları da yönetmek isteyen profesyonel bir disiplinin amaçlandığını göstermektedir.

Osmanlı'da afet yönetimine bakıldığında, kritik bir eşik olarak ortaya çıkan ve insani yardım ile müdahale aşamalarının kurumsallaşmış hali olarak değerlendirilen gelişme, Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin faaliyet alanının genişlemesidir. İlk olarak 1868 yılında "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" olarak kurulmuş, 1877 yılında "Hilal-i Ahmer Cemiyeti" adını almıştır. 1947 yılında da "Türk Kızılay Derneği" adıyla anılmaya başlanmıştır (Türk Kızılay, 2026). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e miras kalan bu kurum kurulduğu ilk dönemlerde askerlere ve sivillere sağlık hizmetleri vermiştir. İlerleyen dönemlerde ise kurumun kapsamı gelişmiş, afet sonrasını kapsayan barınma, beslenme gibi ihtiyaçları da yerine getiren bir kurum haline gelmiştir. İnsani yardım faaliyetlerinin anlık değil, daha organize bir şekilde yerine getirilmesini sağlamıştır. Görüldüğü üzere, yaşanan savaşlar ve afetler böyle bir kurumun varlığını gerekçelendirmiştir. Ayrıca günümüzde bütünleşik afet yönetimi bağlamında sivil toplum tarafını oluşturan bir güç hâline gelmiştir.

1894 İstanbul Depremi, Osmanlı'nın afet yönetim anlayışında gelenekselden modernliğe geçişini temsil etmektedir. 10 Temmuz 1894 tarihinde meydana gelen deprem, İstanbul'da çok sayıda can kaybına ve yapı hasarına yol açarken, çevre illerde de birçok tarihi yapının zarar görmesine neden olmuştur. "Zelzele-i müthiş" olarak da anılan bu deprem kriz yönetimi faaliyetlerine ek olarak, bilimsel bakışın da dâhil edildiği bilim temelli afet yönetim anlayışının başlangıcını oluşturmaktadır (Özger, 2019, s. 335). 2. Abdülhamid meydana gelen bu depremin bilimsel olarak araştırılmasını önemsemiştir. Bu nedenle Atina Rasathanesi Eginitis'i İstanbul'a çağırmıştır. İstanbul Rasathanesi Müdürü ile birlikte bir kurul oluşturulmuş ve saha araştırmaları yapılmıştır. Hazırlanan rapor Padişah'a sunulmuştur. 1894 Depremi ile rasathanede deprem ölçüm araçlarındaki eksiklikler tespit edilmiştir. Sismik ölçüm araçları için İtalya'dan sipariş verilmiştir. Daha sonrasında süreç devam etmiş ve Roma Rasathanesi Müdürü G. Agamennone İstanbul'a davet edilmiştir. Agamennone

sismolojiyi gençlere öğretmiş ve deprem ile ilgili bülten yayımlamıştır (Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü [KRDAE], ty). Görüldüğü üzere, Kandilli Rasathanesi'nin temelini oluşturan Rasathane-i Amire'de gözlemler yapılmıştır. Ayrıca bir komisyonun kurulmuş olması yardım ve müdahale anlayışından çok çalışma koşulları belli olan bir afet merkezi gibi çalıştığını göstermiştir. 1894 Depremi, verilerin göz önünde bulundurularak planlama evrelerinin de sürece dâhil edildiğini göstermektedir. Bütünleşik afet yönetimi bağlamında değerlendirildiğinde, müdahale anlayışından çıkılarak zarar azaltma ve hazırlık aşamalarında bilimsel verilere göre hareket etmenin öneminin ortaya konulduğu görülmüştür.

Sonuç olarak Osmanlı Devleti'ndeki afet yönetim pratikleri ele alındığında, yapı ve işleyişin geleneksel afet sonrası "yara sarma" anlayışından risk yönetimi anlayışına evrilmeye başladığı anlaşılmaktadır. Yaşanan afetler sonucunda mimari, hukuki ve kurumsal iş birliklerinin toplumsal direnç oluşturma bağlamında rehber niteliğinde olduğu görülmektedir. Fakat Osmanlı'da afet yönetimi, teknolojinin yetersizliği ve merkezi otoritenin zayıflaması gibi nedenlerle yetersiz kalmıştır. Afetlere daha çok kadersel bir anlayışla bakılması ve bilimsel verinin eksik olması nedeniyle afet yönetim anlayışı, afet sonrasında yardım etme ile sınırlı kalmıştır.

3.1.2 Cumhuriyet Dönemi

Bu başlıkta, Cumhuriyet'in gençlik döneminin Osmanlı'dan kalan "yara sarma" kültürünü, hayata geçirilen gelişmeler doğrultusunda nasıl dönüştürdüğü ele alınacaktır. Afet yönetim sisteminde meydana gelen gelişmeler beş döneme ayrılarak başlıklar halinde verilmiştir. Oluşturulan beş dönem başlığı Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi (2023) adlı kitaptan örnek alınarak oluşturulmuştur. Bu başlıklar altında verilen yıl aralığında, literatür çerçevesinde genel hatlarıyla nasıl bir anlayışın hâkim olduğu değerlendirilecektir.

3.1.2.1 1. Dönem 1920-1944 yılları

Cumhuriyet'in ilk döneminde Osmanlı'dan miras kalan afet yönetim anlayışı sürdürülmüştür. Kriz (afet sonrası) odaklı ve karmaşık bir kurumsal yapı ile yönetim

sağlanmıştır. Bu ilk dönem, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu ve kurumsal olmaya adım attığı bir dönemdir. Kamu yönetimi Cumhuriyet esasları üzerine kurulurken, idari yapı Osmanlı'dan devralınmıştır. Bütçenin yetersizliği ve teknik imkânların azlığı nedeniyle hareket etmek zorunda kalmışlardır (Demir vd., 2025).

Böylesine kolay olmayan bir dönemde yeni kurulan devlet depremlerle sarsılmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın etkilerinden yeni yeni kurtulmaya çalışan Erzurum'da 1924 yılında çok şiddetli depremler yaşanmıştır. O sırada Anadolu gezisine çıkmış olan Mustafa Kemal Paşa depremden haberdar olduktan sonra Erzurum Valiliği'ne ve Belediye Başkanlığı'na telgraf çekmiştir. Erzurum'dan gelen geri dönütler doğrultusunda can kaybı olduğunu öğrenen Mustafa Kemal Paşa çeşitli yolları kat ettikten sonra Erzurum'a ulaşmıştır. Depremin yaşanmasıyla birlikte yardım faaliyetlerinin kolay bir şekilde gerçekleştirilememiş olması, karayollarının yetersizliğini de ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın dikkatini çekmesiyle birlikte, karayollarının uzatılmasının ne derece önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çeşitli kararnamelerle deprem için ödenekler sağlanmıştır. Hilal-i Ahmer Cemiyeti ve Kızılhaç Komitesi felaket sonrasında depremzedelere yardımlarda bulunmuştur. Savaştan yeni çıkmış ve yaralarını yeni yeni sarmaya başlamış olan Türk toplumu da yardımlarını esirgememiştir (Aydın ve Ergün, 2018, s. 156-159).

1920-1944 yılları, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin savaşın ardından yaralarını sarmaya çalıştığı bir dönemdir. 1. Dünya Savaşı sadece cepheyi değil, cephe arkasında yer alan halkı da tehdit etmiştir. Bu nedenle sivil halkın zararlarının azaltılması amacıyla sivil savunma fikri ortaya konmuştur. 1928 yılında "Cephe Gerisinin Havaya Karşı Müdafaa ve Muhafazası Talimnamesi" ile nizam edilmiştir. Buna ek olarak, 1938 yılında 3502 sayılı "Pasif Korunma Kanunu" çıkarılmış; bu şekilde seferberlik ve sivil savunma çalışmalarının yürütülmesine kolaylık sağlanmıştır (Sarı, 2023a, 65-78).

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile birlikte, 1940'lı yıllara kadar afetlere müdahale Türk Kızılay Derneği aracılığıyla yapılmıştır. Bu tarihler itibarıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan biri de 1930'da yürürlüğe giren "Belediye Kanunu"dur. Bu kanunla belediyelerin görevleri genişletilmiştir. İmar

planları yapma, yerleşim ve yapı denetimi görevleri verilmiştir. Aynı zamanda ihtiyacı olanlara ev yapma görevi de verilmiştir.

Bu yıllar arasında meydana gelen ve bu dönemin dönüm noktası sayılabilecek olay şüphesiz 1939 Erzincan Depremi'dir. 7,9 büyüklüğünde meydana gelen deprem otuz üç bin kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu tarihe kadar yürütülen afet yönetiminin yetersizliği, bu büyük felaketle ortaya çıkmıştır. 1939 Erzincan Depremi sonrasında bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Buna örnek olarak ilk önemli düzenleme 1940 yılında yürürlüğe konulan "Zelzele Mıntıkalarında Yapılacak İnşaata Ait İtalyan Yapı Talimatnamesi" olmuştur (Öçal, 2024, s. 742). Deprem sonrasında ilk refleksler bölgenin yeniden inşa edilmesi bağlamında oldukça önemlidir. 1939 Büyük Erzincan Depremi sonrasında Erbaa ve Tosya Depremleri meydana gelmiştir. Ülkede deprem gerçeğinin anlaşılmasının ardından 1944 yılında 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" kabul edilmiştir (Kemaloğlu, 2015, s. 127). Çıkarılan bu kanun, afet yönetiminde ilk defa önce ve sonra kelimelerinin kullanıldığı yasal bir düzenlemede yer verilmiş, bütünleşik afet yönetimi bağlamında ilk hareketlenmeler olarak değerlendirilebilmektedir.

Su baskınlarının yaşanması nedeniyle 1943 yılında 4373 sayılı "Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu" çıkarılmıştır.

Literatür incelendiğinde, anlaşıldığı üzere bu dönem afet sonrası yaraların sarılmaya çalışıldığı bir dönemdir. İlk refleks olarak ortaya konan müdahale ve hasarın ortadan kaldırılmasıyla sınırlı kalan bir anlayışla hareket edilmiştir. Savaştan yeni çıkmış ve kurumsal yapılanma sürecindeki bir devletin, dönemin ekonomik ve teknik imkânları çerçevesinde afetlere müdahale kapasitesinin sınırlı kaldığı görülmektedir.

Özetle 1920-1944 Yılları arasında var olan afet yönetimi anlayışının bazı karakteristik özellikleri şu şekildedir:

- Bu yıllar aralığında afet yönetim anlayışı yara sarma odaklıdır. Müdahale, bir afet meydana geldikten sonra yapılmaktadır. Afet öncesinde riskleri azaltmaya yönelik hukuki bir düzenleme yapılmamıştır.

- Ülke genelinde uygulamaya konmuş bir afet kanunu bulunmamaktadır. Bunun yerine yaşanan afetlere özel kanunlar çıkarılmıştır. Bu durum, yalnızca anlık afetin etkisini ortadan kaldırmaya yönelik olduğunu göstermektedir.

- Afet yönetimi sorumluluğunu üstlenen tek bir kurum yoktur. Koordinasyonu sağlayan bir birim yoktur.

- Yaşanan afetler uygulanan modelin eksikliklerini ortaya çıkarmıştır. Özellikle 1939 Erzincan Depremi, sadece insanî yardım anlayışıyla hareket etmenin yetersiz olduğunu ortaya koymuş; bilimsel veriler ışığında hareket edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

- Yaşanan doğal afetler sonucunda dönemin sonlarına doğru zarar azaltmaya yönelik faaliyetler yavaş da olsa başlamıştır.

Yukarıda verilen maddeler bu dönemde afet yönetimindeki arayışı göstermektedir. Bir sonraki dönemde faaliyete geçen uygulamaların gerekliliğini ve kaçınılmaz olduğunu belirtmektedir.

3.1.2.2 2. Dönem 1944-1958 yılları

Önceki dönemde yaşanan afetler daha düzenli ve yasal bir disiplin anlayışı benimsemeyi gerektirmiştir. Bu nedenle bu dönem daha kurumsallaşmış bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1939 Erzincan, 1943 Tosya-Lâdik gibi depremler, Türkiye'de afet yönetiminin geçici çözümlerle sürdürülemeyeceğini göstermiştir. O dönemde yaşanan depremlerde kırk binin üzerinde can kaybı yaşanmıştır. Çok fazla yapı da ya tamamen yıkılmış ya da hasar görmüştür. Bu kadar can ve mal kaybının yaşanmış olması deprem zararlarının azaltılması konusunda gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. 18 Temmuz 1944 tarihinde "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" adlı düzenleme çıkartılmıştır. 4623 sayılı bu Kanun ile depremlere karşı önlem alma, hazırlıklı olma ve iyileştirme faaliyetlerinin düzenlenmesi ile etkili bir müdahale yapılması amaçlanmıştır (Sarı, 2023b, s. 65-78). Daha sonra TBMM bütçesinden ayrılarak depremzedelere yardım edilmesi konusu ele alınmıştır. Bir yardım komitesi kurulması önerilmiştir. "Milli Yardım Komitesinin

Teşkil Edilmesi Kararı" ile onaylanmıştır. Bunlara ek olarak deprem bölge haritaları oluşturulmuştur (Odman ve Demirdelen, 2025). Literatüre bakıldığında, ilk deprem haritalarının 1940'lı yıllarda meydana gelen deprem felaketlerinin başladığı anlaşılmaktadır (Türkay, 2026, s. 1-4).

Millî Eğitim ve Bayındırlık Bakanlıkları tarafından hazırlanan haritalar, son dönemde meydana gelen depremler ve Türkiye'de yaşanan depremlerle ilgili her türlü yayın ve bilgiden yararlanılarak oluşturulmuştur (Özmen, 2012, s. 44).

Bir diğer gelişme ise 16 Temmuz 1956 tarihinde çıkarılan 6785 sayılı "İmar Kanunu"dur. Bu Kanun, afet yönetimi bağlamında değerlendirildiğinde, afet yönetimini doğal afetlere karşı acil yardım meselesi olmaktan çıkarmış; yerleşme, yapılaşma ve yapı denetimiyle birleştirerek sunmaktadır (Sarı, 2023b, s. 65-78). Ülkede imar, yerleşme ve doğal afetlerle ilgili sorunların artması ve bu konuları içeren faaliyetlerin Bayındırlık Bakanlığı tarafından etkin bir şekilde yürütülmemesi üzerine, 1958 yılında 7116 sayılı Kanun ile "İmar ve İskân Bakanlığı" kurulmuştur (JICA, 2004). 1944-1958 yılları arasında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

1944-1958 yıllarını değerlendirdiğimizde bu dönemi aşağıdaki şekilde birkaç maddeyle özetleyebilmekteyiz:

- Afetler konusunda kadersel anlayıştan çıkılmış ve teknik bir mesele olarak görülmeye başlanmıştır. "Deprem değil, bina öldürür" söylemi dile getirilmeye başlanmıştır.

- 4623 sayılı Kanun'da geçen "önce" ve "sonrası" ibareleri, "Bütünleşik afet yönetimi" anlayışına ilk adımları temsil etmektedir.

- Resmî olarak, ilk deprem bölge haritalarının oluşturulması risk odaklı hareketin somut belgeleri olarak ortaya çıkmıştır.

- 1956 yılında çıkarılan "İmar Kanunu" ile merkezi yönetimdeki yetkiler yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu alanı yerelleşme olgusu üzerinden değerlendirdiğimizde, belediyelerin kendi bölgelerini fiziksel, yapısal ve sosyo-

kültürel açıdan daha iyi bildiği mutlak bir durumdur. Bu nedenle merkezi yönetime göre daha yakından ve daha hızlı müdahale edebilmektedirler. Bu durum yerelleşme olgusunun olumlu bir yanı olarak değerlendirilmektedir. Fakat yetkinin belediyelere geçmesiyle belediyelerde uzmanlaşmış kadroların azlığı, oy kaygısıyla verilen izinler veya denetimin zorluğu gibi olumsuz taraflar ortaya çıkmıştır. Literatüre bakıldığında, bir nevi denetimsiz yapı stoğunun temel nedenlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

- Afetle ilgili iş ve işlemlerin dağınık kurumsal bir yapı tarafından yerine getirilmesi, "İmar ve İskân Bakanlığı"nın kurulmasını gerekli kılmıştır.

- 1939 Erzincan Depremi bu dönem aralığında gerçekleştirilen yeniliklerin ana sebebi olarak görülmektedir.

3.1.2.3 3. Dönem 1958-1999 yılları

Bu dönem, tüm dünyada afetlerin zararlarını azaltmak amacıyla önemli politikaların geliştirildiği bir döneme denk gelmiştir. 1958'de "Sivil Savunma Kanunu" çıkarılmıştır. 7126 sayılı bu kanun, sivil savunma faaliyetlerini yalnızca savaş ve seferberliklerle sınırlı bırakmamıştır. Doğal afetler sonrasında arama-kurtarma gibi faaliyetlerden sorumlu "Sivil Savunma Genel Müdürlüğü" kurulmuştur (JICA, 2004, s. 71).

Bu döneme kadar yapılmış bu düzenlemeler afet yönetimi açısından oldukça önemlidir; ancak uygulamada yaşanan yetersizlikler, ülkede daha kapsamlı ve afetin her türünü kapsayacak biçimde bir düzenlemenin varlığına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, afet yönetiminde daha geniş kapsamlı ve karmaşık süreçleri düzene koymak amacıyla 25 Mayıs 1959 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun"un hazırlanması gereği ortaya çıkmıştır. Bu kanun literatürde bir dönemin başlangıcı olarak görülmektedir. Çünkü 1959 yılında yürürlüğe giren bu Kanun ile dağınık mevzuat bir çatı altında toplanmıştır. Aynı zamanda bazı kavramlar literatüre girmiştir. "Afetzede" ve "hak sahipliği" kavramları ortaya çıkmıştır. "Afet Fonu" oluşturularak, her afet sonrasında yeni bir yardım kanunu çıkarılmasının sonlandırılması amaçlanmıştır. Bu şekilde

meydana gelen doğal afetlerde zarar görmüş ya da görecek yerlerde yapılacak yardım ve alınacak önlemlerde bu Kanun hükümlerinin uygulanması uygun görülmüştür (Sarı, 2023b, s. 65-78). Bu Kanun Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün zeminini hazırlamıştır. 1965 yılına gelindiğinde, Afet İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Türkiye'de afet yönetimiyle ilgili süreçlerin tek bir merkezden yürütülmesini sağlamıştır. Bu şekilde yapısal bir ihtisaslaşma dönemini başlatmıştır. 2009 yılında AFAD'ın kurulmasıyla birlikte yetki ve sorumluluklarını yeni kuruma devretmiştir. 1971'de Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı kurulmuştur. Daha sonra Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. 1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı "İmar Kanunu" ile 6785 sayılı "İmar Kanunu" yürürlükten kaldırılmıştır. Ortaya çıkan yeni ihtiyaçların giderilmesi amacıyla değişiklikler yapılmıştır. 3194 sayılı Kanun ile planların onaylanması merkezi yönetimden yerel yönetimlere devredilmiştir. İmar planları kontrolünün merkezden yapılmasının zor olacağı fikriyle "yerinde kontrol prensibi" getirilmiştir (Çay ve Kandemir, 2022, s. 27).

7269 sayılı Kanun maddeleri gereğince afetin oluşmasının ardından devlete ait güçlerin afet yerine en çabuk şekilde ulaşması, afetzedelere etkin bir biçimde acil yardım faaliyetlerinin yapılması amacıyla teşkilatların görevlerinin tanzim edilmesi için 1988 yılında 88/12777 sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" hazırlanmıştır (Yağcı, 2008, s. 56). Bu şekilde devletin kaynaklarının afet gerçekleşmeden önce planlanması, afet sonrasında ise afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşılması ve afete maruz kalmış kişilerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak amacıyla acil yardım, hizmet grupları ve kuruluş ve sorumluluklarını düzenlemiştir (Sarı, 2023b, s. 65-78).

1992 yılında meydana gelen Erzincan Depremi çok sayıda kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu deprem ile afetlerin sadece can ve mal kaybına sebep olmadığı, aynı zamanda sosyolojik, psikolojik ve ekonomik zararlara da yol açtığı anlaşılmıştır. 7269 sayılı Kanun'un bu zararları gideremeyeceğinin anlaşılmasıyla 3838 sayılı "Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vukuu Bulan Deprem Afeti ile Şırnak Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun" çıkarılmıştır (Akduman, 2024, s. 1765).

7269 sayılı Genel Afet Kanunu'nun zamanla eksik yönleri ortaya çıkmıştır. Özel nitelikteki bu Kanun ile eksiklikler giderilmiştir.

1995 yılında Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesinde deprem meydana gelmiştir. Bu depremin ardından, yalnızca belirli illeri kapsayan 3838 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Kanun yerine, tüm doğal afetleri kapsayan 4123 sayılı "Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun" çıkarılmıştır (Akduman, 2024, s. 1765). Fakat 3838 sayılı Kanun'un tamamını kapsamaması nedeniyle 4133 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmıştır (Sarı, 2023c, 65-78).

1997 yılına gelindiğinde ise 7269 sayılı Kanun'un teşkilatlanma yapısına değişiklik getiren 96/8716 sayılı "Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği" yürürlüğe konmuştur. 96/8716 sayılı bu Yönetmelik ile Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin yetki, görev ve sorumlulukları ortaya konmuştur (Demir, 2023, s.101-150).

Literatürde 3. Dönem olarak nitelendirilen 1958-1999 yılları arasını genel manada değerlendirdiğimizde aşağıdaki maddeler ortaya çıkmaktadır:

- 1958-1999 yılları oldukça kritik bir dönemdir. Bu dönemde çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Fakat çıkarılan bu kanunların sahada ne kadar karşılık bulduğu tartışmalı bir konudur.

- 7269 sayılı Kanun ile afet yönetimi toplu bir yasa olarak yürütülmeye başlanmıştır.

- 1988 yılında hazırlanan Yönetmelik, afet öncesi ve sonrasının planlanması ile hizmet gruplarının oluşturulması suretiyle günümüzde var olan TAMP'ın ilk taslağını oluşturmuştur.

- Afet İşleri Genel Müdürlüğü Türkiye'de afet yönetiminin merkez uygulayıcısı olmuştur. 1999 Marmara Depremi'ne kadar ne derece önemli olduğunu göstermiştir. Fakat 1999 Marmara Depremi ile bütünleşik afet yönetim anlayışının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

- Bu dönemde afet yönetiminde her ne kadar gelişmeler yaşansa da, “yara sarma” zihniyetinden tam anlamıyla çıkılmadığını göstermektedir. Afet öncesi önlem alma ve zarar azaltma faaliyetlerinin gölgelendiği anlaşılmaktadır.

3.1.2.4 4. Dönem 1999-2009 yılları

- 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ülkede büyük bir uyanışa kapı açmıştır. 1988 Adana-Ceyhan Depremi ve 1999 Marmara Depremi sonrasında oluşan zararların ortadan kaldırılması, telafi edilmesi amacıyla birçok düzenleme yapılmıştır. Bu depremler, ülkedeki yapıların kurallara uygun şekilde yapılmadığını, denetimlerin yetersizliğini ve toplumun afetlere hazırlıklı olmadığını göstermiştir (Özmen ve Özden, 2013, s. 15). 1999 Depremlerini takip eden bir yıl içinde çok sayıda kanun, kanun hükmünde kararname, kararname, yönetmelik, tebliğ ve genelge yayımlanmıştır (Yazılıtaş, 2015, 561-570). 1999 Depremi’nin ardından, afetin oluşturduğu olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla 4452 sayılı “Doğal Kaynaklı Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu” ile Hükümet, TBMM’den Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi almıştır (Demir, 2023, s. 101-150). Bu afetin oluşturduğu zararların azaltılabilmesi amacıyla çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ve yönetmeliklerden bazıları şunlardır:

- 1999 yılında çıkarılan 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Doğal Afetler Sigortası Kurumu (DASK) kurulmuştur. Bu şekilde afet zararlarının karşılanması sadece devletin sorumluluğu olmaktan çıkmıştır. 2000 yılı itibarıyla belediye sınırları içerisinde yer alan konutlar deprem sigortası kapsamına girmiştir. “Zorunlu Deprem Sigortası” bu şekilde hayatımıza girmiştir. Zorunlu deprem sigortası yaptırmayan ev sahipleri afetten zarar aldıkları takdirde devletten yardım alamayacaklardır. Bu KHK’nın temel amacı deprem sebebiyle hasar alan binaların onarılması ya da yıkılanların yeniden inşa edilmesi amacıyla kaynak sağlamak, zararların karşılanmasında mülk sahiplerinin de dâhil olmasını sağlamaktır (JICA, 2004, s. 54-55).

- 2000 yılında 595 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile yapı denetim düzeni kurulmuştur (Akduman, 2024, s. 1767). Bu KHK ile can ve mal güvenliğinin sağlanması, çağa ve standartlara uygun yapıların üretilmesi, zarar gören bireylerin haklarının korunması ve yeniden oluşabilecek zararların telafi edilmesi amaçlanmıştır. 2001 yılında çıkarılan 4708 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun” yürürlükten kaldırılmıştır (Demir, 2023, s. 101-150).

- Bunlara ek olarak, Türkiye’de ihtisaslaşmış afet uzmanlarının, yer bilimcilerinin ve mühendislerin görev aldığı bağımsız bir kurul olan “Ulusal Deprem Konseyi” kurulmuştur.

- 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu”nda, 586 sayılı KHK ile Sivil Savunma Müdürlüğü'ne bağlı arama kurtarma ekiplerinin sorumlulukları ve çalışma şekilleri belirlenmiştir (Demir, 2023).

- Bu dönemde yerel yönetimlere ait görevlerin tanımlanması da gerçekleştirilmiştir. 2004 yılında 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 2005 yılında ise 5393 sayılı “Belediye Kanunu” çıkarılmıştır.

Yukarıda verilmiş olan bu gelişmelere bakıldığında bu dönem ile ilgili yapılabilecek yorumlar şu şekildedir:

- 1999 öncesinde afet yönetimine bakışın daha çok yara sarma odaklı olduğu bilinmektedir. 1999 Marmara Depremi ile sadece müdahalenin yetmediği başarılı bir süreç için afet öncesinde risklerin de değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

- “DASK”ın ve “Yapı Denetimi”nin gelmesiyle riskler çeşitli paydaşların sorumluluklarına dağıtılmıştır. Afet yönetiminde bireylerin sorumluluk sahibi olması gerektiği anlaşılmıştır.

- Afet yönetiminde yalnızca bürokratik süreçlerin dâhil edilmesi yeterli değildir. Bu bağlamda Ulusal Deprem Konseyi’nin kurulması, akademi ve bilimin bu işe dâhil olduğunu göstermektedir. Ayrıca sivil toplum örgütlerinin de bu işe karışmasıyla afet yönetiminin çok paydaşlı bir yapıya evrildiği görülmektedir.

- 1999-2009 yılları arasını kapsayan bu dönemde, farklı kurumların ayrı yetkiler kullandığı ve bu nedenle çok başlılığın ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu karmaşıklık ve dağınıklığın ortadan kaldırılması adına 2009'da AFAD'ın gelmesi, sadeleşme açısından çok önemli bir gelişmedir.

- Kriz yönetimi anlayışından risk yönetimine geçişin filizlerini bizlere anlatan bir dönemi ifade eder.

3.1.2.5 5. Dönem 2009 sonrası

Ülkemizde afet yönetim anlayışındaki değişim kıvılcımları ile koordinasyon ve kurumsal örgütlenme alanlarındaki dönüm noktaları, 1999 Marmara Depremi ve 1999 Bolu-Düzce Depremi olmuştur. "Uyanış dönemi" olarak adlandırılan bu dönem afet yönetiminde yeniden düzenleme yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur (JICA, 2004). Bu dönemde gerçekleştirilen kurumsal reform öncesinde afet yönetimi, Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı arasında dağıtılmıştır. 1999-2009 arasında geçen on yıl süresince koordinasyon eksikliği ve kaynakların yanlış kullanılması, kriz yönetimi anlayışından bütünleşik afet yönetimine geçilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda, 5902 sayılı Kanun ile birlikte Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur.

3.2 Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD)

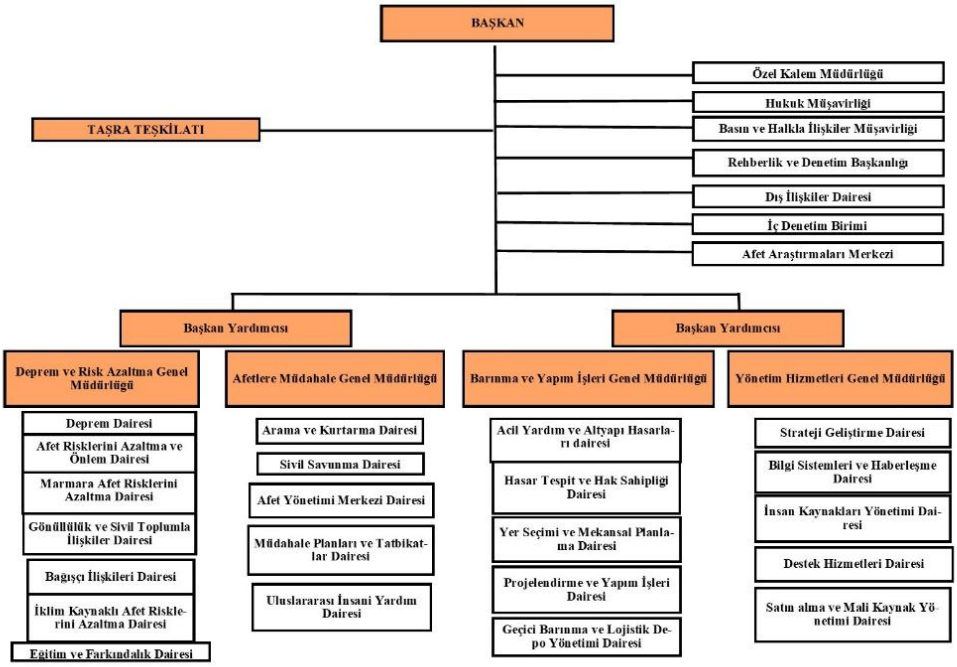
17 Haziran 2009 tarihinde, 27261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5902 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile afet yönetiminde yeni bir dönem başlamıştır. Başbakanlığa bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulmasıyla birlikte, o güne kadar hizmet veren Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılmıştır. Bu şekilde yetki ve sorumluluklar tek elde toplanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte, 15 Temmuz 2018 tarihinde 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır (AFAD, 2021).

Başkanlığın kuruluşu itibarıyla kriz yönetimi odaklı afet yönetim anlayışından, risk odaklı afet yönetim anlayışına geçilmiştir. Risklerin değerlendirilmesi ve hazırlık süreçlerini de kapsayan "Bütünleşik Afet Yönetimi" modelini benimseyen bir yönetim tarzı oluşturulmuştur.

2011 yılında meydana gelen Van Depremleri, AFAD'ın kuruluşundan sonra gerçekleşen ciddi boyutlu afetlerdir. Afet sonrası arama-kurtarma çalışmalarının tek bir yerden koordine edilmesi müdahale aşamasının daha hızlı gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Kış şartları göz önüne alındığında, evleri yıkılan hak sahiplerine konutlarının kısa sürede teslim edilmesi, AFAD'ın müdahale ve iyileştirme alanlarında başarısını da kanıtlamıştır (Talas, 2015). Afet yönetim sürecindeki olumsuzluklara bakıldığında, hasar tespit çalışmalarındaki belirsizlikler ve paydaşlarla iletişimdeki zorluklar göze çarpmaktadır. Van Depremleriyle yaraların sarılmasındaki başarıdan öte, bütünleşik afet yönetimi paydaşlarının ve risk ile hazırlık süreçlerinin ne denli önemli olduğu anlaşılmıştır.

3.2.1 Merkez Örgütlenmesi

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı teşkilatında bir başkan ve iki başkan yardımcısı bulunmaktadır. Görev alan başkan ve başkan yardımcıları Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Başkan yardımcılarından biri Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü ile Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü'nden, diğeri ise Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü ile Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden sorumludur. Başkana doğrudan bağlı bazı birimler bulunmaktadır. Bu birimler Özel Kalem Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Dış İlişkiler Dairesi, İç Denetim Birimi ve Afet Araştırmaları Merkezi'dir (AFAD, 2026). AFAD teşkilat şeması aşağıda verilmiştir:

Şekil 3.1 AFAD teşkilat şeması (AFAD, 2026a).

Burada özellikle değinmek gerekirse, Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de istasyonlar aracılığıyla deprem izleme ağları yönetilmekte ve deprem tehlike haritaları buna göre güncellenmektedir. Deprem ile ilgili gözlem yapan kurum, kuruluş, yerel yönetim birimleri ve üniversitelerin elde ettiği veriler aynı anda Başkanlığa aktarılmakta, Başkanlık tarafından da kamuoyuna duyurulmaktadır (AFAD, 2026b). Burada depremin ardından enkazın kaldırılması ve yaraların sarılması anlayışından çıkılarak, bilimsel veriler ışığında hareket edildiği ve buna göre önlem alma kapasitesinin güçlendiği anlaşılmaktadır. Bütünleşik afet yönetim süreçleri hazırlık aşamasının başarısına büyük katkı sunmaktadır. Ayrıca "Deprem Tehlike Haritaları"nın burada oluşturulması ve halkın ulaşabileceği bir şekilde sunulması da oldukça önemlidir.

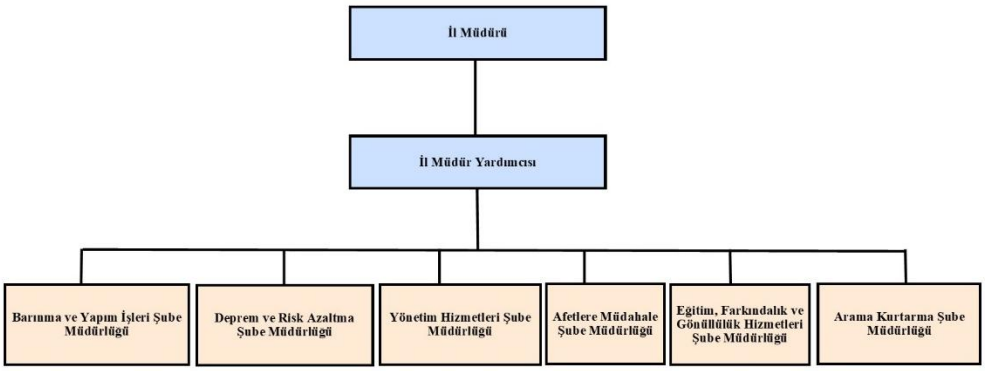
3.2.2 Taşra Örgütlenmesi

İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görev alan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatlanmalarından oluşmaktadır. Merkez teşkilatlanmasına yukarıda değinilmiştir. Taşra teşkilatlanması ise illerde İl Müdürlükleri aracılığıyla

hizmet vermektedir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri Vali'ye bağlıdır (AFAD, 2026c).

İl Müdürlüklerinin kurulmuş olması afetlere daha hızlı müdahale edebilme gücünü artırmaktadır. Afetler genel olarak bulundukları bölgeyi etkiler. Bu nedenle, yerel alanda temsiliyeti bulunan ve o bölgenin sorumluluğunu üstlenen bu müdürlükler, operasyonel başarıya ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

İl müdürlüklerinin teşkilat yapısı, bu çalışmanın konusunu oluşturan Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü üzerinden aşağıdaki şemada verilmiştir:

Şekil 3.2 Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Teşkilat Şeması (AFAD, 2026).

Teşkilat şeması incelendiğinde, hizmetlerin çeşitli şubeler aracılığıyla sağlandığı görülmektedir. Kurumsal yapının afet yönetim evrelerinin tümünde hizmet görecek biçimde tasarlandığı anlaşılmaktadır. Hizmet birimlerinin doğrudan İl Müdürü'ne bağlı olarak hizmet vermesi afet yönetim süreçlerinin daha hızlı ve kolay bir şekilde yürütülmesini hedeflemektedir.

3.2.3 Afet ve Acil Durum Yönetimi İle İlgili Kurullar

5902 sayılı Kanun ile birlikte "Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu", "Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu" ve "Deprem Danışma Kurulu" kurulmuştur. 9 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi No.703, 2018) ile bu üç kurul lağvedilmiştir. Bu kurulların görevlerini yerine getirmek üzere "Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu" kurulmuştur. 18 Eylül

2020'de Resmî Gazete'de yayımlanan "Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu yerine "Afet ve Acil Durum Kurulu" kurulmuştur (Özmen ve Gerdan, 2025, s. 34).

3.2.3.1 Afet ve Acil Durum Kurulu (AADK)

Bu kurul ile afet yönetimi meselesi teknik bir sorun olmaktan çıkmıştır. Farklı kurumlar arasındaki koordinasyonun sağlanmasında önemli bir karar alma mekanizmasıdır. Kurulun önemi, çok paydaşlılığı ifade etmesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda siyasi iradenin varlığı da burada çok önemlidir. Afet politikaları, afet öncesi risk faktörlerinin belirlenerek yapılması gereken faaliyetleri önermek ve afet sonrasında yapılabilecek faaliyetlerle ilgili öneriler sunmak amacıyla oluşturulmuştur. İçişleri Bakanı'nın önderliğinde toplanan kurula Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bakan yardımcıları katılmaktadır. Ayrıca Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi, Deprem Araştırma Enstitüsü ve Türkiye Kızılay Derneği temsilcileri de dâhil edilmektedir. Yılda iki defa toplanan kurula gerek duyulması durumunda, diğer bakanlıklar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gündemle ilgili ihtisaslaşmış kişiler çağırılabilmektedir (AFAD, 2026d).

Görüldüğü üzere, bu kurulun varlığı, afet yönetiminin yalnızca bir teknik birimle değil, stratejiler oluşturan kolektif bir yapıyla uygulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

3.2.3.2 İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İAADKK)

İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu, yerelde faaliyet alanına ilişkin koordinasyon koludur. Vali önderliğinde, TAMP çözüm ortaklarından oluşan bir kurul tarafından kurulmuştur. "İl Afet ve Acil Durum Müdürü, Belediye Başkanı, İl Özel İdaresi Genel Sekreteri, Garnizon Komutanı, hizmet gruplarından mükellef il yöneticileri, bir muhtar ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi ile gerek duyulması halinde başka il yöneticilerinden oluşmaktadır" (AFAD, 2022a).

İldeki risklerin tespit edilmesinden ve müdahale güçlerinin yönetilmesinden sorumludur. İAADKK'nın önemi bürokrasi aşamasına takılmadan afet alanındaki etkinliğin ve koordinasyonun sağlanmasını temin etmesidir. Bu durum, kurumlar arasındaki iletişim sorunlarına takılı kalmadan Valilik izniyle ihtiyaç duyulan personel, makine gibi ihtiyaçların afet bölgesine ulaştırılması anlamına gelmektedir. Ayrıca eşgüdüm sağlayan olması da oldukça önemlidir. Bütünleşik afet yönetimi modeli sahada daha başarılı bir şekilde işlemesini sağlamaktadır.

3.2.4 Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi (AFADEM)

Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi, 17 Kasım 1960 tarihinde İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak "Sivil Savunma Koleji" adıyla kurulmuştur. 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile birlikte "AFADEM", yani "Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi" haline gelmiştir. Eğitim ve Farkındalık Dairesi'ne bağlı olarak eğitim ve hizmetlere devam edilmektedir. Bu eğitim merkezinde arama kurtarma, ilk yardım, yangın ve KBRN dersleri verilmektedir. Dersliklerde verilen teorik derslerin ardından AFADEM bünyesindeki tesislerde uygulamalı eğitimler verilmektedir (AFAD, 2026e).

Bu merkezin Bütünleşik Afet Yönetimi anlayışındaki önemi, yalnızca eğitim merkezi olmasından kaynaklanmamaktadır. Verilen eğitimler sayesinde afet alanında yaşanabilecek sıkıntıların daha da azaltılması sağlanmaktadır. Ayrıca tüm paydaşlar arasında aynı teknik dilin kullanılmasını sağlayarak müdahale aşamasının başarısını artırır.

3.2.5 Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

Türkiye'de afet yönetimi ile ilgili yasal düzenlemelerin Erzincan Depremi'nin ardından oluşmaya başladığı görülmüştür. 1940'lı yıllarda başlayan bu süreç, afet müdahalesi açısından önemli birikim ve kazanımlar sağlamıştır (Bozkurt, 2023, s. 79-100).

Bu bağlamda çeşitli planlamalar hazırlanmıştır. Planlar stratejik, operasyonel ve taktik yaklaşımlarla oluşturulmaktadır. Taktik planlar işlevleri, sorumlulukları ve görevleri tanımlar. Ayrıca çalışma ekiplerinin yapacakları hareketleri ve çalışmaları ifade etmektedir. Türkiye Afet Müdahale Planı da taktiksel bir anlayışla oluşturulmuş bir plandır. Afet ve acil durum yönetimi aşamalarından biri olan müdahale evresindeki çalışma gruplarını tanımlar. Koordinasyon aşamasında görev alacak birimlerin rolleri ve sorumlulukları da açıklanmaktadır (AFAD, 2022).

Yaşanan her afetle birlikte bilgi birikimi oluşmuş ve ülkemizin afet yönetiminde tecrübe edinmesini sağlamıştır. Bu nedenle müdahale kapasitesinin artırılması amacıyla 2014 yılında TAMP hazırlanmıştır. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile değişiklikler yapılmıştır. TAMP'ta Afet ve Acil Durum Kurulu yargılarına göre güncellenmesi gerekli olmuştur. Bu şekilde 24 Şubat 2022 tarihinde, Resmî Gazete'de "Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği" yayımlanmıştır. Bu yönetmelik doğrultusunda TAMP'ta değişiklikler yapılmıştır. Plan bu şekilde 15 Eylül 2022 tarihinde 31954 sayılı Resmî Gazete'de "Türkiye Afet Müdahale Planının Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar" ile yürürlüğe konmuştur (Koç, 2024, s. 662).

Afetlerin ardından yaşanan yetki belirsizliği ve koordinasyon eksikliği gibi durumlar, standartlaştırılmış işlemlere gereksinim olduğunu göstermiştir. Bu gereksinime dayanarak, afetin ölçeğinden bağımsız olarak devlete ait imkânların en hızlı ve en verimli biçimde afet alanına ulaştırılması amacıyla geliştirilmiştir.

Tablo 3.1 Seviye etki derece tablosu (AFAD, 2022a).

Seviye	Aksiyon	Olayın Çeşidi ve Büyüklüğüne Göre Destek Durumu
S1	Yerel imkânlar yeterli	İl Afet ve Acil Durum Merkezi
S2	Destek illerin yardımına ihtiyaç var	İl Afet ve Acil Durum Merkezi + Destek iller
S3	Ulusal destek ve yardıma ihtiyaç var	Destek iller + Ulusal güç
S4	Uluslararası destek ve yardıma ihtiyaç var	Destek iller + Ulusal güç + Uluslararası yardım

TAMP'ın çalışma şekli "Olay Komuta Sistemi"ne dayanmaktadır. Yani değişmeyen, sabit bir şekilde değil, afetin büyüklüğüne bağlı olarak aşamalı bir şekilde faaliyete geçen bir yapıya sahiptir. AFAD ise burada paydaşlar arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür.

Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (2022) tarif edildiği üzere, yerel düzeyde koordinasyon Başkanlık AFAD Merkezi'ne bağlı Vali, Vali yardımcıları ve İl AFAD Merkezi tarafından sağlanmaktadır. Ulusal düzeyde ise Başkanlık AFAD Merkezi altında dört servis kurulmuştur. Bunlar Operasyon Servisi, Lojistik ve Bakım Servisi, Bilgi ve Planlama Servisi ile Finans ve İdari İşler Servisi'dir.

TAMP ile afetlerin ardından kesintiye uğramış kamu hizmetlerinin uzmanlık alanlarına göre "Hizmet Grupları"na ayrıldığı ve her hizmet grubundan sorumlu olarak "Ana Çözüm Ortağı"nın belirlendiği görülmektedir. Bu şekilde afet yönetiminde kaynakların daha iyi kullanılması, karmaşıklığın önlenmesi ve müdahalenin başarılı bir şekilde yapılması hedeflenmektedir. TAMP'ta (2022) anlatıldığı şekilde değerlendirilmiş olup kısa ve temsili hali, aşağıdaki tabloda hizmet grupları ve ana çözüm ortakları şeklinde verilmektedir:

Tablo 3.2 TAMP operasyon servisi acil durum alt servisi çalışma grupları (TAMP, 2022).

Çalışma Grubu	Ana Çözüm Ortağı	Görev ve Sorumluluklar
Arama Kurtarma	AFAD	Arama kurtarma faaliyetlerini gerçekleştirmek, koordinasyon sağlamak.
Barınma	AFAD	Afetzedelerin ve afete müdahale amaçlı giden personelin barınma ihtiyaçlarını karşılamak.
Beslenme	Türk Kızılay Derneği	Afetzedelerin ve afet müdahale personelinin beslenme ihtiyaçlarını karşılamak.
Enerji	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Afetten etkilenen alanın doğal gaz, elektrik vb. enerji altyapı alanlarının onarımını yapmak ve devamlılığını sağlamak.
Güvenlik	İçişleri Bakanlığı	Afet ve acil durumlarda güvenliği sağlamak ve trafikte koordinasyonu sağlamak.
Haberleşme	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Var olan haberleşme kaynaklarını belirlemek ve kurumlar arası bütünleşmeyi sağlamak.
Psikososyal	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Afetzedelerin ve afet müdahale personelinin psikolojik olarak desteklenmesini sağlamak.
Sağlık	Sağlık Bakanlığı	Afetzedelerin tedavi edilmesini sağlamak, seyyar hastanenin ve personelin hazırlığını yapmak ve sağlık faaliyetlerini yürütmek.
Hasar Tespit	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Afet alanında yapı ve altyapıda meydana gelen ön hasarın boyutunu belirleyerek yetkili makamlara bildirmek.
Ulaşım ve Altyapı	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Afet bölgesine en etkin şekilde ulaşımı sağlamak, hasar gören yolların onarımını gerçekleştirmek, tertip, düzen ve koordinasyon sağlamak.
Yangın	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Belediyeler	Yangının önlenmesinden, yangın kapsamındaki arama-kurtarma faaliyetlerine kadar yangın ile ilgili koordinasyon ve faaliyetler yürütmek.
Kimliklendirme ve defin	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Adalet Bakanlığı	Afette vefat edenlerin kimliklerinin tespit edilmesi ve defin işlemleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak.
Afet Zarar Tespit	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Afet sonrası oluşan mali zararın belirlenmesi, raporlanması, mali bilançosunu çıkarmak.

Tablo 3.2'nin devamı

Afet Finans ve Kaynak Yönetimi	AFAD	Afet bölgesinde çalışacak personelin ekipmanının temin edilmesi ve bu temin için kaynak yönetimi yapmak.
Tarım, Orman, Gıda, Su ve Hayvancılık	Tarım ve Orman Bakanlığı	Afetlerde zarar gören tarım alanlarının belirlenmesi, hayvan sağlığı konusunda gerekli çalışmaları yürütmek ve gıda güvenliğini sağlamak.
Enkaz kaldırma	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Afet alanındaki enkazın kaldırılmasıyla ilgili her türlü faaliyetin yürütülmesi.

TAMP sadece hizmet gruplarına ayrılmış bir iş bölümünü ifade etmemektedir. Aynı zamanda bu iş bölümünü sağlarken yetki karmaşasını da çözmekte ve kaynak yönetimini de sağlamaktadır. Afetin büyüklüğüne bağlı olarak hizmet gruplarının dâhil edilmesi, TAMP'ın en güçlü yönlerinden birini göstermektedir.

Sonuç olarak, TAMP afetin daha yönetilebilir hale gelmesini sağlayan bir kılavuz niteliğindedir. TAMP aracılığıyla iş birliği, görev tanımları ve yetkiler daha önceden belirlenerek afet yönetiminin daha kolay işleyen bir makine haline gelmesini sağlamaktadır. Kısacası, müdahalenin daha hızlı ve etkin bir şekilde gerçekleşmesi için önemli bir plandır.

3.2.6 Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES)

Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi; Olay Komuta Sistemi, Mekânsal Bilgi Sistemi ve İyileştirme Sistemlerinden oluşan üç temel bileşene sahiptir. Türkiye Afet Müdahale Planı'na uygun olarak hazırlanan AYDES, Coğrafi Bilgi Sistemleri doğrultusunda oluşturulan bir uygulamadır. AFAD, taşra örgütlenmesi ve bakanlıkların kullanımı için tasarlanmıştır. Afet yönetim evrelerinin daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi için oluşturulmuş bir bilişim sistemini ifade eder. Web uygulaması ve mobil uygulamalardan oluşan, bütünleşik afet yönetimini destekleyen bir sistemdir (Çoşkun, 2021, s. 64).

Hizmet gruplarının afet alanındaki faaliyetlerini an be an izleyerek kurumlar arası koordinasyonu sağlamaktadır. Bu şekilde müdahalede yer alan personel, araç-gereç ve

kaynakların en doğru biçimde kullanılmasıyla zamandan tasarruf edilmesini sağlamaktadır.

3.2.7 İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP)

İl Risk Azaltma Planları (İRAP), illerde afetler dolayısıyla oluşabilecek riskleri belirlemek, can ve mal kayıplarını önlemek, müdahale ve iyileştirme harcamalarını yönetmek amacıyla oluşturulan ve 2021 yılında tamamlanan planlardır. Bu planlar seksen bir il için ayrı ayrı oluşturulmakta ve güncellenmektedir. Eksikliklerin tanımlanması, afete dayanıklı bir kentin oluşmasını hedeflemektedir. İl Risk Azaltma Planları; ilin genel vaziyeti, ilin risk tespiti ve mevcut durumun değerlendirilmesini içeren; afet risklerinin azaltılması amacıyla yapılan hareketlerin ve hedeflerin nitelendirildiği kısımlardan oluşmaktadır (AFAD, 2025).

İRAP, afet yönetiminde müdahale odaklı anlayıştan çıkıldığını gösteren risk ve tehlikenin önlenmesini amaçlayan bir modelin benimsendiğini ifade eden bir gelişmedir. Oluşturulan bu planlar yalnızca birer metin olarak değerlendirilemez. Tehlike ve risklerin tespit edilmesinin ardından tüm paydaşlara sorumluluk yükleyen bir değerlendirme aracı olarak varlığını sürdürmektedir.

3.2.8 Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, 8 Temmuz 2022 tarihinde 5787 sayılı "Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'nın (2022-2030) Yürürlüğe Konulması Hakkında Cumhurbaşkanı Kararı" ile 31890 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TARAP 2022-2030 yıllarını kapsayan ve AFAD koordinasyonunda hazırlanmış ulusal ölçekli bir plandır. Bu planla Türkiye'deki afet risklerinin azaltılması amaçlanmaktadır. Afetlerin yol açabileceği her türlü zarar ve kayıpların önlenmesi, dirençli yaşam alanlarının oluşturulması ve afet risklerinin azaltılması amacıyla yürütülen çalışmaların ilkelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu planda, depremden maden kazalarına kadar 12 farklı afet türü için hedef ve eylemler belirlenmiştir (AFAD, 2022b).

Yerel düzeyde etkili olan İl Risk Azaltma Planları, ulusal düzeyde etkili olan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'nın altyapısını oluşturmaktadır. Ayrıca Sendai Çerçevesi'nde (2015-2030) kabul gören uluslararası öncelikler TARAP'ın önceliklerini de oluşturmuştur (AFAD, 2026f).

AFAD'ın 2009 yılında kurulmasıyla birlikte Türkiye'de afet yönetim anlayışında bir dönüşüm ve gelişim yaşanmıştır. Yara sarma odaklı anlayıştan risklerin değerlendirilmesi evrelerini de kapsayan bütüncül bir anlayışa geçişi temsil etmektedir. İRAP ve TARAP ile yerel ve ulusal düzeyde risklerin belirlenmesi sağlanmaktadır. Burada gerçekleştirilen başarılı bir uygulama TAMP'ın başarısını etkileyecektir. Sonuç olarak, AFAD risklerin azaltılmasından iyileştirme çalışmalarının yapılmasına kadar her aşamayı kapsayan "Bütünleşik afet yönetimi" anlayışının kendine yer bulduğu kurumsal bir yansımasıdır. Ayrıca kurumların, hizmet gruplarının sorumluluklarının ve hedeflerinin yasallaşmış olması, afet yönetiminde anlık kriz yönetimi anlayışından çıkıldığını ve bunun devlet politikası haline geldiğini göstermektedir.

3.2.9 Afet Gönüllülük Sistemi

Afet gönüllülük sistemi, bütünleşik afet yönetiminin herhangi bir evresinde gerçek ve tüzel kişilerin gönüllü olarak görev almasını sağlayan bir sistemdir. AFAD gönüllüsü ise yalnızca toplumsal faydayı esas alan, herhangi bir maddi beklentisi olmayan ve afet anı, öncesi ve sonrasında çalışmalara destek veren kişidir (AFAD, 2026g). AFAD gönüllüsü gönüllülük seviyeleri bulunmaktadır. Bunlar temel, destek ve uzman AFAD gönüllüsü olarak ayrılmaktadır. Temel AFAD gönüllüsü olabilmek için 15 yaşını doldurmak yeterlidir. Afetler ile ilgili kavramları bilen, ilk yardım, yangın ve tahliye gibi konularda bilgi sahibi olan ve AFAD Gönüllülük Sistemi uzaktan eğitimlerini tamamlamış kişiler temel AFAD gönüllüsü olarak tanımlanmaktadır. On sekiz yaşını tamamlamış, afet ve acil durum olaylarında profesyonel birimlere destek olabilecek ve destek olabileceği alan hakkında il müdürlüklerinde verilen eğitimleri başarıyla tamamlayan gönüllülere Destek AFAD gönüllüsü denilmektedir. AFAD gönüllüsü olan ve kendi alanında uzmanlaşmış, bu konularda eğitim verebilecek kişiler uzman AFAD gönüllüsü olarak nitelendirilmektedir (AFAD, 2019).

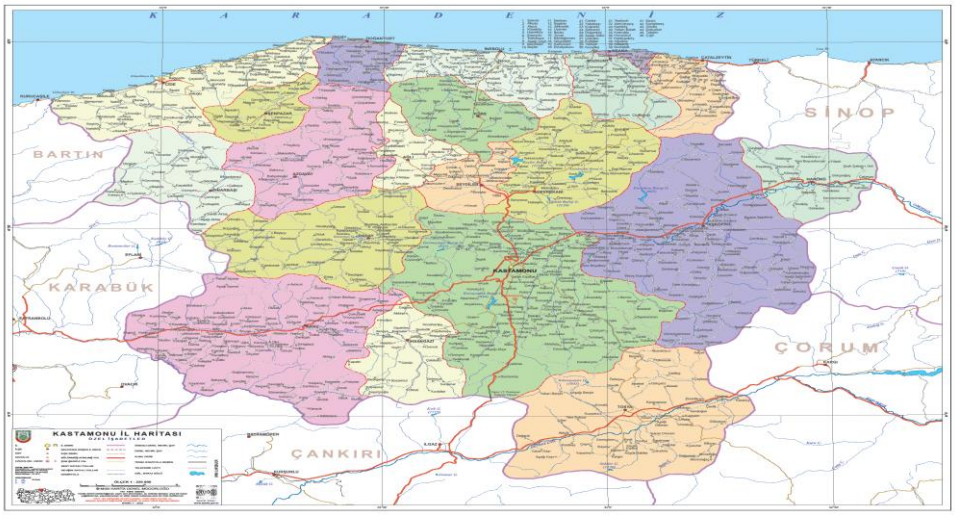
Afet Gönüllülük Sistemi, bütünleşik afet yönetimi süreçlerinde yalnızca kurumların değil, aynı zamanda sivil toplumun da sürece dâhil edildiğini gösteren bir sistemdir. Bu sistem ile afet anında kontrolsüz kalabalıkların karmaşasını önlemek amaçlanmıştır, onun yerine afet hakkında bilgi sahibi olan sivil toplumun sürece dâhil edilmesi hedeflenmiştir. AFAD'ın toplumsal katılım boyutunu göstermesi nedeniyle oldukça önemlidir. Afet öncesinde sivil toplumun disipline edilerek hazırlık kültürü oluşturmasını sağlamakta, afetlere müdahale hızına yönelik sivil destek oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde Türkiye'de afet ve acil durum yönetiminin tarihsel gelişim süreci ele alınmış; Osmanlı Dönemi'nden başlayarak Cumhuriyet Dönemi boyunca gerçekleştirilen yasal ve kurumsal düzenlemeler değerlendirilmiştir. Ayrıca AFAD'ın kuruluş süreci, teşkilat yapısı ve afet yönetimine ilişkin temel uygulamaları incelenmiştir. Yaşanan dönüşüm süreci, Türkiye'de afetlere yönelik yaklaşımın yalnızca müdahale odaklı bir yapıdan çıkarak risk azaltma, hazırlık ve koordinasyonu da kapsayan bütünleşik bir anlayışa yöneldiğini göstermektedir. Bir sonraki bölümde ise araştırmanın uygulama alanını oluşturan Kastamonu ilinin genel özellikleri ele alınacak ve ilde geçmişte meydana gelen afet ve acil durum örnekleri değerlendirilecektir.

4. KASTAMONU İLİ GENEL ÖZELLİKLERİ VE KASTAMONU'DA YAŞANMIŞ AFET VE ACİL DURUMLAR

Afet ve acil durum süreçlerinin yerel düzeyde doğru değerlendirilebilmesi için araştırma alanının coğrafi, demografik, ekonomik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi önem taşımaktadır. Çünkü bir bölgenin iklim yapısı, yer şekilleri, nüfus özellikleri ve yerleşim düzeni, afet risklerinin ortaya çıkışında ve bu risklerin etkilerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu bölümde, Kastamonu ilinin genel özellikleri ele alınmış; ilin idari, coğrafi, demografik, ekonomik ve jeolojik yapısı değerlendirilmiştir. Ayrıca geçmişte meydana gelen afet ve acil durum örnekleri incelenerek ilin afetsellik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.1 İdari Yapı

Şekil 4.1 Kastamonu mülki idare il haritası (Harita Genel Müdürlüğü, 2026).

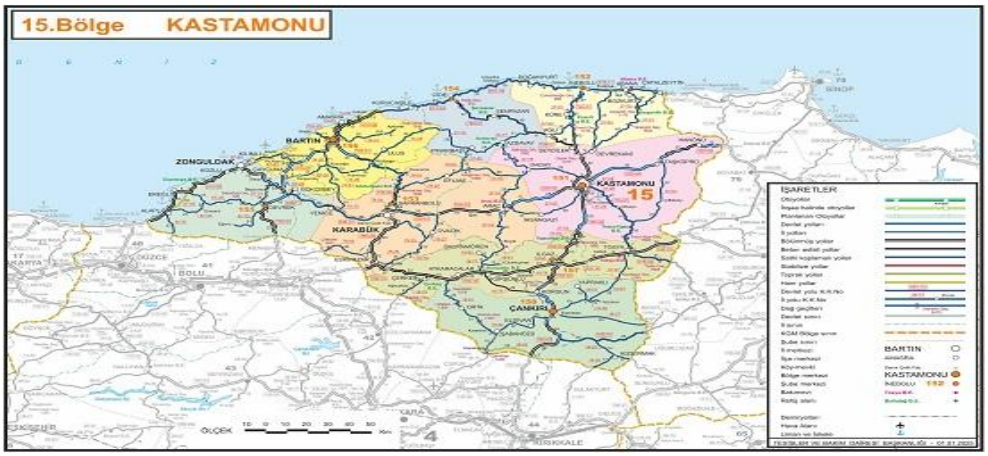
Şekil 4.1'de Kastamonu ilinin mülki idare yapısı ve ilçelerinin dağılımı gösterilmektedir. Kastamonu ili; merkez ilçe dışında Abana, Ağlı, Azdavay, Araç, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekâni, Doğanyurt, Hanönü, İnebolu, İhsangazi, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Tosya ve Taşköprü olmak üzere on dokuz ilçeden oluşmaktadır. Kastamonu Valiliği verilerine göre ilde 20 belediye, 1054 köy ve 174 mahalle bulunmaktadır (Kastamonu Valiliği, 2026). Ayrıca Kastamonu, köy sayısı bakımından Sivas'ın ardından Türkiye'de ikinci sırada yer almaktadır (Hürriyet, 2025).

Tablo 4.1 T.C. Kastamonu Valiliği İdari Birimler (2026).

İdari Birim	Sayı
İlçe	19
Kaymakamlık	19
Belediye	20
Köy	1054
Mahalle	174

Tablo 4.1'de görüldüğü üzere Kastamonu, ilçe, köy ve mahalle sayısı bakımından geniş ve dağınık bir idari yapıya sahiptir. Özellikle köy sayısının fazla olması ve yerleşim birimlerinin önemli bir bölümünün dağlık ve engebeli alanlarda bulunması, afet yönetimi süreçlerinde koordinasyonu, ulaşımı ve müdahale faaliyetlerini güçleştirebilmektedir. Bu durum, afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarında yerel düzeyde iş birliği ve koordinasyonun önemini artırmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimler, muhtarlıklar ve vatandaşların afet yönetimi süreçlerine etkin katılımı büyük önem taşımaktadır.

4.2 Kastamonu Coğrafi Konum ve Fiziki Özellikleri

Şekil 4.2 Kastamonu ili bölge haritası (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2026).

Kastamonu ili, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde yer alan illerden biridir. Doğusunda Sinop, batısında Karabük ve Bartın, güneyinde ise Çankırı illeri ile çevrelenmiştir (İbret, 2018, s. 16). Batı Karadeniz'de 13.152 km² yüz ölçümüyle en

fazla yer kaplayan Kastamonu ili, 170 km kıyı şeridi ile de Karadeniz bölgesindeki en uzun kıyı şeridine sahiptir (Kuzka, ty).

Oldukça yüksek ve engebeli arazi yapısı ile bilinen Kastamonu merkez ilçesinin kuzeyinde Küre Dağları, güneyinde ise Ilgaz Dağları bulunmaktadır (İbret, 2018, s. 17). Dağların Karadeniz'e paralel olarak doğu-batı yönlü uzanması sebebiyle ilin sahil kesiminde ve iç kesimlerinde farklı iklim özellikleri görülmektedir. %63'ü ormanlarla kaplı olan il, genel olarak tarıma elverişsiz olarak tanıtılmaktadır.

Kastamonu coğrafi yapısı ve fiziki konumu nedeniyle çeşitli afet ve acil durumlarla karşılaşmaktadır. Özellikle yaşanmış bazı olaylar ile yaşanması mümkün olan afet ve acil durumlar ilerleyen bölümlerde değerlendirilmektedir.

4.3 Demografik Yapı ve Yerleşim Özellikleri

Demografik yapıyı belirleyen en önemli unsurların başında fiziksel coğrafya gelmektedir. Kastamonu'nun coğrafi özelliklerinin nüfuslanmada da etkili olduğu görülmektedir. TÜİK'in 2024 yılı verilerine göre toplam nüfus 381.991'dir. 2025 yılına gelindiğinde nüfusun %5,4 azalarak 379.934'e düştüğü görülmektedir. Cinsiyete bağlı nüfus dağılımında 2025 yılı aralık ayı verilerine göre 188.390 erkek, 191.544 kadın yaşamaktadır. 2024 yılı ortanca yaş verilerine bakıldığında, erkekler 41,6 ile, kadınlar ise 44,1 ile tanımlanmaktadır. 2025'e gelindiğinde ise erkeklerin ortanca yaşının 42,0, kadınların ortanca yaşının 44,6 olduğu görülmektedir. Ortanca yaş verilerinin düzenli olarak yükseliş göstermesi il nüfusunun yaşlandığını ve genç nüfusun dış göçe bağlı olarak giderek azaldığını ya da doğum oranlarındaki düşüşü ifade etmektedir. Değişimin daha net bir şekilde görülmesi adına, 2010 yılı ortanca yaşına bakıldığında erkek 34,6, kadın 37,5 olarak belirlenmiştir. Bu durum il nüfusunun giderek yaşlandığını göstermektedir. Genç nüfusun azalmasıyla birçok alan olumsuz etkilenmektedir. 2024 yılı verilerine göre Türkiye'nin yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu il Sinop'tur. İkinci sırada ise Kastamonu gelmektedir.

Yaşlı nüfusun fazlalığı ve ilin fiziksel coğrafyası bir arada değerlendirildiğinde, ilin afet ve acil durumlara karşı daha savunmasız olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca acil durum ve afet yönetiminde etkin rol alabilecek kişi sayısı da azalmaktadır.

Yine TÜİK'in 2025 yılı verilerinde 247.126 kişinin il ve ilçede yaşadığı görülmektedir. 132.808 kişinin ise köy ve beldelerde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Ülkenin kentleşme oranı düşünüldüğünde, ilin kırsal nüfusunun önemli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum ile ilin yerleşiminin dağınık, kültürel olarak ise geleneklere bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, ilde toplam 1054 köy bulunmaktadır. Bu köylere bağlı çok sayıda ve çeşitli yerleşim birimi de varlığını sürdürmektedir. Yerleşim alanlarının kırsal ve dağınık olması, ayrıca nüfusun yaşlı olması gibi etkenler, kamu hizmetlerinden yararlanmayı zorlaştırır. Afet ve acil durumlarda müdahalenin zorlaşması müdahalenin geniş bir alana yayılmasını zorunlu kılmaktadır. Kırsal ve dağınık yerleşim birimleri, özellikle ormanlık bölgelerde yaşlı veya akli dengesi yerinde olmayan bireylerin kaybında ya da yoğun kar yağışı ve aşırı yağışa bağlı sel gibi doğa kaynaklı afetlere müdahale erişimini kısıtlayan ya da bu süreyi uzatan nedenlerin başında gelmektedir.

4.4 İklim ve Bitki Örtüsü

Kastamonu Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde yer almaktadır. Kıyı şeridinde Karadeniz iklimi hâkimdir. Abana, Bozkurt, Çatalzeytin ve İnebolu ilçeleri, bu iklimin görüldüğü ilçelere örnek teşkil etmektedir. Buralarda her mevsim yağış alan ılıman bir iklim olan Karadeniz iklimi görülmektedir. İlin iç kesimlerinde ise karasal iklim görülmektedir. Karasal iklimde yazların sıcak ve kurak, kışların ise soğuk olduğu bilinmektedir. Merkez, Taşköprü, Araç ilçeleri de bu iklim tipinin görüldüğü alanlara örnek verilebilmektedir. Karadeniz ikliminin ve karasal iklimin aynı anda görülmesi, hava olaylarında ani değişimlerin yaşanmasına neden olur. Kıyı şeridinde varlığını gösteren ılıman Karadeniz iklimi Küre Dağları'nın izin vermemesi nedeniyle iç kesimlere ulaşamamaktadır. Yıllık yağış ortalamasına bakıldığında, kıyı şeridinde yer alan İnebolu ilçesinde yağışın 1026 mm, Kastamonu merkezinde ise bu değerin 486 mm'ye düştüğü ifade edilmektedir (İbret, 2018, s. 21).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) "İllere Ait Mevsim Normalleri" değerlendirmesinde Kastamonu ilinin yıllık sıcaklık ortalamasının 10,1 °C olduğu belirtilmiştir. İlde en soğuk ayın -0,6 °C ile Ocak olduğu, en sıcak ayın ise 20,5 °C ile Temmuz ve Ağustos olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2 Kastamonu İli Ortalama Sıcaklık ve Yağış Verileri (1991-2020).

Kastamonu	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık(°C)	-0,6	1,1	4,8	9,5	14,2	17,7	20,5	20,5	16,2	11,2	4,9	0,7	10,1
Aylık Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	29,4	28,1	38,5	50,5	77,9	89,6	36,0	38,2	38,7	34,8	27,5	36,1	525,3

Kaynak: MGM (2026) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2'de görüldüğü üzere ilde en çok yağış alan aylar bahar aylarıdır. Genel olarak yağışın aylara göre düzenli bir şekilde dağıldığı görülmektedir. İklim özellikleri göz önüne alındığında, ilin biyolojik çeşitlilik açısından zengin olduğu anlaşılmaktadır. İlin kuzeyinde ve güneyinde farklı iklim özelliklerinin görülüyor olması, bitki örtüsünün farklılaşmasına da neden olmaktadır.

Kastamonu ili, Karadeniz ikliminin etkisiyle kıyı kesimlerinde gür ve nemli ormanlara sahipken, il merkezi ve iç kesimlerdeki ilçeler de daha dirençli bir bitki örtüsüyle kaplıdır. İl arazisinin %74,6'sı dağlık ve ormanlık alanlardan oluşmaktadır (Bilgen vd., 2022, s. 23). Küre Dağları ve Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın bir bölümü il sınırları içinde yer almaktadır. Bu da korunmuş doğal ormanlara sahip olduğunu göstermektedir. Kıyı kesimindeki nemli gür orman alanlarında başlıca kayın, köknar gibi ağaç türleri bulunmaktadır. Ayrıca yalancı maki türü olan defne, sandal, kocayemiş gibi ağaççıklarda yer almaktadır (İbret, 2018, s.22).

İç kesimlere gelindiğinde ise karasal iklimin daha baskın olması nedeniyle daha dirençli ağaç türleri görülmektedir. Örneğin, yüksek kesimlerde göknar ve sarıçam, aşağı kesimlerde ise karaçam ve bazı meşe türleri yaygınlık göstermektedir (İbret 2018, s.22).

İlin büyük bir orman varlığı olduğu bilinmektedir. Veriler dönemsel olarak değişmektedir. Orman yangınları, tahribat ya da ağaç dikme faaliyetleri orman varlığı

yüzdesini etkilemektedir. Fakat afetsellik bağlamında değerlendirildiğinde, orman ve sık ağaç örtüsünün heyelan riskini azaltması gerekirken, eğimin dik olması ve ilin jeolojik yapısı bu duruma mâni olamamaktadır. Ayrıca sahip olduğu ağaç türlerinin yanmaya elverişli olması orman yangınlarında ülke genelinde yüksek risk taşımasına neden olmaktadır.

4.5 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı

Şekil 4.3 Kastamonu ili fiziki haritası (HGM, 2026).

Kastamonu ili, Batı Karadeniz'de yer alan, 13.152 km² yüzölçümüne sahip bir ildir (Kuzka, ty). İl yüksek ve engebeli bir morfolojik yapıya sahiptir. İlin %74,6'sı dağ, %21,6'sı plato ve %3,8'i ovalardan oluşmaktadır (İRAP, 2021). Kuzey ve güneyi sıra dağlar ile çevrelenmiştir. Kuzeyinde Küre Dağları, güneyinde ise Ilgaz Dağı bulunmaktadır. Ilgaz Dağı, Kuzey Anadolu Dağ Silsilesi içerisinde yer almaktadır (İbret, 2018, s.17).

Daday-Devrekâni masifleri ve Ilgaz Dağları 1. Jeolojik zamanlarda oluşmuş en eski araziler arasındadır. Daha sonraki dönemlerde oluşan araziler ise ilin kuzey bölümünde yer almaktadır. İlin kuzeyini çevreleyen Küre, bir diğer adıyla İsfendiyar Dağları, Batı Karadeniz'de birçok dağın bir araya gelmesiyle oluşmuştur ve Yaralıgöz Tepesi'nin yükseltisi 2019 metreye kadar ulaşmaktadır (İbret, 2018, s. 17). İlde yükseltinin fazla olması karın yerde kalma süresini artırmaktadır. Bu durum afet ve acil durum olaylarında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ayrıca karla mücadele

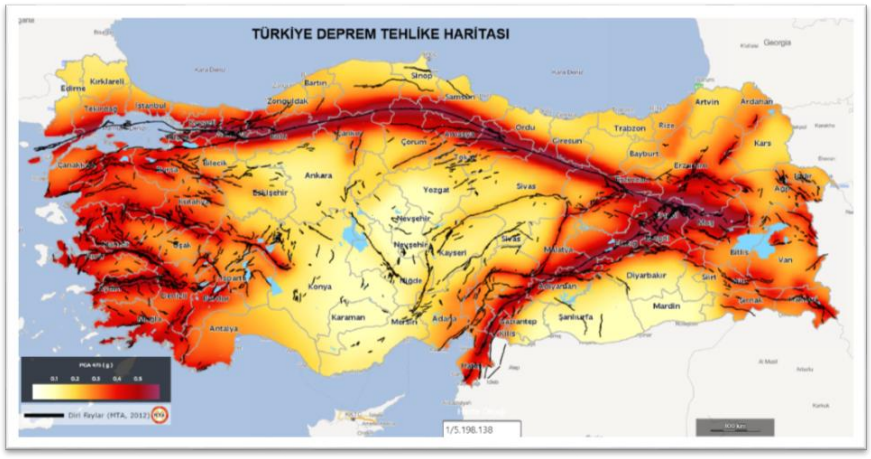
faaliyetlerini de olumsuz etkileyerek vatandaşlara hizmet götürme sürelerini uzatmaktadır.

Kastamonu ilinin jeomorfolojisini anlamak için değerlendirilmesi gereken bir diğer başlık ise hidrografik yapı ve akarsulardır. Kastamonu, 160 km'lik sahil şeridiyle Karadeniz'e sahili olan en geniş il statüsündedir. İlde akarsu varlığı Ilgaz Dağları ve Küre Dağları'ndan doğmaktadır. İl sınırı içerisinde yer alan tek doğal göl, Tosya ilçesindeki Dipsiz Göl'dür (İRAP, 2021). İlin akarsu kaynakları ve özellikleri tablo şeklinde aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.3 Kastamonu ili akarsuları (Devlet Su İşleri, 2025).

Akarsular	**Toplam Uzunluk**	**İl Sınırı İçerisindeki Uzunluk**	**Kolu Olan Akarsu**
Gökırmak	208	85,61	Kızılırmak
Devrekâni Çayı	146,7	141,08	Kızılırmak
Aydos Çayı	60	11,013	Kızılırmak
Devrez Çayı	56,048	56,048	Kızılırmak
Araç Çayı	132,8	96,61	Kızılırmak
Zarbana Çayı	42	9,488	Kızılırmak
Fakaz Çayı	9,5	9,5	Kızılırmak

İlin jeolojik yapısına bakıldığında, karmaşık bir çeşitliliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sismik özellikler değerlendirildiğinde, Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF) göze çarpmaktadır. Ilgaz Dağları'nın güneyinden geçen doğu-batı uzanımlı aktif bir fay hattıdır (İRAP,2021). Bu fay hattı üzerinde bulunan Tosya, İhsangazi, Araç ve Merkez ilçelerinin bir bölümü 1. dereceden risk taşımaktadır. Bu fay hattı il açısından önemli deprem risklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. İl, 26 Kasım 1943 tarihinde meydana gelen Tosya-Lâdik depreminden fazlasıyla etkilenmiştir (Özmen, 2011, s. 111). Ayrıca Örhen, Dikmen, Gülef, İhsangazi ve Kayı fayları da ilde bulunan diğer fay hatlarıdır (İRAP, 2021).

Şekil 4.4 Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD, 2018).

4.6 Ekonomik Yapı

Bir ilin ekonomik yapısını belirleyen başlıca faktörler vardır. Başlıca faktörler ise coğrafi konum, iklim özellikleri, nüfus ve doğal kaynaklardan oluşmaktadır. Kastamonu ilinin ekonomik yapısı, coğrafi konumu ve sahip olduğu doğal varlıkların zenginliğiyle şekillenmiştir. Geniş ormanlık alana sahip olması ormancılık faaliyetlerinin gelişmesini sağlamıştır. İlin ekonomisi genel manada tarıma dayalıdır; ancak tarıma elverişli arazinin az olması nedeniyle tarımsal ürün çeşitliliği oldukça sınırlıdır. İklim koşullarının da bu duruma etki ettiği bilinmektedir. Doğal alanlarının varlığıyla bilinen ilde özellikle Taşköprü sarımsağı üretimi göze çarpmaktadır. İçerisinde bulunan selenyum mineralinin varlığı onu diğer bölgelerde yetiştirilen sarımsaklardan ayırmış ve coğrafi işaret almasına katkı sağlamıştır. Ayrıca siyez bulguru ve Tosya pirinci de yerel markalar hâline gelmiş ürünlerdir.

Kastamonu'da başlıca faaliyet gösteren diğer bir alan hayvancılık sektörüdür. Genel olarak büyükbaş yetiştiriciliği göze çarpmaktadır. Büyükbaş hayvanların etinden, sütünden ve derisinden yararlanıldığı bilinmektedir (İRAP, 2021).

Kastamonu sanayisi ise yeni yeni gelişim göstermeye başlamıştır. İlde 5 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunlar Merkez, Seydiler, Devrekâni, Taşköprü ve Tosya üzerinde oluşturulmuştur. Sanayi bölgeleri orman ürünleri üzerine yoğunlaşmış ve uzmanlaşmıştır.

İlin maden varlığı ele alındığında, çeşitli yeraltı zenginliklerine sahip olduğu görülmektedir. Bakır madeni Küre ilçesi rezervi bakımından değerlendirildiğinde büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca son dönemde Hanönü ilçesinde de bakır yatakları bulunmuş ve üzerine bir tesis kurulmuştur. Ayrıca Kastamonu, mermer madeni varlığıyla da göze çarpmaktadır. Bunlara ek olarak mangan, fosfat, linyit, cıva rezervlerinin bulunduğu da ifade edilmektedir (Kuzka, 2013).

4.7 Kastamonu'da Yaşanmış Afet ve Acil Durumlar

Kastamonu ili, coğrafi konumu, iklim özellikleri ve demografik yapısı dikkate alındığında, afetselliği yüksek bir il olarak değerlendirilmektedir. İl kuzeyinin Karadeniz ikliminden, güney bölümünün ise karasal iklimden etkileniyor olması, ilde aynı zamanda çeşitli iklimsel özelliklerin görülmesine neden olmaktadır. Ayrıca ilin jeolojik ve jeomorfolojik yapısına bakıldığında, afet risklerinin çok çeşitli olduğu görülmektedir. İlin risk yapısının anlaşılabilmesi için geçmişte meydana gelen afet olaylarının incelenmesi önem taşımaktadır. Daha önce meydana gelen afet ve acil durumlara başlıklar halinde genel hatlarıyla değinilmiştir.

4.7.1 Meteorolojik-Hidrolojik Kaynaklı Afetler

Kastamonu ili için bu başlık en güncel risk grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, il değerlendirildiğinde, sel ve taşkınların, ekstrem kar yağışlarının ve çığların meydana geldiği bilinmektedir.

4.7.1.1 2021 Bozkurt sel felaketi

Bozkurt ilçesi, Kastamonu'nun kuzeyinde yer alan ve Karadeniz kıyısında bulunan bir ilçedir. İlçe merkezinin denizden yaklaşık 2 km içeride yer aldığı ve Ezine Çayı vadisinde kurulduğu bilinmektedir. Ezine ve İlişi çayları ilçe için önemli akarsulardandır. Bu akarsular düzensiz aktıklarından, beklenmedik büyüklükte yağışlarda sel ve taşkınlara neden olmaktadır (Bozkurt Kaymakamlığı, ty).

11 Ağustos 2021 tarihinde meydana gelen sel felaketi, Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bazı yerleşim bölgelerini etkiledi. Sel felaketi Bartın, Kastamonu ve Sinop

illerinde ve bazı ilçelerinde meydana gelmiş; aşırı yağış sonucu ortaya çıkmıştır (Bilgen vd., 2022, s. 20-35). Selden en çok etkilenen Kastamonu'nun Bozkurt ilçesi Karadeniz iklimi altındadır. İlin güney bölümünde yer alan Merkez ilçesinde yıllık yağış ortalaması 449,7 mm iken ilin kuzeyinde yer alan Bozkurt ilçesinde bu değer 1.214,8 mm olarak ölçülmektedir. Kastamonu ili genel olarak engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Bölgenin engebeli ve dağınık arazi yapısı yağmur sularının daha alçak noktalara ulaşmasına neden olmaktadır. Zeminlerin, geçirgenlik özelliklerinden dolayı bölgede su akışının devam etmesine izin verdiği görülmektedir (Aydınalp ve Arslan, 2003, s.188-200).

Görsel 4.1 Bozkurt sel felaketi sırasında çekilen görüntüler (AA, 2021).

4.7.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Kaynaklı Afetler

4.7.2.1 1943 Tosya-Lâdik depremi

Tosya-Lâdik Depremi 27 Kasım 1943 tarihinde saat 01.20 ile 02.25 sularında meydana gelen ve üç sarsıntıdan oluşan, ülkemizin çeşitli illerinden hissedilen bir depremdir (Arslan, 2020, s. 145). Depremin şiddeti farklı kaynaklarda farklı şekillerde ifade edilmiştir. Fakat 7,2 ila 7,6 şiddetinde olduğu vurgulanmıştır (Ketin, 1969, s. 1-27). Deprem birçok ilde kendini hissettirmiş ve yıkıcı etkilerle kendini göstermiştir. Amasya, Çankırı, Çorum, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat illeri bu depremde hasar alan iller arasındadır. Kastamonu da bu depremden önemli ölçüde etkilenmiştir. Depremin etkisiyle Kastamonu Kalesi'nden tonlarca ağırlıkta taş yuvarlanmış ve yedi evi içinde

yaşayanları birlikte yok etmiştir (Arslan, 2020, s. 146). Merkezde yer alan çeşitli resmî kurum binaları kullanılamaz hale gelmiştir. Depremin ardından bölgeye ulaşan bir muhabirin Tosya ilçesi hakkında yaptığı yorumlar hiç iç açıcı değildir. "2500 haneli Tosya Kazası enkaz yığınıdır. 29 Kasım'a kadar enkaz altından 357 kişi çıkarılmıştır. Bunların 300'den fazlası ağır yaralıdır. Yaralılardan bir kısmı Kastamonu Hastanesi'ne sevk edilmiştir." şeklinde ifade etmiştir (Arslan, 2020, s. 147). Ayrıca Taşköprü ilçesi de depremden etkilenen ilçeler arasındadır. Deprem sonucunda Kastamonu ve çevre illerde binlerce kişi hayatını kaybetmiştir. Daha sonrasında yetkili mercilerce yapılan açıklamada, Kastamonu merkez ve Taşköprü ilçelerinin depremden ikinci derecede etkilendiği, Tosya ilçesinin ise birinci derecede etkilendiği ifade edilmiştir.

Bu deprem Kastamonu ilinin de içinden geçen Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın ne kadar yıkıcı etkilere sahip olabildiğini göstermiştir. Bugün de Kastamonu'nun Tosya ilçesi, Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın geçtiği birinci derece deprem bölgesidir. Bu nedenle kurumların ve vatandaşların bu konuyu önemseyerek hazırlık yapması son derece önemlidir. Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından hazırlanan İRAP'ta konunun üzerinde durulduğu bilinmektedir. Deprem risk analizleri yapılarak deprem senaryoları oluşturulmuştur (İRAP, 2021).

4.7.2.2 Heyelan ve kaya düşmesi olayları

Kütle hareketleri başlığı altında değerlendirilen heyelanlar; eğim, jeolojik yapı, bitki örtüsü gibi bazı faktörlerin birleşmesiyle meydana gelmektedir.

Kastamonu, heyelan, çığ ve kaya düşmesi gibi olayların belirgin şekilde yaşandığı bir ildir. Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından hazırlanan İl Risk Azaltma Planı (2021), Kastamonu'da 1985-1998 yıllarında heyelan olaylarının bölgesel ve yoğun bir şekilde meydana geldiğini belirtmiştir. Günümüzde de meydana gelmeye devam etmektedir.

1950-2019 verilerine bakıldığında heyelan ve çığ düşmesi olaylarında Kastamonu'nun -Trabzon, Rize, Erzurum, Giresun, Artvin illerinden sonra- altıncı sırada yer aldığı bilinmektedir (İRAP,2021).

4.7.3 Klimatolojik Kaynaklı Afetler

4.7.3.1 Orman yangınları

Kastamonu %63'lük oranla geniş bir orman varlığına sahiptir. İklim değişikliği, beşerî faktörler gibi nedenlerle yüksek yangın riski taşımaktadır. İlde orman yangınları, yaz aylarında artan sıcaklıklar nedeniyle artmaktadır.

4.7.3.2 Kuraklık

Kastamonu, bulunduğu konum nedeniyle düzenli bir yağış rejimine sahip bir ildir. Fakat son dönemde küresel iklim değişikliğine de bağlı olarak kuraklık şiddetinin arttığı bilinmektedir. Kuraklığı farklı başlıklar altında değerlendirmek gerekirse, kış aylarında kar yağışının olmaması, ilkbaharda yağışların meydana gelmemesi baraj doluluk oranını aşağıya çekmektedir.

Nüfusun büyük bir çoğunluğunun tarım ve hayvancılıkla geçimini sağladığı bir ilde kuraklık, sosyoekonomik açıdan yıkıcı etkilere sahiptir. Son yıllarda su kaynağına erişimin zorlaşması ya da mevcut kaynaklarda suyun kesilmesi nedeniyle çiftçilerin tarımsal üretim yapmayı azalttığı ya da bıraktığı gözlemlenmektedir.

Bu bölümde Kastamonu ilinin idari, coğrafi, demografik, ekonomik ve jeolojik özellikleri ele alınmış; ilin afet riskleri bakımından taşıdığı temel unsurlar değerlendirilmiştir. Ayrıca geçmişte meydana gelen sel, deprem, heyelan, kuraklık ve orman yangını gibi afet ve acil durum örnekleri incelenerek ilin afetsellik durumu ortaya konulmuştur. Kastamonu'nun sahip olduğu fiziki ve beşerî özelliklerin, afet risklerinin oluşumu ve bu risklerin etkileri üzerinde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bir sonraki bölümde ise araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi, çalışma grubu ve veri analizi süreci açıklanarak araştırmanın metodolojik çerçevesine yer verilecektir.

5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve veri analizi süreci açıklanmıştır. Araştırmada tercih edilen yöntem doğrultusunda çalışma grubuna, veri toplama tekniklerine ve analiz sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın sınırlılıkları ve araştırma soruları ortaya konularak çalışmanın metodolojik çerçevesi açıklanmıştır.

5.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, Türkiye'de afet ve acil durum süreçlerinin yürütülmesinden sorumlu AFAD personelinin afet yönetimine ilişkin değerlendirmeleri, farkındalık düzeyleri ve uygulama süreçlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, afet ve acil durumlarla doğrudan karşı karşıya kalan personelin olaylara yönelik yaklaşımı değerlendirilmiş; Kastamonu ili özelinde öne çıkan risk alanlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca ilin afet riskleri doğrultusunda alınabilecek önlemler ve uygulamaya yönelik değerlendirmeler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın önemi, afet ve acil durum süreçlerini uygulayıcı personelin bakış açısıyla ele alması ve Kastamonu ili özelinde değerlendirmelerde bulunmasıdır. Literatürde afet ve acil durum yönetimine ilişkin çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, doğrudan AFAD personelinin deneyim ve değerlendirmelerini merkeze alan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu yönüyle araştırma, hem mevcut uygulamaların değerlendirilmesi hem de yerel düzeyde karşılaşılan risk ve sorun alanlarının ortaya konulması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada öncelikle afet ve acil durum yönetimine ilişkin kavramsal ve kuramsal çerçeve ele alınmış, ardından Kastamonu ilinin genel özellikleri ve geçmişte yaşanan afet olayları değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda ilin kendine özgü afet yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Elde edilen bulguların, yerel düzeyde yürütülen uygulamaların değerlendirilmesine ve afetlere yönelik hazırlık süreçlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bilimsel araştırmalarda çeşitli sınırlılıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu sınırlılıklar; örneklem, zaman, yöntem ve veri toplama süreci gibi farklı unsurlardan kaynaklanabilmektedir. Bu araştırma, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personeli ile sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle elde edilen bulguların diğer illerdeki AFAD müdürlükleri veya çalışanları için doğrudan genellenmesi mümkün değildir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, görüşmeler sırasında elde edilen verilerle ilişkilidir. Katılımcıların bazı sorulara sınırlı yanıt vermesi ya da bazı konularda ayrıntılı bilgi paylaşmaktan kaçınması, veri çeşitliliğini ve derinliğini etkileyebilir. Ayrıca görüşme sorularının, kurumun tüm uygulama ve süreçlerini bütünüyle yansıtması her zaman mümkün olmamaktadır.

Araştırma belirli bir zaman aralığında gerçekleştirildiğinden, katılımcıların bilgi, deneyim ve değerlendirmeleri yalnızca araştırmanın yapıldığı dönemi yansıtmaktadır. Bu durum, zaman içinde değişebilecek tutum ve görüşler açısından araştırmanın genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.

5.3 Araştırma Soruları

Araştırma soruları, araştırmanın amacı ve kapsamı doğrultusunda şekillenmekte ve veri toplama sürecine yön vermektedir. Bu araştırmada, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personelinin afet ve acil durum süreçlerine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Katılımcılar afetlere yönelik bakış açılarını ve afet yönetimine ilişkin görüşlerini nasıl değerlendirmektedir?

- Katılımcılar, Kastamonu ili açısından risk oluşturan durumları nasıl tanımlamaktadır?

- Katılımcılar, afet yönetimine ilişkin eğitim faaliyetlerini ve bu eğitimlerin yeterliliğini nasıl değerlendirmektedir?

- Katılımcılar, toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarına ilişkin ne tür değerlendirmelerde bulunmaktadır?

- Katılımcılar, afet ve acil durum süreçlerine ilişkin mevcut uygulamaların güçlü ve zayıf yönlerini nasıl değerlendirmektedir?

- Katılımcılar, afet ve acil durum süreçlerinin geliştirilmesine yönelik ne tür öneriler sunmaktadır?

5.4 Araştırmanın Yöntemi

Afet ve acil durum süreçlerinde görev alan personelin deneyim, değerlendirme ve görüşlerinin yalnızca sayısal veriler aracılığıyla açıklanmasının sınırlı kalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı, bireylerin deneyimlerinin, algılarının ve değerlendirmelerinin doğal ortamı içinde anlamlandırılmasını esas alan bir araştırma yöntemidir. Bu yaklaşım, sosyal olgu ve süreçlerin çok boyutlu yapısını ortaya koyabilmesi bakımından sosyal bilimlerde yaygın biçimde kullanılmaktadır (Yıldırım, 1999, s. 9-10). Bu doğrultuda araştırmada, uygulayıcı personelin afet ve acil durum süreçlerine ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan görüşme tekniği, bireylerin deneyim, görüş ve değerlendirmelerini doğrudan ortaya koyabilmesi bakımından önemli bir veri toplama yöntemi olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme tekniği yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış biçimlerde uygulanabilmektedir. Bu araştırmada katılımcıların görüşlerini daha ayrıntılı biçimde ifade edebilmelerine olanak sağlaması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir (Creswell, 2021). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacıya belirli bir sistematik çerçevede veri toplama imkânı sunarken aynı zamanda katılımcıların deneyim ve değerlendirmelerini ayrıntılı biçimde aktarabilmelerine de olanak sağlamaktadır. Ayrıca görüşme sürecinde ihtiyaç duyulan durumlarda ek sorular yöneltilerek konuya ilişkin daha kapsamlı bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiş; görüşmeler katılımcıların izni doğrultusunda ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiş ve daha sonra yazılı metne dönüştürülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, katılımcıların görüşlerini ayrıntılı biçimde ifade etmelerine olanak sağlamasının yanı sıra araştırmacıya belirli bir ölçüde esneklik de sunmaktadır (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022, s. 145).

Görüşme soruları, araştırmanın amacı doğrultusunda belirli temalar çerçevesinde hazırlanmış ve uygulama öncesinde uzman görüşüne sunulmuştur. Görüşmelerden önce katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmış ve araştırma süreci hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırma, kurumun farklı birimlerinde görev yapan toplam 15 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısı, araştırmanın yürütüldüğü dönemde kurumda görev yapan personelin yaklaşık dörtte birini oluşturması nedeniyle yeterli görülmüştür. Ayrıca görüşmeler sırasında elde edilen verilerin belirli bir noktadan sonra tekrar etmeye başlaması ve yeni bilgi üretmemesi nedeniyle on beşinci görüşmede veri doygunluğuna ulaşıldığı değerlendirilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Araştırma grubunu Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünde görev yapan personel oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda belirlenmiştir. Araştırma kapsamında afet ve acil durum yönetimi süreçlerinde aktif görev alan, kurumun farklı birimlerinde çalışan ve konuya ilişkin bilgi ve deneyim sahibi olduğu değerlendirilen personel çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Bu sayede afet yönetimi süreçlerinin farklı boyutlarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Veri toplama sürecinde görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sürecinde katılımcıların gizliliği korunmuş, görev tanımları dışında herhangi bir kişisel veri kayıt altına alınmamıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilen veriler belirli temalar çerçevesinde değerlendirilerek yorumlanmıştır. Analiz sürecinde benzer ifadeler bir araya getirilerek kodlanmış, ardından bu kodlar anlam ilişkilerine göre tema ve alt temalar altında sınıflandırılmıştır.

5.5 Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde herhangi bir yazılım programı kullanılmamış, analiz işlemleri araştırmacı tarafından manuel olarak yürütülmüştür. İlk aşamada görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ve görüşme notları yazılı metne dönüştürülerek transkript edilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, verilerin belirli kavram ve temalar çerçevesinde düzenlenmesini, yorumlanmasını ve anlamlı bir bütün hâlinde sunulmasını amaçlayan bir analiz yöntemidir (Karataş, 2015, s. 70).

Analiz sürecinde öncelikle görüşme sorularının temelini oluşturan dört ana tema üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bununla birlikte, katılımcıların görüşleri ayrıntılı biçimde incelenirken öne çıkan bazı konular alt tema olarak ele alınmıştır. Oluşturulan tematik yapı, katılımcılardan elde edilen doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır.

5.6 Etik İlkeler

Bu araştırma, bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür. Çalışma kapsamında Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli etik kurul izni alınmıştır (Toplantı Sayısı: 7, Karar Sayısı: 9, Tarih: 03.07.2024). Ayrıca araştırmanın konusunu oluşturan ilgili kurumdan gerekli izin alınmış, araştırmanın yapılması uygun bulunmuştur. İlgili yazıya ekler bölümünde yer verilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşme öncesinde aydınlatılmış onam formu doldurtulmuştur. Katılımcılara çalışma hakkında açık ve anlaşılır bilgiler verilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiştir. Kişisel verilerin korunmasına yönelik kurallara titizlikle uyulmuştur. Görüşme kapsamında elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı katılımcılara ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ifadeleri üçüncü kişilerle paylaşılmamış, elde edilen veriler katılımcıların tanımlanmasına imkân sunmayacak şekilde analiz edilmiş,

raporlanmıştır. Bu şekilde araştırma süreci, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve katılımcı haklarına saygı kuralları çerçevesinde, etik kurallara uygun şekilde tamamlanmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde görev yapan 15 uzman katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Araştırma verileri içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve belirli temalar çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Temalar, görüşme sorularının dayandığı temel konular esas alınarak oluşturulmuş; görüşmeler sırasında katılımcılar tarafından sıklıkla vurgulanan hususlar ise alt tema olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sürecinde katılımcıların kişisel bilgilerine yer verilmemiş, gizliliğin korunması amacıyla katılımcılar K1, K2, …, K15 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmada cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gibi bireysel özelliklerden ziyade katılımcıların kurumsal deneyimleri, afet yönetimi süreçlerine ilişkin değerlendirmeleri ve konuya yönelik bakış açıları dikkate alınmıştır. Ayrıca katılımcı görüşlerinin daha açık ve anlaşılır biçimde ortaya konulabilmesi amacıyla doğrudan alıntılardan yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan personelin görev süreleri ve görev yaptıkları birimlere ilişkin bilgiler Tablo 6.1'de sunulmuştur.

Tablo 6.1 Katılımcı Profili

Kod	Görev Süresi	Birim
K1	12 yıl	Barınma ve Yapım İşleri Şube
K2	13 yıl	Yönetim
K3	14 yıl	İyileştirme Şube
K4	13 yıl	İletişim
K5	12 yıl	Barınma ve Yapım İşleri
K6	13 yıl	Yönetim

Tablo 6.1'in devamı

K7	11 yıl	Yönetim
K8	20 yıl	Afetlere Müdahale Şube
K9	4 yıl	Yönetim Merkezi
K10	13 yıl	Eğitim Farkındalık Şube
K11	23 yıl	Arama Kurtarma Şube
K12	10 yıl	Arama Kurtarma Şube
K13	2,5 yıl	Arama Kurtarma Şube
K14	2,5 yıl	Arama Kurtarma Şube
K15	3 yıl	Arama Kurtarma Şube

Verilerin analizi sonucunda araştırmanın temel tema ve alt temaları belirlenmiş olup oluşturulan yapı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.2 Araştırmanın tema ve alt tema yapısı

Tema	**1. Afet Yönetim Anlayışı**	1.1 Afet Yönetim Anlayışındaki Zihniyet Dönüşümü
		1.2 Afet Yönetiminin Olmazsa Olmazları, Başarıyı Etkileyen Faktörler
		1.3 Koordinasyon ve İş birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi
		1.4 Türkiye Afet Müdahale Planı'nın Önemi
	2. Kastamonu ili ve Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü	2.1 Kastamonu İli Özelinde Risklerin Değerlendirilmesi

Tablo 6.2'nin devamı

		2.2 Kastamonu'da Meydana Gelmiş Afet ve Acil Durum Örnekleri ve Bu Durumlardaki Afet Yönetiminin Değerlendirilmesi
		2.3 İl Risk Azaltma Planı'nın Önemi
	3. Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme	3.1 Kurumsal Eğitimlerin Yeterliliği
		3.2 Afet Bilinci Oluşturmak ve Toplumsal Farkındalığın Artırılması
	4. Kişisel Kanılar	4.1 Afet Yönetim Evrelerine Dair Değerlendirmeler
		4.2 Afet Yönetimine Katkı Sağlayacak Yorum ve Öneriler

Görüşmelerden elde edilen veriler, belirlenen tema ve alt temalar doğrultusunda aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

6.1 Afet Yönetim Anlayışı

Bu başlık altında katılımcıların afet yönetimine ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Görüşmelerde katılımcıların afet yönetimini nasıl tanımladıkları, afet yönetim süreçlerinde hangi unsurları öncelikli gördükleri ve uygulama sürecinde karşılaşılan temel sorunlara ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Katılımcı görüşleri genel olarak dört temel başlık etrafında şekillenmiştir. Bunlar; afet yönetim anlayışındaki zihniyet dönüşümü, afet yönetiminde başarıyı etkileyen unsurlar, koordinasyon ve iş birliği faaliyetleri ile Türkiye Afet Müdahale Planı'nın önemidir. Söz konusu başlıklar aşağıda katılımcı görüşleri ve ilgili literatür doğrultusunda ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir.

6.1.1 Afet Yönetim Anlayışındaki Zihniyet Dönüşümü

Bu başlık altında katılımcıların afet yönetimine ilişkin bakış açıları değerlendirilmiştir. Görüşmelerde özellikle afet yönetimi anlayışının zaman içerisindeki değişimi, bütünleşik afet yönetimi yaklaşımının katılımcılar tarafından nasıl değerlendirildiği ve afet yönetim süreçlerinde hangi aşamaların ön plana çıktığı üzerinde durulmuştur. Katılımcıların uzun yıllardır Afet ve Acil Durum İl Müdürlüklerinde farklı görevlerde bulunmaları, afet yönetim anlayışında yaşanan dönüşümü uygulama boyutuyla değerlendirebilmelerine imkân sağlamıştır.

Görüşmelerde katılımcıların afet yönetimine ilişkin farklı tanımlamalar yaptıkları görülmüştür. Katılımcıların önemli bir kısmı afet yönetimini afet öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan bütüncül bir süreç olarak değerlendirirken, bazı katılımcılar ise daha çok müdahale ve kriz yönetimi boyutu üzerinde durmuştur. Afet yönetimini daha çok kriz yönetimi çerçevesinde değerlendiren katılımcılardan K2 ve K3'ün ifadeleri şu şekildedir:

"Afetin teknik bir tanımı vardır. Afet yönetimi ise özellikle sıcak saatlerde kontrolü ele alabilmektir (K2)."

"Afet yönetimi, afet durumlarında konuyla ilgili çalışmalar yapmak ve afet sonrasında, özellikle iyileştirme faaliyetleri kapsamında, barınma ile ilgili çalışmalar yürütmektir (K3)."

Bu ifadeler, afet yönetiminin daha çok afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçleri üzerinden değerlendirildiğini göstermektedir. Buna karşılık, bazı katılımcılar afet yönetimini risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsayan bütünleşik bir yapı olarak ele almıştır. Bu doğrultuda K5, K8 ve K11'in değerlendirmeleri aşağıdaki şekildedir:

"Afetler, doğal olarak meydana gelen, can ve mal kaybı oluşturan olaylardır. Afet yönetimi ise üç temel evreden oluşur. Afet öncesi, sırası ve sonrası olarak değerlendirilir. Aslında afet yönetimi planlama demektir, diyebiliriz (K5)."

“Afet yönetimini afet öncesi, sırası ve sonrası olarak değerlendirmek gerekir. Afet öncesinde önleme çalışmaları yapılır. Örneğin, İl Risk Azaltma Planları bu anlamda oldukça önemlidir. Bu anlamda kış tedbirlerini de örnek verebilirim (K8).”

> “Afetler, kontrol dışı olarak meydana gelerek istenmeyen sonuçlar doğuran ve insanlar üzerinde olumsuz etkiler yaratan olaylardır. Afet yönetiminde her ne kadar planlamalar yapılmış olsa da, öngörülemeyen faktörler ortaya çıkabilmektedir. Bu faktörlerin daha önce ortadan kaldırılmış olması, afet yönetiminin başarısını ortaya koyacaktır (K11).”

Katılımcıların değerlendirmeleri genel olarak ele alındığında, afet yönetimi anlayışının yalnızca müdahale odaklı bir yapıdan çıkarak risk azaltma ve hazırlık süreçlerini de kapsayan bütünleşik bir yaklaşıma yöneldiği görülmektedir. Özellikle risk azaltma, planlama ve hazırlık faaliyetlerine yapılan vurgu, literatürde yer alan modern afet yönetimi anlayışıyla uyumludur. Bununla birlikte, katılımcıların görev alanları ve mesleki deneyimlerinin afet yönetimine ilişkin bakış açılarını etkilediği de anlaşılmaktadır.

6.1.2 Afet Yönetiminin Olmazsa Olmazları, Başarıyı Etkileyen Faktörler

Katılımcılar, afet yönetiminde başarıyı etkileyen unsurlara ilişkin değerlendirmelerinde özellikle koordinasyon, planlama, hazırlık ve kurumsal iş birliği konularına vurgu yapmıştır. Görüşmelerde afet yönetiminin yalnızca müdahale süreciyle sınırlı olmadığı; hazırlık çalışmalarının etkin biçimde yürütülmesi, görev ve sorumlulukların açık şekilde belirlenmesi ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasının sürecin başarısı açısından belirleyici olduğu ifade edilmiştir.

Katılımcıların afet yönetiminde önemli gördükleri unsurlara ilişkin bazı değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Afet yönetiminde olmazsa olmaz diyebileceğim durum, özellikle bilgi ve deneyimdir. Örneğin, arazi koşullarının biliniyor olması, afet yönetimini kolaylaştıran bir durumdur (K1).”

“Afet yönetiminde en önemli şey planlı olmaktır. Afetler gelişi güzel bir şekilde yönetilemez, aksaklıklara neden olur (K4).”

“Afet yönetiminde sadece bir kurum sorumludur diyemeyiz. Bu nedenle afet yönetiminde görevli kurumların hazır hâlde bulunması oldukça önemlidir. Olmazsa olmaz, dirençli toplumları oluşturmaktır. Görev ve sorumlulukların iyi tanımlanması da olmazsa olmazdır (K7).”

“Afet yönetiminin olmazsa olmazı olarak değerlendirebileceğim şey, hazırlıklı olmaktır. Personelin ve ekipmanın hazır halde bulunması süreci hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır. Karşılaşılan afetler ile ilgili bilgi sahibi olmak da oldukça önemlidir (K8).”

“Afet yönetiminde olmazsa olmaz koordinasyondur. Koordine olamadıktan sonra yararlı olamayız (K13).”

“Afet yönetiminde önemli olan şey, hazırlıklı olmaktır. Afet yönetimiyle ilgili şeylerin yazıya dökülmesi elbette önemli, fakat uygulanması daha da önemlidir. Örneğin, bu anlamda deprem senaryoları gerçekleştirdik. Kurum ve STK’lerin dâhil olduğu tatbikatlar oluşturduk (K14).”

“Birimlerin kendi görevlerini yerine getirmesiyle her şey sorunsuz bir şekilde ilerler ve başarılı hale gelir (K15).”

Katılımcıların değerlendirmeleri genel olarak ele alındığında, afet yönetiminde bilgi ve deneyimin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Özellikle bölgenin coğrafi yapısının, iklim koşullarının ve risk alanlarının bilinmesi, müdahale süreçlerinin daha etkin yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Bu durum, afet yönetiminde yerel koşulların doğru analiz edilmesinin önemini de ortaya koymaktadır.

Görüşmelerde öne çıkan bir diğer husus ise hazırlık çalışmalarının etkin bir biçimde yürütülmesidir. Katılımcılar, afet öncesi hazırlık faaliyetlerinin yeterli düzeyde gerçekleştirilmesinin afet sonrası süreçlerin daha kontrollü yönetilmesini sağlayacağını ifade etmişlerdir. Bu kapsamda personel eğitimi, ekipman hazırlığı, tatbikatlar ve risk azaltma çalışmalarının afet yönetiminin temel unsurları arasında yer aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların sıklıkla üzerinde durduğu konulardan biri de görev ve sorumlulukların açık biçimde belirlenmesi olmuştur. Özellikle kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve her kurumun kendi sorumluluk alanı doğrultusunda hareket etmesi, afet yönetiminde başarının önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Bu durumun Türkiye Afet Müdahale Planı'nın önemini artırdığı ve katılımcıların TAMP'ı afet yönetiminin temel uygulama araçlarından biri olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu nedenle bir sonraki alt başlıkta TAMP'a ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

6.1.3 Koordinasyon ve İş birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

Koordinasyon ve iş birliği, afet ve acil durum yönetiminin en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Risklerin belirlenmesinden müdahale ve iyileştirme çalışmalarına kadar tüm süreçlerde kurumlar arası uyumun sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle afet yönetiminin yalnızca tek bir kurum tarafından yürütülmesi mümkün görülmemekte; kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların birlikte hareket ettiği çok aktörlü bir yapı ön plana çıkmaktadır. Katılımcı görüşleri, afet yönetiminde başarının yalnızca planlama ile değil, kurumlar arasında gelişen iş birliği kültürü ve koordinasyon kapasitesiyle de mümkün olabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların koordinasyon süreçlerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

"Koordinasyon süreci TAMP kapsamında yapılıyor. Burada teknolojinin önemi yadsınamaz. Gelişen teknoloji ile birlikte, örneğin AYDES ile müdahale aşamasında belirsizlikler azalıyor. Veri tabanlı bu uygulama ile tüm paydaşlar afet yönetim sürecini izleyebiliyor (K4)."

"AFAD, üst koordinasyon kısmında yer alıyor. TAMP kapsamında bir iş akış diyagramı oluşturuluyor. TAMP çerçevesinde kurumlar sorumluluklarını yerine getiriyor. Bazı kurumlar sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken zorlanıyor (K5)."

> "Afet büyüklüğünün ilin kapasitesini aşması durumunda, örneğin Bozkurt sel felaketinde zorluklar yaşanmıştır. Büyük afetlerde il dışından gelen ve sahaya hâkim olmayan yardımcı kişilerin yönlendirilmesi ve koordine edilmesi oldukça zor bir durum. Seviye 1

afetlerde koordinasyon, afet oluştuğu andan itibaren birkaç dakika içinde hızlı bir şekilde sağlanıyor (K7)."

"Afet ve acil durumlarda koordinasyonu AFAD sağlıyor. Koordinasyonun sağlanması çok kısa sürede gerçekleşiyor (K8)."

"Afet yönetiminde olmazsa olmaz olarak genelde arama kurtarma faaliyetleri görülmektedir. Aslında en önemli unsur afet sırasındaki organizasyondur. Büyük afetlerde en çok bu noktada zorluk çekilmektedir (K9)."

"Koordinasyon ile ilgili bazen kurumlar arası iletişimsizlik yaşanabiliyor. Böyle olunca koordinasyon zorlaşıyor. Afet anında koordinasyon birkaç dakika içinde sağlanır. Afet sonrası aşamalar, bir ay gibi bir sürede koordinasyonun devam ettiği bir süreçtir (K14)."

Katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde, koordinasyonun özellikle afetin ilk anlarında hızlı bir şekilde sağlanmasının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bununla birlikte, afetin büyüklüğüne bağlı olarak koordinasyon süreçlerinin zorlaşabildiği ve özellikle kurumlar arası iletişimde bazı aksaklıkların yaşanabildiği ifade edilmiştir. Özellikle geniş çaplı afetlerde il dışından gelen ekiplerin yönlendirilmesi ve sahadaki organizasyonun sürdürülmesi önemli bir yönetim süreci olarak değerlendirilmektedir.

Görüşmelerde öne çıkan bir diğer konu ise afet yönetiminde teknoloji kullanımının giderek daha önemli hâle gelmesidir. Katılımcılar tarafından sıklıkla vurgulanan AYDES uygulamasının, afet süreçlerinin takip edilmesi, bilgi paylaşımının hızlandırılması ve koordinasyonun güçlendirilmesi açısından önemli katkılar sunduğu ifade edilmiştir. Sistem sayesinde müdahale süreçlerinde belirsizliklerin azaldığı ve paydaş kurumların süreci daha eşzamanlı olarak takip edebildiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, afet yönetiminde başarının yalnızca teknolojik altyapıyla sınırlı olmadığı da görülmektedir. Teknolojik sistemlerin etkin kullanılabilmesi için kurumlar arası iletişimin güçlü olması, personelin uygulamalara hâkim olması ve ortak bir afet yönetimi kültürünün geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle koordinasyonun yalnızca teknik bir süreç değil, aynı zamanda kurumsal uyum ve iş birliği gerektiren bir yönetim anlayışı olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.4 Türkiye Afet Müdahale Planı'nın Önemi

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), afet yönetiminin müdahale aşamasında koordinasyonun sağlanması ve görev paylaşımının belirlenmesi açısından önemli bir uygulama aracı olarak değerlendirilmektedir. Planın temel amacı, afet anında ortaya çıkabilecek belirsizlik ve koordinasyon sorunlarını azaltarak müdahale süreçlerinin daha sistemli bir biçimde yürütülmesini sağlamaktır. TAMP kapsamında hizmet gruplarının görev ve sorumluluklarının önceden belirlenmiş olması, kurumlar arası iş birliğinin daha planlı bir şekilde yürütülmesine katkı sunmaktadır. Ayrıca afetin büyüklüğüne göre kademeli bir müdahale sisteminin oluşturulması, müdahale süreçlerinin daha kontrollü ilerlemesini sağlamaktadır.

Katılımcı görüşlerinde TAMP'ın afet yönetimi açısından önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Görüşmeler sırasında birçok katılımcı, koordinasyon süreçlerinin TAMP çerçevesinde yürütüldüğünü ve planın müdahale aşamasında önemli kolaylıklar sağladığını ifade etmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin değerlendirmelerinden bazıları şu şekildedir:

"Afet ve acil durum ile ilgili süreçler, müdahale için gerekli olanlar TAMP ile değerlendiriliyor. TAMP sürekli olarak güncelleniyor. Ayrıca TAMP kapsamında her sene kurumlara kendi görev ve sorumlulukları hatırlatılıyor. Bu bilincin yerleşmesini sağlıyor (K2)."

"Kurumda afet sırası koordinasyon TAMP ile sağlanmakta. Kurum ve kuruluşlarla koordinasyon, TAMP kapsamında gerçekleştiriliyor (K6)."

"TAMP gibi planlar, afet yönetiminin daha iyi yapılmasını sağlamaktadır. Başarıyı artıran önemli bir faktör demek doğru olur (K12)."

"TAMP'ın doğru bir şekilde uygulanması oldukça önemli bir durum. TAMP ile aslında çoğu şey netleşmiş durumda, fakat uygulamada eksiklikler olabiliyor (K15)."

Katılımcıların değerlendirmeleri genel olarak ele alındığında, TAMP'ın afet yönetiminde görev paylaşımını netleştiren ve koordinasyonu güçlendiren önemli bir

plan olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle kurumların görev ve sorumluluklarının önceden belirlenmiş olması, müdahale süreçlerinde yaşanabilecek karmaşanın azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle TAMP'ın müdahale süreçlerinde belirli bir düzen ve işleyiş sağladığı görülmektedir.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar planın uygulama aşamasında zaman zaman eksikliklerle karşılaşabildiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle kurumların görevlerini uygulama düzeyi ve koordinasyonun sahadaki işleyişi, afetin büyüklüğüne ve koşullarına bağlı olarak değişebilmektedir. Bu durum, afet yönetiminde yalnızca planların varlığının yeterli olmadığını; planların etkin biçimde uygulanmasının da büyük önem taşıdığını göstermektedir.

Tezin kavramsal çerçeve bölümünde de ele alındığı üzere TAMP, yalnızca müdahale süreçlerini düzenleyen teknik bir belge değil, aynı zamanda kurumlar arası koordinasyonu güçlendiren stratejik bir plan niteliği taşımaktadır. Katılımcı görüşleri ve literatürde yer alan değerlendirmeler birlikte ele alındığında, TAMP'ın bütünleşik afet yönetimi anlayışının uygulamadaki önemli araçlarından biri olduğu anlaşılmaktadır.

6.2 Kastamonu İli ve Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü

Araştırma Kastamonu ili özelinde gerçekleştirildiğinden, elde edilen bulguların ilin coğrafi, demografik ve afet riskleriyle birlikte değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Afet ve acil durum süreçlerinin etkili biçimde yönetilebilmesi için bölgenin fiziki koşullarının, risk alanlarının ve geçmiş afet deneyimlerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Yerel düzeyde afet ve acil durum yönetiminden sorumlu olan İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, bu süreçlerin planlanması, uygulanması ve koordinasyonunda önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu başlık altında Kastamonu ilinin afet riskleri, afetlere yatkınlık durumu ve il özelinde öne çıkan afet türleri katılımcı görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ayrıca afet yönetim süreçlerinde koordinasyon, müdahale kapasitesi ve yerel planlamaya ilişkin değerlendirmelere yer verilmiş; Kastamonu özelinde İl Risk

Azaltma Planı gibi uygulamaların önemi ele alınmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda yer alan alt temalar çerçevesinde incelenmiştir.

6.2.1 Kastamonu İli Özelinde Risklerin Değerlendirilmesi

Kastamonu ili sahip olduğu coğrafi, iklimsel ve demografik özellikler nedeniyle çeşitli afet ve acil durum riskleri barındırmaktadır. İlin Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde yer alması, geniş ormanlık alanlara sahip olması, engebeli arazi yapısı ve sert kış koşulları gibi unsurlar afet risklerini artıran başlıca faktörler arasında değerlendirilmektedir. Ayrıca kırsal yerleşim yapısı ve yaşlı nüfus oranının yüksek olması, afet ve acil durum süreçlerinde müdahale kapasitesini etkileyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Geçmişte yaşanan afet olayları, ilin farklı türde afetlere karşı yüksek risk taşıdığını da göstermektedir.

Katılımcıların Kastamonu iline ilişkin risk değerlendirmelerinden bazıları şu şekildedir:

"Kastamonu için riskleri değerlendirmek gerekirse, su baskını, kaya düşmesi, çığ ya da heyelanı örnek gösterebiliriz. Özellikle heyelanlar çok önemli (K1)."

"Kastamonu'da köy yangınları sık sık meydana gelen bir durum. Köylerdeki eski ve ahşap evlerde yaşanan elektrik kaçakları gibi nedenlerle meydana gelmektedir. Ayrıca köylerde gençlerin bulunmaması ve az sayıda yaşlı bulunması da müdahale gücünü azaltıyor (K2)."

"Yangın, sel, heyelan riskleri taşıyan bir il. Ayrıca bunlara ek olarak örnek verebileceğim acil durumlar var; mesela, mahzur kalmalar, Kastamonu'da yaşanan ve her yıl yaşanması mümkün olan olaylar. Aşırı kar yağışlarına bağlı olarak meydana gelmesi muhtemel (K4)."

> "Kastamonu ili, yüzölçümü bakımından beşinci büyüklükte bir il. On dokuz tane ilçesi var. Ayrıca kırsalda yaşlı nüfusu en fazla olan illerden biridir. Bu da arazide kayıp vakalarına, köy yangınlarına ve iklim koşullarına bağlı olarak aşırı kar yağışından mahzur kalma gibi olaylara yol açıyor. Yeniden meydana gelmemesi adına, her ne kadar çalışmalar yapılsa da çok fazla risk taşıyor (K11)."

“Burada deprem olmaz demek büyük bir yanılgı. Toplumda ‘bize bir şey olmaz’ anlayışı yüksek. Fakat geçmişte yaşanan Tosya Depremi, deprem olursa ne gibi sonuçlar doğuracağını bize gösterdi. Toplumun bu konuyu önemseyip buna göre hareket etmesi oldukça önemli (K12).”

Katılımcıların değerlendirmeleri birlikte ele alındığında, Kastamonu’nun çoklu afet riski taşıyan illerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle heyelan, sel, kaya düşmesi, yoğun kar yağışı, orman ve köy yangınları ile mahsur kalma olaylarının il genelinde sık karşılaşılan riskler arasında yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar, ilin dağlık ve ormanlık yapısının afet risklerini artırdığını, kırsal yerleşimlerin yaygın olmasının ise müdahale süreçlerini zorlaştırdığını ifade etmişlerdir.

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer konu ise demografik yapının afet süreçleri üzerindeki etkisidir. Özellikle kırsal alanlarda yaşlı nüfusun yoğun olması, müdahale kapasitesini sınırlandıran unsurlardan biri olarak değerlendirilmiştir. Köylerde genç nüfusun azalması, yangın veya yoğun kar yağışı gibi durumlarda ilk müdahale imkânlarını sınırlayabilmektedir. Ayrıca engebeli arazi yapısı nedeniyle kayıp vakalarının ve mahsur kalma olaylarının daha sık yaşandığı ifade edilmiştir.

Katılımcılar tarafından vurgulanan önemli risklerden biri de depremdir. Kuzey Anadolu Fay Hattı’nın Kastamonu’nun bazı ilçelerinden geçmesine rağmen toplumda deprem riskine ilişkin farkındalığın yeterli düzeyde olmadığı belirtilmiştir. Özellikle geçmişte yaşanan Tosya Depremi’nin ilin deprem riski açısından önemli bir örnek oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu durum, afet risklerinin yalnızca geçmiş deneyimler üzerinden değil, potansiyel tehlikeler de dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, Kastamonu’daki afet risklerinin ilin coğrafi ve demografik yapısıyla doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle afet ve acil durum süreçlerinde yerel koşulların dikkate alınması, risk azaltma çalışmalarının bu doğrultuda planlanması ve müdahale kapasitesinin ilin özelliklerine uygun biçimde geliştirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca katılımcıların

değerlendirmelerinde İl Risk Azaltma Planları'na da sıklıkla değinildiği görülmüş olup, bu konu bir sonraki alt başlıkta ele alınmıştır.

6.2.2 Kastamonu'da Meydana Gelmiş Afet ve Acil Durum Örnekleri ve Bu Durumlardaki Afet Yönetiminin Değerlendirilmesi

Kastamonu ilinin afet risk profili bir önceki başlık altında değerlendirilmiştir. Bu bölümde, geçmişte meydana gelen afet ve acil durum örnekleri üzerinden afet yönetim süreçlerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Kastamonu'nun sahip olduğu coğrafi yapı, iklim özellikleri ve yerleşim düzeni nedeniyle farklı türde afetlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Özellikle geçmişte yaşanan büyük afetler, ilin afet hafızasının oluşmasında ve müdahale kapasitesinin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu kapsamda katılımcıların yaşanan olaylar ve afet yönetim süreçlerine ilişkin değerlendirmeleri aşağıda ele alınmıştır.

Katılımcıların konuya ilişkin bazı değerlendirmeleri şu şekildedir:

"2021 Bozkurt sel felaketini değerlendirdiğimizde, çok sıkıntılı bir dönem desem yanlış olmaz. Araziyi bilmeyen insanların gelmiş olması afet yönetimini zorlaştırmıştır. Fakat Kastamonu'daki genel afet yönetiminin iyi olduğunu düşünüyorum. Yeterli düzeyde (K1)."

> "2021 yılında meydana gelen Bozkurt sel felaketinde yönetim, Başkanlık aracılığıyla yürütüldü. İyi bir afet yönetimi sergilendi. Olağanüstü bir çaba gösterildi. Ayrıca afet yönetimi güler yüzlü bir şekilde yürütüldü. Hak sahipliği de çözüme kavuşturulmuş. Afet ve acil durum yönetimini genel olarak değerlendirdiğimde, iyi bir yönetim sergileniyor (K7)."

> "Senelerdir çok çeşitli olaylarla karşı karşıya kalmış biri olarak, bu afet ve acil durumlarla ilgili değerlendirme yapmak ve en çok etkilendiğim olayları ifade etmek oldukça zor. Acil durumlardan birine örnek olarak, 4 kişinin hayatını kaybettiği bir trafik kazasını verebilirim. Bu olayı hiç unutmam. Bozkurt sel felaketinde yıkılan apartmanda da aynı şekilde. Biz sel sularından daha karşıya geçememişken bina gözümüzün önünde yıkıldı (K9)."

> "Kastamonu'da şimdiye kadar yaşanan afet ve acil durumlarda iyi bir yönetim sergilendiğini düşünüyorum. Büyüklüğüne bağlı olarak verilen reaksiyonlar değişebiliyor. 2021'de meydana gelen sel felaketinde olağanüstü bir çaba sarf edildi. Afetlerin yol açtığı hasarlar nedeniyle bölgeye ulaşmak zordu. Ulaşım sıkıntıları meydana geldi. Bunlara ek olarak, arama-kurtarma faaliyetlerinde olaya müdahale edildiği hâlde vefat yaşanırsa, psikolojik olarak 'nasıl daha iyi olabilirdik' düşüncesi oluşur. Can kaybı olan olaylarda hiçbir zaman tatmin oluşmaz (K11)."

> "Afet yönetimi bağlamında afet ve acil durum hazırlık süreçleri açısından kurum olarak şöyle bir avantaja sahibiz, yeni binaya sahip illerden bir tanesiyiz. Bu bizim için pozitif bir durum. İdari bina, arama-kurtarma alanı, garajımız, malzememiz ve eşyalarımız; hepsini sınıflandırabileceğimiz depolarımız var. Eğitim sahalarımız var. Tecrübeli büyüklerimiz başımızda. Bunlar sayesinde her şey çok daha kolay ilerliyor. Hazırlıklarımızda, eğitimlerimizde öyle oluyor. Buna örnek olarak, buradan başka illere eğitim için giden personellerimizin burada aldıkları eğitimler sayesinde gittikleri yerde başarılı performans sergilediklerini söyleyebilirim (K12)."

Katılımcıların değerlendirmeleri genel olarak incelendiğinde, Kastamonu'da meydana gelen afet ve acil durumlarda afet yönetim süreçlerinin büyük ölçüde koordineli bir biçimde yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Özellikle Bozkurt sel felaketi, katılımcıların en fazla üzerinde durduğu olaylardan biri olmuştur. Görüşmelerde, afetin büyüklüğü ve meydana getirdiği fiziksel yıkım nedeniyle müdahale sürecinde önemli zorluklarla karşılaşıldığı ifade edilmiştir. Özellikle ulaşım altyapısının zarar görmesi ve bölgeye erişimde yaşanan güçlüklerin müdahale sürecini doğrudan etkilediği görülmektedir.

Katılımcılar, afet bölgesinin coğrafi özelliklerini bilen personelin müdahale sürecinde önemli bir avantaj sağladığını belirtmişlerdir. Özellikle arazi yapısına hâkim olmayan ekiplerin koordinasyonunda zaman zaman güçlükler yaşandığı ifade edilmiştir. Bu durum, afet yönetiminde yerel bilgi ve deneyimin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca afet anında alternatif ulaşım yollarının ve müdahale planlarının hazır bulunmasının müdahale kapasitesi açısından kritik olduğu anlaşılmaktadır.

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer husus ise afet yönetim süreçlerinin yalnızca müdahale aşamasıyla sınırlı görülmemesidir. Katılımcılar, hazırlık süreçlerinde gerçekleştirilen eğitimler, tatbikatlar ve kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının afet anındaki müdahale gücünü artırdığını ifade etmişlerdir. Özellikle fiziksel altyapının güçlendirilmesi, ekipman yeterliliği ve personel deneyimi gibi unsurların afet yönetim süreçlerine olumlu katkı sağladığı görülmektedir.

Katılımcı değerlendirmeleri birlikte ele alındığında, Kastamonu'da afet yönetimi süreçlerinde kurumsal deneyimin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ilin coğrafi yapısı, ulaşım koşulları ve afetlerin büyüklüğü gibi unsurların müdahale süreçlerini zorlaştırabildiği de görülmektedir. Bu nedenle risklerin önceden belirlenmesi ve müdahale kapasitesinin yerel koşullar dikkate alınarak geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Katılımcıların değerlendirmelerinde

İl Risk Azaltma Planı'na da sıkça değinilmiş olup, planın afet risklerinin azaltılmasındaki rolü bir sonraki başlık altında ele alınmıştır.

6.2.3 İl Risk Azaltma Planı'nın Önemi

İl Risk Azaltma Planları (İRAP), afet yönetimi anlayışında risk temelli yaklaşımın güçlenmesini sağlayan önemli uygulamalardan biridir. İRAP ile yerel düzeyde afet risklerinin belirlenmesi, önceliklendirilmesi ve bu risklere yönelik hedeflerin ve eylemlerin oluşturulması amaçlanmaktadır. Kastamonu ili özelinde değerlendirildiğinde ise İRAP'ın, ilin sahip olduğu afet risklerinin sistemli biçimde analiz edilmesi açısından önemli bir işlev üstlendiği görülmektedir.

Kastamonu İRAP kapsamında öncelikle ilin genel yapısı değerlendirilmekte, ardından deprem, heyelan, kaya düşmesi, sel ve diğer risk unsurlarına ilişkin analizler yapılmaktadır. Bu doğrultuda mevcut durum değerlendirilerek afet risklerinin azaltılmasına yönelik çeşitli hedefler ve uygulamalar belirlenmektedir. Planın belirli aralıklarla izlenmesi ve değerlendirilmesi, uygulama süreçlerinin güncel tutulmasına da katkı sağlamaktadır.

Katılımcıların İRAP'a ilişkin değerlendirmelerinden bazıları şu şekildedir:

"Kastamonu için risklerin belirlenmesi İRAP ile yapılıyor. Burada afet türleri kategorize ediliyor (K1)."

"Kastamonu özelindeki risklerin tespiti İRAP ile belirleniyor. Bu anlamda kaya düşmesi çalıştayları yapılıyor (K5)."

"İl Müdürlüğümüzdeki teknik personel, diğer kurumlarla da irtibat halinde çalışarak belirli faktörleri belirleyip buna göre hazırlık planları yapıyor. Afetselliği çok yüksek olan bir il olduğundan, planlamalar buna göre yapılıyor (K9)."

"İRAP, TAMP gibi planlar afet yönetimi için oldukça önemlidir; ancak tam anlamıyla uygulanması koşuluyla afetin meydana gelme ihtimalini azaltacaktır (K10)."

Katılımcıların değerlendirmeleri birlikte ele alındığında, İRAP'ın Kastamonu'daki afet risklerinin belirlenmesi ve bu risklere yönelik hazırlık çalışmalarının yürütülmesi açısından önemli bir araç olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle risklerin sınıflandırılması, kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi ve yerel ölçekte öncelikli tehlikelerin belirlenmesi bakımından planın işlevsel olduğu görülmektedir.

Görüşmelerde dikkat çeken konulardan biri de kaya düşmesi riskine yönelik yapılan çalışmalardır. Özellikle Kastamonu Kalesi çevresinde geçmişte yaşanan kaya düşmesi olayları ve 1943 Tosya-Lâdik Depremi sırasında meydana gelen can kayıpları, bu riskin il için önemini ortaya koymaktadır. Katılımcıların da ifade ettiği üzere, İRAP kapsamında gerçekleştirilen çalıştay ve değerlendirmeler ile bu tür risklere yönelik önleyici tedbirlerin geliştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılar ayrıca afet risklerinin azaltılabilmesi için yalnızca planların hazırlanmasının yeterli olmadığını, bu planların etkin biçimde uygulanmasının da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu durum, afet yönetiminde risk azaltma çalışmalarının süreklilik gerektiren bir süreç olduğunu göstermektedir. Özellikle afetselliğin yüksek olduğu illerde yerel risklerin doğru analiz edilmesi ve bu doğrultuda hazırlık çalışmalarının yürütülmesi, afet yönetiminin başarısı açısından önemli görülmektedir.

6.3 Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme

Afet eğitimi ve bilinçlendirme faaliyetleri, bütünleşik afet yönetiminin hazırlık aşamasının temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Afet ve acil durum süreçlerinde can ve mal kayıplarının azaltılabilmesi, yalnızca müdahale kapasitesinin güçlendirilmesiyle değil, toplumun afetlere karşı bilinçlendirilmesiyle de doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle afet öncesi hazırlık çalışmalarında eğitim faaliyetleri önemli bir yer tutar.

Afetler çoğu zaman aniden meydana gelmekte ve bireylerin hazırlıksız yakalanmasına yol açabilmektedir. Afet ve acil durumlar karşısında nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda bilgi sahibi olunması, olası zararların azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Bu

bağlamda yalnızca kurum personeline değil, toplumun farklı kesimlerine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi de önem taşımaktadır.

Bu başlık altında katılımcıların afet eğitimi, kurumsal hazırlık süreçleri ve toplumsal bilinçlendirme faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda yer alan alt temalar çerçevesinde sunulmuştur.

6.3.1 Kurumsal Eğitimlerin Yeterliliği

Afet ve acil durum süreçlerinde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi açısından eğitim faaliyetleri önemli bir yer tutar. Bu nedenle araştırmada, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde yürütülen eğitim faaliyetlerinin yeterliliği ile personelin bu eğitimlere ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Katılımcıların genel olarak kurum içi eğitim faaliyetlerini yeterli bulduğu ve eğitimlerin personelin mesleki gelişimine katkı sağladığını düşündüğü görülmektedir. Ayrıca eğitim şubesi tarafından hem kurum personeline hem de toplumun farklı kesimlerine yönelik çeşitli eğitim faaliyetlerinin düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların konuya ilişkin değerlendirmelerinden bazıları şu şekildedir:

> "Kendim çok çeşitli eğitimler aldım. Örneğin, temel afet eğitimi, temel arama kurtarma eğitimi, hizmet içi eğitim, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer ile ilgili olaylar hakkında eğitim ve arama kurtarma eğitimleri aldım. TAMP kapsamında her sene kurumlara kendi görev ve sorumluluklarının hatırlatılması amacıyla eğitim veriliyor. Bu şekilde afet yönetim bilincinde olmaları sağlanıyor (K2)."

"Kendim ilk yardım ve yangın eğitimi aldım. Ayrıca kurumda TAMP ve AYDES eğitimleri de verilmektedir. Genel olarak eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum (K4)."

"Kurumda hizmet içi eğitimler sürekli olarak veriliyor. Kendim de afet ve acil durumlarla ilgili eğitimler aldım (K6)."

"Afette, yangında, selde doğru davranış kuralları eğitimi aldım. Ayrıca Eğitim Şubesi aracılığıyla vatandaşlarımıza, öğrencilere, kamu çalışanlarına ve kurum içi personele eğitim vermek hedefleniyor (K7)."

“Afetlerin sürekli olarak içinde yer alıyoruz. Deneyimlerimizi birbirimizle paylaşıyoruz ve hizmet içi eğitimler alıyoruz (K8).”

Katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde, kurum personeline yönelik eğitim faaliyetlerinin farklı alanları kapsadığı görülmektedir. Temel afet eğitimi, arama kurtarma, ilk yardım, yangın, TAMP ve AYDES gibi konularda verilen eğitimlerin personelin bilgi ve beceri düzeyini geliştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle hizmet içi eğitimlerin düzenli biçimde sürdürülmesi, kurumsal deneyimin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer husus ise uygulamalı eğitimlerin önemidir. Özellikle arama-kurtarma faaliyetlerinde görev alan personelin tatbikatlar ve senaryo çalışmalarıyla desteklenmesi, afet anındaki müdahale kapasitesini artıran unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Katılımcılar, eğitim faaliyetlerinin yalnızca teorik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmadığını, saha deneyimi ve uygulamalı çalışmalarla desteklendiğini belirtmişlerdir.

Katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, kurumsal eğitim faaliyetlerinin yeterli olduğu ve personelin mesleki gelişimine olumlu katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bu durum, afet yönetiminde uzmanlaşmış personel kapasitesinin güçlendirilmesine ve hazırlık süreçlerinin daha sistemli bir biçimde yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca gelişen teknolojinin eğitim süreçlerinde daha fazla kullanılmasının afet yönetimi alanındaki kurumsal kapasiteyi destekleyebileceği düşünülmektedir.

6.3.2 Afet Bilinci Oluşturmak ve Toplumsal Farkındalığın Artırılması

Bütünleşik afet yönetimi anlayışında toplum, sürecin en önemli paydaşlarından biri olarak görülmektedir. Afet ve acil durumlar yalnızca kurumları değil, toplumun tüm kesimlerini de etkileyen olaylardır. Bu nedenle afetlere karşı hazırlıklı bir toplum yapısının oluşturulabilmesi için eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Toplumun afet riskleri konusunda bilgi sahibi olması, doğru davranış biçimlerini öğrenmesi ve alınan tedbirlere uyum göstermesi, afet yönetim süreçlerinin daha etkili yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Katılımcılar, toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çeşitli faaliyetlerin yürütüldüğünü ifade etmiş ve özellikle eğitim çalışmalarının önemine vurgu yapmışlardır. Katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

"Afet farkındalık eğitimleri kamu kurumlarında gerçekleştiriliyor. Millî Eğitimle birlikte eğitim faaliyetleri de düzenleniyor. Özellikle önemli tarihlerde periyodik olarak eğitimler veriliyor. Ayrıca kamu spotları ve broşürlerle toplumun farkındalığı artırılmaya çalışılıyor (K2)."

> "Toplumu bilinçlendirme adına sürekli eğitimler yapılıyor. Ancak bu konunun müfredata sokulması gerektiğini düşünüyorum. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerini yeterli buluyorum. Bu konuda eğitimler veren biriyim. Mesela çizgi film ve oyunlar aracılığıyla ilkokul öğrencilerine eğitim ve bilinçlendirme yapılıyor. Fakat genel olarak bu eğitimlerin ne kadar etkili olduğu tartışmalıdır. Kişisel olarak ne kadar içselleştiriyoruz, bu önemli (K6)."

> "Kamu kurumlarına afet farkındalık eğitimleri veriliyor. Kastamonu Üniversitesi öğrencilerine Afet Topluluğu üzerinden ulaşıldığı belirtiliyor. Sosyal medya etkili bir şekilde kullanılmaya çalışılıyor. Afet uyarıları ve gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik olarak. Ayrıca okullarda hedef gruplar belirlenerek istişare yoluyla eğitimler verilmektedir. Bulunduğumuz coğrafyanın kendine has afetsel özellikleri söz konusu; bu nedenle afette doğru davranış kuralları oldukça önemli. Sel, yangın ve deprem eğitimleri kapsamında, dezavantajlı grupların profilini çıkarıp hangi ilçede, hangi köyde kaç tane olduğu belirlenerek temel afet bilinci eğitimi verilmeye çalışılıyor. Tahliye nasıl yapılır gibi. Yerel yöneticilere de belli periyotlarla eğitimler sağlanmakta (K7)."

"Toplumun bilinçlendirilmesi adına yangın tatbikatları ve arama kurtarma eğitimleri veriliyor. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin geliştirilebilir olduğunu düşünüyorum (K8)."

Katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, afet farkındalığı oluşturulmasına yönelik faaliyetlerin özellikle kamu kurumları, öğrenciler ve yerel yönetimler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Okullarda gerçekleştirilen eğitimler, kamu spotları, sosyal medya çalışmaları ve tatbikatlar aracılığıyla toplumun farklı kesimlerine ulaşılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle küçük yaş gruplarına yönelik çizgi film ve oyun temelli eğitim uygulamalarının, afet bilincinin erken yaşlarda kazandırılması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer husus ise dezavantajlı gruplara yönelik yürütülen çalışmaların bulunmasıdır. Katılımcılar, yaşlı bireyler ve özel desteğe ihtiyaç duyan

gruplara yönelik risk analizleri yapıldığını ve bu doğrultuda temel afet bilinci eğitimleri verildiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, afet yönetiminde toplumun tüm kesimlerini kapsayan bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini de vurgulamıştır. Özellikle verilen eğitimlerin toplum tarafından ne ölçüde içselleştirildiği ve günlük yaşam davranışlarına ne kadar yansıdığı önemli bir tartışma konusu olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, afet bilinci oluşturma çalışmalarının yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması; toplumda kalıcı davranış değişikliği oluşturacak şekilde planlanması gerektiğini göstermektedir. Katılımcıların bu konuya ilişkin önerilerine bir sonraki tema altında daha ayrıntılı biçimde yer verilmiştir.

6.4 Kişisel Kanılar

Bu araştırmada, Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde görev yapan personelin afet yönetim süreçlerine ilişkin değerlendirmelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Görüşmeler sonucunda yalnızca afet yönetiminin işleyişine ilişkin bulgular değil, aynı zamanda katılımcıların süreçlere dair kişisel değerlendirmeleri, deneyimleri ve önerileri de elde edilmiştir. Katılımcılar, afet yönetiminin farklı aşamalarında karşılaşılan güçlü ve zayıf yönlere ilişkin görüşlerini paylaşmış; uygulamada karşılaşılan sorunlar ile süreçlerin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur.

Bu tema altında, katılımcıların afet yönetim süreçlerine ilişkin genel değerlendirmeleri ile daha etkili bir afet yönetimi anlayışının geliştirilmesine yönelik görüş ve önerileri ele alınmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda yer alan alt temalar çerçevesinde sunulmuştur.

6.4.1 Afet Yönetim Evrelerine Dair Değerlendirmeler

Afet yönetim süreçlerinin daha etkili yürütülebilmesi amacıyla sürekli olarak çeşitli çalışmalar yapılmakta ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik uygulamalar hayata geçirilmektedir. Bu süreçlerin farklı aşamalarında görev alan katılımcılar,

görüşmeler sırasında hem mesleki deneyimlerine hem de afet yönetim süreçlerine ilişkin kişisel değerlendirmelerine yer vermişlerdir. Katılımcıların ifadelerinde özellikle deneyim, uzmanlaşma, koordinasyon, sorumluluk duygusu ve mesleki farkındalık konularının ön plana çıktığı görülmektedir.

Katılımcıların konuya ilişkin bazı değerlendirmeleri şu şekildedir:

"Sürekli olarak öğrenmeye açlık duymak gerekir. Hiçbir olay başka hiçbir olaya benzemez. Hiçbir zaman tam manasıyla profesyonel oldum denilemez (K2)."

"Afet alanında uzmanlaşma oluyor. Örneğin, deprem, sel detaylarıyla öğreniliyor. Aynı hatalara düşmeden, kargaşa olmadan tüm kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalı (K3)."

"Bozkurt sel felaketi çağrı karşılama noktasında daha ayrıntılı planlama yapmamı (TAMP kapsamında) sağladı (K4)."

"Mühendis olarak afet öncesi ve sonrasında projelendirme ve iyileştirme faaliyetleriyle ilgili tecrübeler kazandım. Sadece Kastamonu'da değil, diğer illerde de görevlendirme yapılması profesyonelliğime katkı sağladı (K5)."

"Arama kurtarma birimlerinde ilk 5 yıldan sonra tecrübe ortaya çıkıyor. Tecrübe edinmek ve profesyonellik önemli, fakat ruh olarak amatörlük de gerektiriyor. Yani, profesyonellik rahatlık getirebilir. Her zaman dikkatli ve özenli olmak gerekir (K11)."

"Can kaybı olan afetlerde her zaman kendimizi sorgularız. Süreci her ne kadar iyi yönetirsek yönetelim, vicdani bir boyut olarak ele alır, elimden daha fazlası gelir miydi diye sorarız (K15)."

Katılımcı değerlendirmeleri incelendiğinde, afet yönetimi alanında deneyim ve uzmanlaşmanın önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Özellikle farklı afet türleriyle karşılaşmanın ve farklı görevlerde bulunmanın personelin mesleki gelişimine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, katılımcılar afet

yönetiminde öğrenme sürecinin hiçbir zaman tamamlanmadığını ve her afetin kendine özgü koşullar barındırdığını vurgulamıştır.

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer husus ise afet yönetim süreçlerinin yalnızca teknik bir görev olarak değerlendirilmemesidir. Katılımcılar, afetlerde yaşanan can kayıpları ve insan hikâyelerinin süreçlere vicdani ve duygusal bir boyut kazandırdığını ifade etmişlerdir. Özellikle müdahale süreçlerinde görev alan personelin yaşanan olayları yalnızca mesleki açıdan değil, insani yönüyle de değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların değerlendirmeleri genel olarak ele alındığında, afet yönetimi alanında kurumsal deneyim ve uzmanlaşmanın giderek güçlendiği görülmektedir. Ayrıca personelin sürekli öğrenmeye açık olması, yaşanan olaylardan ders çıkarması ve süreçleri sorgulayıcı bir yaklaşımla değerlendirmesi, afet yönetim kültürünün gelişmesi açısından önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

6.4.2 Afet Yönetimine Katkı Sağlayacak Yorum ve Öneriler

Katılımcılara, Türkiye'de afet ve acil durum yönetiminin daha etkili ve dirençli hâle getirilebilmesi amacıyla kişisel değerlendirmeleri ve önerileri sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen görüşler yalnızca mevcut sorunların tespit edilmesi açısından değil, aynı zamanda uzun yıllardır sahada görev yapan personelin deneyimlerine dayanması bakımından da önem taşımaktadır. Katılımcılar, kurumsal yapıdan toplumsal bilinçlendirmeye kadar farklı konularda çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Katılımcıların konuya ilişkin bazı değerlendirmeleri şu şekildedir:

"Personel sorumluluklarının farkındadır. Öneride bulunmam gerekirse, Afet ve Acil Durum Bakanlığı'nın kurulmasının işleri daha kolaylaştıracağını düşünüyorum (K6)."

> "Afet Bilimleri adı altında bir ihtisas üniversitesi kurulması gerektiğini düşünüyorum. Üniversite hedef grubuna yönelik olarak gençlerin sürece çekilmesi hedeflenmeli. Bu ihtisas üniversitesinde politika üretilebilmesi için karar alıcılara çalışma alanı sağlanmalı. Ayrıca bu üniversitede afet yönetim evrelerinde kullanılan ürünlerin üretilmesi ve ekipman temininin yapılması sağlanmalıdır (K7)."

“Önlem almak önemli. Afet olduysa tekrarlama riski var. Bu yüzden ders almak ve buna göre hareket etmek gerekir (K8).”

> “Afet ve acil durumlarla ilgili her ne kadar farkındalık ve bilinçlendirme eğitimleri aralıksız olarak sürse de, sahada görülen olaylarda insanlar duyarsız davranıyor. Uyarılan konularda dahi umursamazlık var. Örneğin, yangın vanası, hortumu verilen köylerde 1,5 senenin ardından ya tahrip edilmiş ya da yeri bilinmiyor olarak buluyoruz. Üzerine yapı yapılmış. Görüldüğü üzere yetişkinlere bilinçli olarak ulaşmakta zorluk çekiliyor (K12).”

Katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde, afet yönetiminde kurumsal kapasitenin daha da güçlendirilmesine yönelik çeşitli önerilerin öne çıktığı görülmektedir. Özellikle afet ve acil durumlara yönelik ayrı bir bakanlık kurulması ya da afet bilimleri alanında uzmanlaşmış bir ihtisas üniversitesinin kurulması yönündeki görüşler dikkat çekmektedir. Bu önerilerin, afet yönetiminin daha uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir yapıya kavuşmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Görüşmelerde eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin önemi sık sık vurgulanmıştır. Özellikle afet bilincinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması ve eğitim faaliyetlerinin daha geniş kitlelere ulaşacak şekilde geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda afet konularının eğitim müfredatında daha fazla yer alması gerektiğine yönelik değerlendirmeler öne çıkmaktadır.

Katılımcılar ayrıca toplumun afetlere karşı duyarlılığı konusunda bazı sorunlara dikkat çekmişlerdir. Özellikle afetlere yönelik alınan önlemlerin ve sağlanan ekipmanların zaman zaman amacına uygun kullanılmaması, toplumsal bilinç düzeyinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durum, afet yönetiminde yalnızca kurumsal hazırlığın değil, toplumun sürece aktif katılımının da önemli olduğunu göstermektedir.

Katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, afet yönetiminin geliştirilmesi için kurumsal kapasitenin artırılması, eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve toplumda afet bilincinin güçlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler üzerinden yürütülecek uzun vadeli bilinçlendirme çalışmalarının, afetlere karşı daha dirençli bir toplum yapısının oluşmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

6.5 Bulguların Değerlendirilmesi ve Literatürle Karşılaştırılması

Bu çalışma kapsamında Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü bünyesinde görev yapan 15 uzman katılımcı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış mülakatlar sonucunda çeşitli bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular; Türkiye'de afet yönetimi anlayışındaki dönüşüm, kurumsal yapılanma, koordinasyon süreçleri, risk azaltma çalışmaları, eğitim faaliyetleri ve toplumsal farkındalık gibi birçok konuda önemli değerlendirmeler sunmaktadır. Araştırma kapsamında ulaşılan bulguların, afet yönetimi alanında yapılan benzer çalışmalarla büyük ölçüde paralellik gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte, Kastamonu ilinin kendine özgü coğrafi ve demografik özellikleri nedeniyle bazı değerlendirmelerin literatürdeki çalışmalardan ayrıştığı da anlaşılmaktadır.

Araştırmada ilk olarak "Afet Yönetim Anlayışı" teması altında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, katılımcı görüşlerinin literatürde yer alan kriz odaklı anlayıştan risk odaklı afet yönetimi anlayışına geçiş düşüncesiyle örtüştüğü görülmektedir. Türkiye'de, özellikle 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile AFAD'ın kurulmasının ardından bütünleşik afet yönetimi yaklaşımının kurumsal olarak güçlenmeye başladığı bilinmektedir. Ancak geleneksel anlayıştan modern ve bütünleşik afet yönetimi anlayışına geçişin hem kurumsal hem de toplumsal düzeyde kısa sürede gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Katılımcılar tarafından afet yönetiminin yalnızca müdahale süreciyle sınırlı görülmemesi; hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme süreçlerinin birlikte değerlendirilmesi gerektiğinin vurgulanması, modern afet yönetimi anlayışıyla uyum göstermektedir. Bu durum, Kadıoğlu'nun (2022) "risk yönetimi olmadan tek başına uygulanan kriz yönetiminin panik ve vurdumduymazlık gibi aşamaları vardır" değerlendirmesiyle de benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Tatoğlu ve Coşkun'un (2022) bütünleşik afet yönetimini geleneksel anlayıştan ayıran en önemli unsurun risk yönetimi olduğunu ifade etmesi, araştırma bulgularını destekleyen değerlendirmeler arasında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında öne çıkan bir diğer konu koordinasyon ve iş birliği faaliyetleri olmuştur. Katılımcılar, afet yönetiminde kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasının hayati öneme sahip olduğunu ifade etmiş; özellikle büyük çaplı

afetlerde koordinasyon süreçlerinin daha karmaşık hâle geldiğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu bulgular, Oruç ve Kaya'nın (2022) Samsun ili özelinde gerçekleştirdiği çalışmada yer alan değerlendirmelerle benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, afet ve acil durum süreçlerinde kamu kurumları arasındaki iletişim ve eşgüdümün önemi vurgulanmış; olaylara hızlıca refleks gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu araştırmada da afetin büyüklüğüne bağlı olarak koordinasyon süreçlerinde çeşitli aksaklıkların yaşanabildiği görülmüştür. Güzel ve Noksan'ın (2023) afetlerde koordinasyonun kaynakların etkin kullanımı açısından önemli olduğu, ancak kaotik ortam, bilgi paylaşımı eksikliği ve kaynak yetersizliği nedeniyle koordinasyon sorunlarının ortaya çıkabildiğine yönelik değerlendirmeleri de araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda araştırma bulguları, koordinasyonun yalnızca teknik bir süreç olmadığını; aynı zamanda kurumsal uyum, iletişim ve organizasyon kapasitesiyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların sıklıkla üzerinde durduğu konulardan biri de Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) olmuştur. Araştırma bulgularında TAMP'ın koordinasyonu kolaylaştıran, görev ve sorumlulukları belirleyen önemli bir uygulama aracı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle hizmet gruplarının önceden belirlenmiş olması ve kurumlar arasındaki görev paylaşımının netleştirilmesi, müdahale süreçlerinde düzenin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, katılımcılar planın uygulama aşamasında zaman zaman aksaklıklarla karşılaşabildiklerini de belirtmişlerdir. Bu durum, Koç'un (2024) TAMP'a yönelik eleştirileriyle benzerlik göstermektedir. Koç'un çalışmasında planın önemli bir koordinasyon aracı olduğu belirtilmekle birlikte, bazı paydaşların görev tanımlarının yeterince açık olmaması ve uygulamada çeşitli eksikliklerin bulunması TAMP'ın tartışmalı yönleri arasında değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, planların varlığının tek başına yeterli olmadığını ve etkin uygulamanın da büyük önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer unsur ise İl Risk Azaltma Planları'nın (İRAP) afet yönetimi açısından taşıdığı önemdir. Katılımcılar Kastamonu'daki afet risklerinin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi süreçlerinde İRAP'ın önemli bir işlev üstlendiğini ifade etmişlerdir. Özellikle ilin coğrafi yapısı nedeniyle heyelan, kaya düşmesi, sel ve yoğun kar yağışı gibi risklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda yerel

risklerin doğru analiz edilmesi ve risk azaltma çalışmalarının buna göre planlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Araştırma bulguları, afet risklerinin azaltılmasının yalnızca afet yönetimi açısından değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma açısından da önemli olduğunu göstermektedir. Bu durum, Kadıoğlu'nun (2022) "Afet risklerini azaltmak sürdürülebilir kalkınmanın en mantıklı yatırımıdır" değerlendirmesiyle de örtüşmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Kastamonu ilinin çoklu afet riski taşıyan illerden biri olduğunu göstermektedir. Özellikle sel, heyelan, kaya düşmesi, yoğun kar yağışı, köy yangınları ve deprem risklerinin il genelinde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, ilin dağlık ve ormanlık yapısının kırsal yerleşim düzenini zorlaştırabildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca yaşlı nüfus oranının yüksek olması ve kırsal alanlarda genç nüfusun azalması gibi demografik özelliklerin de afet süreçlerini etkilediği görülmektedir. Bu bulgular, Kastamonu'nun coğrafi ve demografik yapısını ele alan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Özellikle Bozkurt sel felaketi örneğinde görüldüğü üzere, yerel bilgi ve saha deneyiminin afet yönetim süreçlerinde önemli bir avantaj sağladığı anlaşılmaktadır.

"Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme" teması altında elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların kurum içi eğitim faaliyetlerini genel olarak yeterli buldukları görülmektedir. Katılımcılar; temel afet eğitimi, arama kurtarma, ilk yardım, TAMP ve AYDES gibi çeşitli eğitimler aldıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, yalnızca kurumsal eğitimlerin değil, toplumsal farkındalık çalışmalarının da afet yönetimi açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Elde edilen bulgular, toplumun afet bilinci konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle verilen eğitimlerin toplum tarafından ne ölçüde içselleştirildiği konusu önemli bir tartışma alanı olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, afetlere karşı dirençli bir toplum oluşturulabilmesi için yalnızca bilgi aktarımının değil, davranış değişikliğinin de gerekli olduğunu göstermektedir. Sherrieb vd. (2010), toplumların olaylar yaşanmadan önce oluşturdukları kapasitenin afetlere verdikleri tepkiyi belirlediğine yönelik değerlendirmesi bu bulguları desteklemektedir. Aynı şekilde Thornley vd. (2015) toplum direncini artıran unsurlar arasında sivil savunma eğitimi ve halk eğitim kampanyalarını göstermesi de araştırma sonuçlarıyla uyumludur.

“Kişisel Kanılar” teması altında elde edilen değerlendirmeler, afet yönetiminin geliştirilmesine yönelik önemli öneriler sunmaktadır. Katılımcılar tarafından afet ve acil durumlara yönelik ayrı bir bakanlık kurulması, afet bilimleri alanında ihtisas üniversitesi oluşturulması ve gençlerin afet yönetim süreçlerine daha aktif şekilde dâhil edilmesi gibi öneriler dile getirilmiştir. Bu öneriler, afet yönetiminin daha uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir yapıya kavuşmasına katkı sağlayabilecek değerlendirmeler olarak öne çıkmaktadır. Siriwardena vd. (2013), yükseköğretim kurumlarının afet yönetimi alanında nitelikli personel yetiştirilmesinde önemli rol oynadığına yönelik değerlendirmesi de bu görüşlerle paralellik göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları afet yönetiminde yalnızca müdahale kapasitesinin değil, risk azaltma çalışmaları, eğitim faaliyetleri, toplumsal farkındalık, kurumsal koordinasyon ve yerel koşullara uygun planlamaların da belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca afet yönetiminde yerel bilgi, saha deneyimi ve toplumsal katılımın önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda afet yönetim süreçlerinin yalnızca kurumsal düzeyde değil, toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde ele alınmasının daha dirençli bir toplum yapısının oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye'de afet yönetiminden sorumlu temel kurum olan AFAD'ın yerel düzeydeki uygulamalarını Kastamonu ili örneğinde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personeli ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda afet yönetimi süreçleri, afet yönetimi anlayışında yaşanan dönüşüm ve ilin karşı karşıya olduğu afet riskleri değerlendirilmiştir. Çalışmada bütünleşik afet yönetimi anlayışının yerel düzeydeki yansımaları ve uygulama süreçlerine nasıl aktarıldığı analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, uzman personel görüşleri ve ilgili literatür birlikte değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Araştırma bulguları, Türkiye'de afet yönetimi anlayışının zaman içinde önemli bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Uzun yıllar boyunca daha çok afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerine dayanan kriz odaklı yaklaşımın, özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında değişmeye başladığı görülmektedir. 2009 yılında AFAD'ın kurulmasıyla birlikte bu dönüşüm kurumsal ve yasal bir zemine kavuşmuş; risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini birlikte ele alan bütünleşik afet yönetimi anlayışı ön plana çıkmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, bu dönüşümün Kastamonu özelinde büyük ölçüde karşılık bulduğunu göstermektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı afet yönetimini yalnızca müdahale süreciyle sınırlı görmemekte; afet öncesi hazırlık ve risk azaltma çalışmalarının önemine vurgu yapmaktadır. Bu durum, yerel düzeyde afet yönetimi anlayışının risk odaklı bir yapıya yöneldiğini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca elde edilen bulguların, literatürde yer alan risk temelli bütünleşik afet yönetimi yaklaşımına ilişkin değerlendirmelerle örtüştüğü anlaşılmaktadır (Kadıoğlu, 2022; Tatoğlu ve Coşkun, 2022).

Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü personeliyle yapılan görüşmelerde kurum içerisinde uyumlu bir çalışma ortamının bulunduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar genel olarak afet yönetim süreçlerinde kullanılan plan ve uygulamaları yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Özellikle TAMP, İRAP ve AYDES gibi uygulamaların afet yönetim süreçlerine önemli katkılar sunduğu görüşü öne

çıkmaktadır. Fakat kusursuz olarak görülen bu planların literatürde eleştirildiği görülmektedir. Planların uygulanmasında yaşanabilecek sıkıntıların literatürde yer alan eleştiriler bağlamında ortaya çıkabileceği gözlemlenmiştir. Literatürde TAMP'ın uygulama boyutuna ilişkin çeşitli eleştirilerin de yer aldığı görülmektedir (Koç, 2024). Bununla birlikte, bazı katılımcılar kurumlar arası koordinasyon süreçlerinde zaman zaman iletişim eksiklikleri yaşandığını belirtmişlerdir. Özellikle büyük çaplı afetlerde artan aktör sayısı, bilgi paylaşımı ve saha organizasyonu gibi unsurlar koordinasyon süreçlerini daha karmaşık hâle getirebilmektedir. Bu durum, afet yönetiminde kurumlar arası iletişim ve eşgüdümün önemine vurgu yapan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Oruç ve Kaya, 2022; Güzel ve Noksan, 2023). Bu durum, afet yönetim sisteminin başarısızlığından ziyade kurumlar arasında ortak afet yönetim kültürünün ve yönetişim anlayışının tam anlamıyla yerleşme sürecinde olduğunu göstermektedir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, Kastamonu'da afet yönetim süreçlerinin kurumsal açıdan güçlü bir yapıya sahip olduğu, ancak uygulama süreçlerinde gelişime açık yönlerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulan tema ve alt temalar, afet yönetim süreçlerinin farklı boyutlarını ortaya koymuştur. "Afet Yönetim Anlayışı" teması altında elde edilen veriler, katılımcıların afet yönetimine ilişkin değerlendirmelerinin literatürde yer alan modern ve bütünleşik afet yönetimi yaklaşımıyla büyük ölçüde uyumlu olduğunu göstermektedir. Katılımcılar afet yönetiminde bilgi, deneyim, planlama, koordinasyon ve hazırlık süreçlerini önemli unsurlar arasında değerlendirmiştir. Özellikle afet öncesi hazırlık çalışmalarının ve risk azaltma faaliyetlerinin önemine yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Bunun yanında TAMP ve AYDES gibi uygulamaların müdahale süreçlerinde koordinasyonu güçlendirdiği ve süreçlerin daha sistemli yürütülmesine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Katılımcılar tarafından afet yönetiminde bilgi ve deneyimin önemli görülmesi dikkat çekici bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Özellikle afet bölgesinin coğrafi yapısını bilmenin ve geçmiş afet deneyimlerinden yararlanmanın müdahale süreçlerini kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bozkurt sel felaketi sırasında il dışından gelen ekiplerin bölgeye hâkim olmamasından kaynaklanan koordinasyon sorunları da bu duruma örnek gösterilmektedir. Bu durum, afet yönetiminde yerel bilgi, saha

deneyimi ve bölgesel farkındalığın müdahale kapasitesi açısından önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

"Kastamonu İli ve Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü" teması altında elde edilen bulgular, ilin kendine özgü afet risklerini ortaya koymaktadır. Kastamonu'nun coğrafi, iklimsel ve demografik özellikleri; sel, heyelan, kaya düşmesi, yoğun kar yağışı, orman ve köy yangınları gibi çeşitli riskleri beraberinde getirmektedir. Özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde yer almasına rağmen toplumda deprem riskine ilişkin farkındalığın yeterli düzeyde olmadığı katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra kırsal alanlardaki yaşlı nüfus yoğunluğu ve dağınık yerleşim yapısının müdahale süreçlerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Katılımcılar, Bozkurt sel felaketi gibi olayların ilin afet risk profilini açıkça ortaya koyduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle yerel risklerin doğru analiz edilmesi ve hazırlık süreçlerinin ilin koşullarına uygun biçimde planlanması büyük önem taşımaktadır.

Bu tema altında İl Risk Azaltma Planları da önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, İRAP'ın Kastamonu'daki afet risklerinin belirlenmesi ve risk azaltma çalışmalarının planlanması açısından önemli bir işlev gördüğünü belirtmişlerdir. Risklerin belirlenmesi, düzenli olarak izlenmesi ve belirli aralıklarla güncellenmesi, afetlerin olası etkilerinin azaltılması açısından önemli görülmektedir. Özellikle Kastamonu'da geçmişte yaşanan afetler ilin risk profilini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bozkurt sel felaketi, düzensiz yağışların ve yanlış yerleşim tercihlerinin ne tür sonuçlar doğurabileceğini göstermiştir. Bu nedenle dere yataklarına yapılaşmanın önlenmesi, erken uyarı sistemlerinin dikkate alınması ve çevresel tedbirlerin artırılması gibi uygulamalar afet risklerinin azaltılması açısından önemli görülmektedir. Bu durum, afet risklerinin azaltılmasının sürdürülebilir kalkınma açısından önemli bir yatırım olduğu yönündeki değerlendirmeleri desteklemektedir (Kadıoğlu, 2022).

"Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme" teması altında elde edilen bulgular, afet yönetiminde toplumsal farkındalık ve dirençlilik kavramlarının önemini ortaya koymaktadır. Katılımcılar genel olarak kurum içi eğitim faaliyetlerini yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Kurum personelinin kendi görev alanlarına ilişkin temel ve ileri düzey

eğitimler aldığı, ayrıca TAMP kapsamında diğer kurumlara yönelik görev ve sorumluluk eğitimlerinin düzenlendiği anlaşılmaktadır. Eğitim Şubesi aracılığıyla yürütülen faaliyetlerin yalnızca kurum personeliyle sınırlı kalmadığı, toplumun farklı kesimlerini kapsayacak şekilde planlandığı görülmektedir. Bu durum, afet yönetiminde uzmanlaşmanın ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine önem verildiğini göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin önemli bir ayağını toplumsal farkındalık çalışmaları oluşturmaktadır. Kamu spotları, broşürler, afişler ve sosyal medya araçları aracılığıyla toplumun afetlere karşı bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, eğitim faaliyetlerinin özellikle kamu çalışanları ve öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Küçük yaş gruplarına çizgi film ve oyunlar aracılığıyla afet bilinci kazandırılmaya çalışılması, "ağaç yaşken eğilir" anlayışının afet eğitimi alanındaki karşılığı olarak değerlendirilebilir. Bu durum, afet kültürünün erken yaşlardan itibaren oluşturulmasına yönelik önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Literatürde, toplum direncinin artırılmasında eğitim faaliyetlerinin ve toplumsal kapasitenin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Sherrieb vd., 2010; Thornley vd., 2015). Bununla birlikte, bazı katılımcılar yetişkin bireylerde afet farkındalığı oluşturmanın daha zor olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle toplumun farklı yaş gruplarına uygun iletişim araçlarının kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle genç yetişkin gruplara ulaşmada sosyal medya araçlarının etkili olabileceği, ileri yaş gruplarında ise televizyonun hâlen önemli bir iletişim aracı olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca afet farkındalığı çalışmalarının yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması, toplumda kalıcı davranış değişikliği oluşturacak biçimde planlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

"Kişisel Kanılar" teması altında elde edilen bulgular, katılımcıların afet yönetim süreçlerine ilişkin mesleki deneyimlerini ve değerlendirmelerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, yaşanan her afetin yeni deneyimler kazandırdığını ve afet yönetiminde öğrenme sürecinin hiçbir zaman tamamlanmadığını vurgulamışlardır. Özellikle can kaybının yaşandığı afetlerde süreçlerin yalnızca teknik değil, aynı zamanda insani ve vicdani yönleriyle de değerlendirildiği görülmektedir. Katılımcılar, süreçlerin nasıl daha iyi yönetilebileceği konusunda sürekli olarak değerlendirme yaptıklarını ve her

olaydan yeni dersler çıkarmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, afet yönetiminde mesleki deneyim kadar kurumsal öğrenme ve sorumluluk bilincinin de önemli olduğunu göstermektedir.

Bunun yanında bazı katılımcılar, afet yönetiminin daha güçlü bir yapıya kavuşabilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur. Afet ve Acil Durum Bakanlığı'nın kurulması ya da afet bilimleri alanında uzmanlaşmış bir ihtisas üniversitesinin oluşturulması yönündeki öneriler dikkat çekmektedir. Böyle bir yapılanmanın hem uzman personel yetiştirilmesine hem de afet yönetimine ilişkin bilimsel çalışmaların gelişmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu değerlendirme, yükseköğretim kurumlarının afet yönetimi alanında nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesindeki rolünü vurgulayan çalışmalarla da paralellik göstermektedir (Siriwardena vd., 2013). Ayrıca afet yönetiminde kullanılan ekipman ve teknolojilerin yerli imkânlarla geliştirilmesi, uzun vadede kurumsal kapasitenin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma Türkiye'de bütünleşik afet yönetimi anlayışının yerel düzeyde önemli ölçüde karşılık bulduğunu Kastamonu örneği üzerinden ortaya koymaktadır. Kastamonu'nun kendine özgü afet risklerine rağmen AFAD'ın kurumsal kapasitesi, uzman personel yapısı ve risk odaklı planlama anlayışı sayesinde afet yönetim süreçlerinin büyük ölçüde sistemli biçimde yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Öte yandan, araştırma bulguları, afet yönetiminin yalnızca müdahale süreçlerinden ibaret olmadığını; koordinasyon, toplumsal katılım, kurumsal iş birliği ve yönetişim temelli bir anlayış çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Bu nedenle afet yönetiminde başarı, yalnızca teknik kapasiteyle değil, kurumlar arası uyum, toplumsal bilinç düzeyi ve yerel koşullara uygun planlama anlayışıyla da doğrudan ilişkilidir. Afetlere karşı daha dirençli bir toplum yapısının oluşturulabilmesi için eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, toplumun sürece daha aktif katılımının sağlanması ve kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca afet risklerinin yalnızca müdahale aşamasında değil, afet öncesi süreçlerde de dikkate alınması, gelecekte meydana gelebilecek afetlerin etkilerinin azaltılmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, yerel düzeyde afet yönetimi uygulamalarını doğrudan uygulayıcı personelin görüşleri üzerinden değerlendirmesi bakımından literatüre katkı sunmayı

amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmanın, yerel düzeyde afet yönetimi uygulamalarını saha deneyimi ve kurumsal işleyiş perspektifinden ele alması bakımından afet yönetimi literatürüne özgün katkı sunduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, araştırmanın yalnızca Kastamonu ili ile sınırlı olması, bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Gelecekte farklı illerde gerçekleştirilecek karşılaştırmalı çalışmaların, Türkiye'de yerel afet yönetimi uygulamalarının daha kapsamlı değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

67 sayılı Kararname (2020). *Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. 18.09.2020 tarihli ve 31248 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/09/20200918.pdf], Erişim tarihi: 01.05.2026.

5211 sayılı Karar (2022). *Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği*. 24.02.2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: https://www.resmigazete.gov.tr/24.02.2022], Erişim tarihi: 02.05.2026.

5787 sayılı Karar (2022). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'nın (2022-2030) Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar*. 08.07.2022 tarihli ve 31890 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2022-07-08], Erişim tarihi: 05.05.2026.

5902 sayılı Kanun (2009). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun*. 17.06.2009 tarihli ve 2761 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: www.resmigazete.gov.tr], Erişim tarihi: 06.04.2026.

6053 sayılı Karar (2022). *Türkiye Afet Müdahale Planının Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar*. 15.09.2022 tarihli ve 31954 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2022-09-15], Erişim tarihi: 22.04.2026.

6306 sayılı Kanun (2012). *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*. 31.05.2012 tarihli ve 28309 sayılı Resmî Gazete. [Çevrim-içi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5], Erişim tarihi: 11.04.2026.

Afyoncu, E., & Mete, Z. (2000). *1766 İstanbul Depremi ve Toplum Yaşantısına Tesirleri*. Tarih Boyunca Anadolu'da Doğal Afetler ve Deprem Semineri, 85-92, İstanbul.

Akduman, Ö. (2024). Türk Afet Mevzuatının Bütünleşik Afet Yönetimi Açısından İncelenmesi. *İDEALKENT*, *16*(45), 1753-1784. https://doi.org/10.31198/idealkent.1492081

Akman Dömbekci, H. & Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *22*(Özel Sayı 2), 141-160.

Anadolu Ajansı (2021). *Bozkurt'ta Yaşanan Sel Felaketi Sırasında Çekilen Yeni Görüntüler Ortaya Çıktı*. [Çevrim-içi:

https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bozkurtta-yasanan-sel-felaketi-sirasinda-cekilen-yeni-goruntuler-ortaya-cikti/2346960], Erişim tarihi: 20.03.2026.

Arslan, R. (2020). 1943 Lâdik Depremi. *Journal of Humanities and Tourism Research, 10*(1), 143-160.

Aydın, N., & Ergün, E. (2018). 1924 Erzurum Depremi ve Gazi Mustafa Kemal Paşa. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, *1*(2), 145-168.

Aydınalp, C., & Arslan, Y. (2003). Batı Karadeniz Havzasındaki Büyük Toprak Gruplarının Fao/Unesco (1990), Fitzpatrick (1988) ve Toprak Taksonomisi (Usda Soil Taxonomy, 1994) Sistemlerine Göre Sınıflandırılması. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, *13*(1).

Bilgen, G., Balcı, E., & Kalça, M.Y. (2022). Kastamonu Bozkurt İlçesinde 11.08.2021 Tarihinde Meydana Gelen Sel Felaketinin Yerinde İncelenmesi. *Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi, 2*(1), 20-35.

Biricik, A. S. (2013). Yeryuvarı'nda Doğal Olaylar ve Afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3, 7-26. [Çevrim-içi: https://izlik.org/JA39FY36MD], Erişim tarihi: 20.04.2026.

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (ty). *Geçmişten Günümüze Tarihçe*. [Çevrim-içi: http://www.koeri.boun.edu.tr/new/tr/tarihce], Erişim tarihi: 20.04.2026.

Bozkurt Kaymakamlığı. (ty). *İlçemizin Coğrafi Yapısı.* [Çevrim-içi: https://bozkurt.gov.tr/ilcemizin-cografi-yapisi], Erişim tarihi: 10.03.2026.

Bozkurt, Ö. (2023). AFAD'ın Görev ve Sorumlulukları. S. Çapar (Ed.), *Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi* içinde (s.79-100). TİAV, Ankara.

Creswell, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (S. B. Demir & M. Bütün, Çev. Ed.). Siyasal Kitabevi.

Çay, T., & Sonel Kandemir, E. (2022). Türkiye'de İmar Uygulama Mevzuatındaki Gelişim Süreci. *Geomatik*, *7*(1), 26-40. https://doi.org/10.29128/geomatik.809393

Çoşkun, A. M. (2021). Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES) Üzerine Bir Çalışma. *Kaytek Dergisi*, *3*(1), 61-80.

Demir, R. (2023). Afet Hukuku ve Afet Mevzuatı. S. Çapar (Ed.), *Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi* içinde (s.101-149), TİAV, Ankara.

Demir, B. M., Ercan, S., Aktan, M., & Öztaşkın, H. (2025). Türkiye'de Afet Yönetiminin 100 Yılı: Mevzuat, Planlama, Kurumsal Yapılanma ve İşleyiş. *Afet ve Risk Dergisi*, *8*(1), 127-147.

Demirtaş, R., & Erkmen, C. (ty). *Doğu Anadolu Fay Sistemi Deprem Etkinliği-Gelecek Deprem Potansiyeli*, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Demirtaş, R., & Yılmaz, R. (1996). *Türkiye'nin Sismotektoniği; Sismisitedeki Uzun Süreli Değişim ve Güncel Sismisiteyi Esas Alarak Deprem Tahminine Bir Yaklaşım*. T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yayını, Ankara.

Edemen, M., Okkay, M., Tuğrul, R., Kurt, M.Ş., Bircan, O., Yoldaş, H., Necmioğlu Güzel, M., & Aslan, A. (2023). Deprem Nedir? Nasıl Oluşur? Türkiye'de Oluşmuş Depremler ve Etkileri Nelerdir? Depremlere Karşı Alınabilecek Tedbirler Hususunda Öneriler. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, *10*(93), 719-734.

Gürcan, F. (2023). İstanbul Depremler Tarihi Kısa Raporu. Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni, *İMÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *5*(3), 199-203. https://doi.org/10.60051/MEDBEL.1405170

Güzel, D., & Noksan, E. (2023). İnsani Yardım Faaliyetlerinde Lojistik, Koordinasyon ve İnsan Kaynağının Görev Başarı Performansı Üzerine Etkisi: Kızılay ve AFAD Üzerine Bir Araştırma. *İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, *12*(2), 8-22.

Harita Genel Müdürlüğü (2026). *Kastamonu İli Mülki İdare İl Haritası*. [Çevrim-içi: https://www.harita.gov.tr/urun/kastamonu-mulk-idare-il-haritasi/381], Erişim tarihi: 05.03.2026.

Harita Genel Müdürlüğü (2026). *Kastamonu Fiziki İl Haritası*. [Çevrim-içi: https://www.harita.gov.tr/urun/kastamonu-fiziki-il-haritasi/380], Erişim tarihi: 05.03.2026.

Hürriyet (2025). *Türkiye'de En Çok Köyü Olan İl Belli Oldu! İşte En Fazla Köye Sahip İller.*[Çevrim-içi: https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiyede-en-cok-koyu-olan-il-belli-oldu-iste-en-fazla-koye-sahip-iller-42861234], Erişim tarihi: 24.06.2026.

İbret, B. Ü. (2018). Kastamonu İlinin Coğrafi Özellikleri. *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(1), 1-20.

İşçi, C. (2008). Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz? *Yaşar Üniversitesi E-dergisi*, *3*(9), 959-983.

Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) (2004). *Türkiye'de Doğal Afetler Konulu Ülke Strateji Raporu*. [Çevrim-içi: https://www.spo.org.tr/detay.php?sube=0&tip=58&kod=379], Erişim tarihi: 28.04.2026.

Kadıoğlu, M. (2022). *Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek* (4. Baskı). Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Kadıoğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. M. Kadıoğlu, E. Özdamar (Ed.), *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.

Karayolları Genel Müdürlüğü (2026). *Bölge Haritası-Kastamonu*. [Çevrim-içi: https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Bolgeler/15Bolge/Harita.aspx] , Erişim tarihi: 07.03.2026.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 62-80.

Kastamonu İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. (2026). *Teşkilat Şeması*. [Çevrim-içi: https://kastamonu.afad.gov.tr/teskilat-semasi], Erişim tarihi: 25.05.2026.

Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye'de Afet Yönetiminin Tarihi ve Yasal Gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi,* (52), 126-147.

Ketin, İ. (1969). Kuzey Anadolu Fayı Hakkında. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration, 72*(72), 1-27.

Korkanç, S. Y., & Korkanç, M. (2006). Sel ve Taşkınların İnsan Hayatı Üzerindeki Etkileri. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, *8*(9), 42-50.

Koç, F. (2024). Afet Yönetiminde Eşgüdüm Kapasitesinin Görünümü: Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP). *Memleket Siyaset Yönetim, 19*(43), 661-686.

Koyuncu, M., & Koyuncu, S. (2016). Osmanlıda Afet Yönetimi. *Çağdaş Tıp Dergisi*, *6*(4), 378-381. https://doi.org/10.16899/gopctd.283333

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (ty). *Kastamonu İli Tanıtım Dosyası.* [Çevrim-içi: https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_DY3Y51PJ_02-kastamonu.pdf], Erişim tarihi: 07.03.2026.

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (ty). *Madencilik.* [Çevrim-içi: https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_34_EK3D87XL_417_madencilik.pdf], Erişim tarihi: 08.03.2026.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2015). *Yeni Senaryolar İle Türkiye İklim Projeksiyonları ve İklim Değişikliği.* [Çevrim-içi: https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-degisikligi.aspx], Erişim tarihi: 15.03.2026.

Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020). Afet Yönetimi ve Teknoloji, M. Yaman, E. Çakır (Ed.), Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi, 163-178, Ankara: Nobel.

Odman, M. T., & Demirdelen, Ö. (2025). Türkiye'de Deprem Gerçeği: Tarih, Hukuk ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *12*(2), 663-709.

Oruç, A., & Kaya, A. A. (2022). Afetlerde ve Acil Durumlarda Samsun AFAD Yönetimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *11*(2), 625-634.

Öçal, E. U. (2024). Türkiye'de Deprem Afet Yönetimi ve Belediyeler. *Memleket Siyaset Yönetim*, *19*(43), 735-770.

Özcan, K. (2006). Tanzimat'ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839-1908). *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, *7*(2), 149-180.

Özger, Y. (2019). 1894 İstanbul Depremi'nde İzmit'te Afet ve Kriz Yönetimi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 65, 333-346.

Özmen, B. (2011). Kastamonu ve Yakın Çevresi için Deprem Olasılığı Tahminleri. *Türkiye Jeoloji Bülteni, 54*(3), 109-122.

Özmen, B. (2012). Türkiye Deprem Bölgeleri Haritalarının Tarihsel Gelişimi. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, *55*(1), 43-55.

Özmen, B., & Özden. A. T. (2013). Türkiye'nin Afet Yönetim Sistemine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme. *İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 49*, 1-28.

Özmen, B., & Gerdan, S. (2025). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Değişim ve Dönüşümü. *Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi*, *5*(1), 27-37.

Öztürk, S. (2014). Türkiye'nin Batı Anadolu Bölgesi için Deprem İstatistiği ve Olası Güçlü Depremlerin Orta Vadede Bölgesel Olarak Tahmini Üzerine Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *4*(1), 75-93.

Sarı, E. (2023a). Türkiye'de Afet Yönetiminin Kurumsal Gelişimi. S. Çapar (Ed.), *Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi içinde* (s.65-78). TİAV, Ankara.

Sarı, E. (2023b). Türkiye'de Afet Yönetiminin Kurumsal Gelişimi, Cumhuriyet Dönemi. S. Çapar (Ed.), *Türkiye'de Mevzuat Bağlamında Afet ve Acil Durum Yönetimi içinde* (s.65-78). TİAV, Ankara.

Sherrieb, K., Norris, F. H., & Galea, S. (2010). Measuring capacities for community resilience. *Social Indicators Research*, *99*(2), 227-247.

Siriwardena, M., Malalgoda, C., Thayaparan, M., Amaratunga, D., Keraminiyage, K. (2013). Disaster resilient built environment: Role of lifelong learning and the implications for higher education. *International Journal of Strategic Property Management*, *17*(2), 174-197.

Sönmez, E., & Dölek, İ. (2016). Türkiye'nin Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri. *Türkiye'nin Fiziki Coğrafyası içinde* (ss.9-36), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Şahin, N. (2009). Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları. TMMOB İzmir Kent Sempozyumu (ss.131-142).

Talas, H. (2015). *2011 Van Depreminde Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Rolü*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Tatoğlu, M., & Çoşkun, B. (2022). *Bütünleşik Afet Yönetimi ve Kent Konseyleri*. M. Polat ve S. Dönmez (Ed.), 5th International Health Sciences and Life Congress (ss.1808-1817), Burdur.

T.C. Kastamonu Valiliği (2026). *İlçelerimiz.* [Çevrim-içi: https://www.kastamonu.gov.tr/ilcelerimiz], Erişim tarihi: 05.03.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2022). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu], Erişim tarihi: 13.03.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2022a). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP).* [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani], Erişim tarihi: 01.04.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2022b). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/28032022-TARAP-kitap_V6.pdf], Erişim tarihi: 05.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (ty). *Afet Haritaları.* [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari], Erişim tarihi: 25.03.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2018). *Türkiye Deprem Tehlike Haritası.* [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi], Erişim tarihi: 21.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2019). *AFAD Gönüllüsü Gönüllülük Seviyeleri*. [Çevrim-içi: https://gonullu.afad.gov.tr], Erişim tarihi: 21.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026a). *AFAD Teşkilat Şeması*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi], Erişim tarihi: 29.04.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026b). *Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü Kurumsal*. [Çevrim-içi: https://deprem.afad.gov.tr/home-page], Erişim tarihi: 22.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026c). *İl Müdürlükleri*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afad-il-mudurlukleri], Erişim tarihi: 29.04.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026d). *Afet ve Acil Durum Kurulu*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afet-ve-acil-durum-kurulu], Erişim tarihi: 01.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026e). *Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afadem/hakkimizda], Erişim tarihi: 01.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026f). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı.* [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap], Erişim tarihi: 05.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2026g). *AFAD Gönüllülük Projesi*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afad-gonulluluk-projesi], Erişim tarihi: 21.05.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2025*). İl Risk Azaltma Planları (İRAP).* [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl], Erişim tarihi: 18.03.2026.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2021). *AFAD ve Tarihçesi*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda], Erişim tarihi: 29.04.2026.

T.C. Kastamonu Valiliği (2026). *İdari Yapı ve İlçeler.* [Çevrim-içi: https://www.kastamonu.gov.tr/ilcelerimiz], Erişim tarihi: 10.03.2026.

Thornley, L., Ball, J., Signal, L., Lawson-Te Aho, K., Rawson, E. (2015). Building community resilience: Learning from the Canterbury earthquakes. *Kotuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, *10*(1), 23-35.

Toprak, S., Çetin, B., Balçık, Ç., Aydoğan, B., Görmüş, T., & Dal, O. (2024). Afetlerin Oluşumu ve Etkileri. *Ready 4Disasters*.

Türk Kızılay. (ty). *Tarihçemiz*. [Çevrim-içi: https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz], Erişim tarihi: 20.04.2026.

Türkay, A. (2026). 2007 ve 2018 Türkiye Deprem Yönetmeliklerindeki Doğrusal Hesap Yöntemlerinin Sivas İli Merkez İlçesi Özelinde Karşılaştırılması. *Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 15, 1-14.

UNDRR (Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi). (2017). *Afet Risk Azaltma Üzerine Sendai Çerçeve Terminolojisi*. "Hazırlık". [Çevrim-içi: https://www.undrr.org/terminology/preparedness], Erişim tarihi: 12.04.2026.

UNDRR (Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi). (2017*). Afet Risk Azaltma Üzerine Sendai Çerçeve Terminolojisi.* "Kurtarma". [Çevrim-içi: https://www.undrr.org/terminology/recovery], Erişim tarihi: 13.04.2026.

Yağcı, A. L. (2008). *Afet Yönetmeliğinin, İstanbul İli İçin Türkiye Afet Bilgi Sistemi Obje Kataloğuna Aktarılması*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Yazılıtaş, A. (2015). Türk Afet Yönetim Sisteminde Risk Odaklı Yönetimin Önemi. *Türk İdare Dergisi*, 481, 559-578.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, *23*(112), 7-17.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek A Mülakat Soruları

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

"AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE KASTAMONU AFAD ÖRNEĞİ"

Yüksek Lisans Tezi Görüşme Soruları

1.Afet Yönetim Anlayışı

- 1. Kaç yıldır bu kurumda çalışıyorsunuz, göreviniz nedir?
- 2. Afet ve afet yönetimi sizin için ne anlama geliyor?
- 3. Afet yönetimindeki en önemli unsurlar(olmazsa olmazları) sizce nelerdir?
- 4. Sorumluluklarınız içerisinde en çok zorlandığınız konular nelerdir?

2. Kastamonu ili ve AFAD

- 1. Ne kadar süredir Kastamonu'da yaşıyorsunuz?
- 2. Kurumunuzda afet ve acil durum hazırlık süreçleri nasıl yürütülüyor?
- 3. a) Afet ve acil durumlarda diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon nasıl sağlanıyor,

Ek A'nın Devamı

- b) Koordinasyon sürecinde karşılaştığınız zorluklar nelerdir,

- c) Koordinasyonun sağlanması için ne kadar süre geçiyor?

- 4. Afet ve acil durum sonrasında yapılan yardım ve destek süreçlerini nasıl değerlendiriyorsunuz, eksiklik olduğunu düşünüyor musunuz, hangi alanlarda geliştirme yapılmasını gerekli görüyorsunuz?
- 5. Kastamonu'da şimdiye kadar gerçekleşen afet ve acil durumlarda iyi bir yönetim sergilendiğini düşünüyor musunuz?

- 6. 2021 yılında meydana gelen Bozkurt sel felaketini afet yönetimi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 7. Kastamonu ilinde meydana gelmiş ve sizi etkileyen afet ve acil durum örnekleri var mı, deneyimlerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 8. Kastamonu ili için olası riskler nelerdir, risk tespiti nasıl yapılıyor?

3. Afet Eğitimi ve Bilinçlendirme

- 1. Kurumunuzda afet yönetim bilincini oluşturmak amaçlı herhangi bir eğitim gerçekleştiriyor musunuz?

- 2. Kendiniz afet ve acil durum ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Ek A'nın Devamı

- 3.Toplumun bilinçlendirilmesi adına hangi tür çalışmalar yapılıyor?

- 4. Eğitim ve bilinçlendirme adına yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

4.Kişisel Kanılar

- 1. Kurum ve afet yönetimi hakkındaki deneyimleriniz sizin profesyonelliğinize ne gibi katkılar sağladı?
- 2. Soruların dışında konu ile ilgili önemli bulduğunuz, belirtmek istediğiniz bir husus var mı?

Ek B Kurum İzin Yazısı

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

Sayı : E-55470110-799-1157586
Konu : Tez Çalışma İzni Başvurusu (Buse Berna MANDAOĞLU)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 14.11.2024 tarihli ve E-16694033-300-2400141552 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Buse Berna MANDAOĞLU'nun "Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kastamonu AFAD Örneği" isimli yüksek lisans tez çalışması için gerekli iznin verilmesi istenmiştir. Söz konusu tez çalışması kapsamında yapılacak olan uygulama Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi arz ederim.

Dr. Suat TÜFEKCİ
İl Afet ve Acil Durum Müdürü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: DFE0EC0C-A20F-4741-9286-66B257248134 Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/afad-ebys
KEP Adresi : kastamonuafad@hs01.kep.tr
Bilgi için:İlknur KIZILDAĞ
Şube Müdür V.
Telefon No:(366) 214 64 75

Ek C Etik Kurul İzin Yazısı

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu

TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI	TOPLANTI TARİHİ
7	9	3.07.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Doç. Dr. Serdar Kenan GÜL'ün yardımcı araştırmacı, Buse Berna MANDAOĞLU'nun sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kastamonu AFAD Örneği"** isimli çalışmada; onam formlarının gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, mülakat,...) uygulama izninin gerekli kurumlardan alınması, çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarını geliştiren kişilerden müsaadelerinin alınmış olması, çalışmada ses/görüntü kaydı alınacaksa katılımcılardan gerekli izinlerin alınması, veri toplamaya etik kurul kararından sonra başlanması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

*Kurul Üyesi Prof. Dr. Kutay OKTAY; yıllık izinde olması sebebiyle toplantıya katılamamıştır.
*Kurul Üyesi Prof. Dr. Abdullah Çağrı BİBER; yıllık izinde olması sebebiyle toplantıya katılamamıştır.

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN Kurul Başkanı	Prof. Dr. Yavuz UNAT Başkan Yardımcısı	Prof. Dr. Burhan BALTACI Kurul Üyesi
Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI Kurul Üyesi	Prof. Dr. Tolga ULUSOY Kurul Üyesi	

Ek: İlgili Çalışmanın Başvuru Evrakları (24 Sayfa)

DAĞITIM LİSTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Doç. Dr. Serdar Kenan GÜL

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: ATDTETE
Belge Takip Adresi: www.kastamonu.edu.tr/belgedogrulama

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kuzeykent Kampüsü, Merkez/Kastamonu
Telefon No: (0 366) 2801012
e-Posta:
Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@hs01.kep.tr
Faks No: (0 366) 2801139
İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr
Bilgi için : Serdar Durur Raportör
Telefon No: (0 366) 2801000 - 1144